

Trøndelag Forskning og Utvikling

Trøndelag R & D Institute

Spørsmål til Barnehage-Norge 2014

**Håkon Sivertsen
Margrete Haugum
Anne Sigrid Haugset
Espen Carlsson
Randi Dyblie Nilsen
Gunnar Nossun**

TFoU-rapport 2015:1

Tittel : Spørsmål til Barnehage-Norge 2014

Forfattere : Margrete Haugum, Håkon Sivertsen, Anne Sigrid Haugset,
Randi Dyblie Nilsen, Gunnar Nossun

Rapport : 2015:1

ISBN : 978-82-7732-207-0

ISSN : 0809-9642

Prosjektnummer : 2538

Prosjektnavn : Barnehagedata

Oppdragsgiver : Utdanningsdirektoratet

Prosjektleder : Margrete Haugum

Prosjektrådgiver : Morten Stene

Medarbeidere : Håkon Sivertsen, Gunnar Nossun, Anne Sigrid Haugset,
Randi Dyblie Nilsen,

Layout/redigering : Håkon Sivertsen

Sammendrag : Dette er resultatet fra en årlige undersøkelser fra Udir til
barnehagesektoren. Spørsmål til Barnehage-Norge 2014 er
resultatet av undersøkelsen i 2014.

Emneord : Barnehage

Dato : Januar 2015

Antall sider : 116

Pris : 200,-

Utgiver : Trøndelag Forskning og Utvikling AS
Postboks 2501, 7729 STEINKJER
Telefon 74 13 46 60

FORORD

Trøndelag Forskning og Utvikling AS, i samarbeid med Norsk senter for barneforskning (NOSEB) inngikk i 2014 en treårig rammeavtale med Utdanningsdirektoratet om gjennomføring av årlige undersøkelser til barnehagesektoren. Spørsmål til Barnehage-Norge 2014 er resultatet av undersøkelsen i 2014.

Utdanningsdirektoratet har gitt tema, målgrupper, forslag til spørsmål og svaralternativer. I 2014 er både barnehagestyrere, barnehageeiere og lokal barnehagemyndighet målgrupper, noe som har gitt tre ulike undersøkelser hvor noen tema og spørsmål er felles. Trøndelag Forskning og Utvikling AS i samarbeid med NOSEB har stått for den endelige utarbeidingen av de tre spørreskjemaene og gjennomføringen av de tre undersøkelsene. Alle tre undersøkelsene er rapportert sammen under de enkelte tema. Temaet om kompetanse for mangfold er bestilt av NIFU (Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning) og dataene er overlevert dem og ikke rapportert i denne rapporten.

Trøndelag Forskning og Utvikling AS takker for samarbeidet så langt og er beredt til en ny undersøkelse i 2015. Ved Trøndelag Forskning og Utvikling AS og NOSEB har flere personer vært involvert i deler av arbeidet. Håkon Sivertsen har vært redaktør for rapporten.

Steinkjer, januar 2015

Margrete Haugum
prosjektleder

INNHold

	side
FORORD	i
INNHold	ii
FIGURLISTE	iv
TABELLER	v
SAMMENDRAG	viii
1. Innledning	1
1.1 Oppdraget	1
1.2 Oppbygging av rapporten	1
1.3 Begrepsbruk	2
2. Data og metode	3
2.1 Bestillingen i 2014	3
2.2 Plan for datainnsamling i 2014	3
2.3 Utvikling av spørreskjema	4
2.4 Metodisk opplegg	5
2.4.1 Utvalg av barnehagestyrere	5
2.4.2 Utvalg av barnehageeiere	6
2.4.3 Barnehagemyndighet	6
2.5 Gjennomføring av spørreundersøkelsene	6
2.6 Svarprosenter og datakvalitet	7
2.7 Dataanalyse og presentasjon	8
2.8 Overordnede metodiske betraktninger	9
3. Kvalitetsverktøy	10
3.1 Bruk av kvalitetsverktøy	10
3.2 Beslutning om bruk av kvalitetsverktøy	12
3.3 Nytte av kvalitetsverktøyene	16
3.4 Hindrer for bruken av kvalitetsverktøy	19
3.5 Andre kvalitetsverktøy og bruken av disse	20
3.6 Oppsummering bruk av kvalitetsutviklingsverktøy	21
4. Magasinet Vetuva	22
4.1 Kjennskap, tilgjengelighet og bruk av Vetuva	22
4.2 Nytt av Vetuva	24
4.3 Den skandinaviske databasen for barnehageforskning	25
4.4 Oppsummering	25
5. Bemanning og tilstedeværelse	26
5.1 Bemanning	26
5.2 Utskiftninger i personalet	27
5.3 Oppsummering bemanning og tilstedeværelse	27
6. Overgang fra barnehage til skole	28
6.1 Skoleforberedende tiltak	28
6.2 Oppsummering overgang fra barnehage til skole	30
7. Bruk og oppfølging av rammeplanen og støtteressurser til denne	31
7.1 Om rammeplanen	31

7.2	Systematisk arbeid med tema og fagområder	32
7.3	Bruk av støtteressurser	35
7.4	Oppsummering bruk av rammeplan og støtteressurser	37
8.	Trivsel i barnehagen	38
8.1	Psykososialt miljø	38
8.2	Barns trivsel	39
8.3	Kunnskap om de yngste barna	40
8.4	Trygg tilknytning	41
8.5	Oppsummering trivsel i barnehagen	42
9.	Barnehageansattes kompetanse	43
9.1	Kompetansetiltak i barnehagene	43
9.2	Kommunale midler til utviklingsarbeid	45
9.3	Bemannings og kompetanse	45
9.4	Manglende kompetanse	47
9.5	Oppsummering barnehageansattes kompetanse	47
10.	Fysisk miljø	49
11.	Barnehagespegelen	50
11.1	Kjennskap til Barnehagespegelen	50
11.2	Nytte og interesse	51
11.3	Oppsummering Barnehagespegelen	53
12.	Opptakspraksis	54
12.1	Opptakskriterier	54
12.2	Praktisering av opptakskriterier	57
12.2.1	Nærmere om prioritering av søsken	58
12.2.2	Praktisering av opptakskrets og opptakskriterier	59
12.2.3	Styrenes opplevelse av frihet til å velge	60
12.3	Barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet	61
12.3.1	Barnehagestyrernes vurderinger	61
12.3.2	Barnehagemyndighetenes vurderinger	64
12.3.3	Årsaker til færre barn med utfordringer i private barnehager	65
12.4	Opptaksregelverket for private barnehager	67
12.5	Samarbeid mellom kommuner og private barnehager om opptak	68
12.6	Oppsummering av opptakspraksis	70
	LITTERATURLISTE	72
	Vedlegg 1: Spørreskjema til styrere	
	Vedlegg 2: Spørreskjema til barnehageeiere	
	Vedlegg 3: Spørreskjema til lokal barnehagemyndighet	
	Vedlegg 4: Følgebrev (epost)	
	Vedlegg 5: Datakvalitet	

FIGURLISTE

Figur		side
3.1:	Bruk av kvalitetsverktøy i prosent fordelt på type barnehage	12
3.2:	Prosentvis fordeling over hvem som har besluttet bruk av Udirs ståstedsanalyse i offentlige og ordinære private barnehager	14
3.3:	Prosentvis fordeling over hvem som har besluttet bruk av foreldreundersøkelse i de ulike typene barnehage	14
3.4:	Prosentvis fordeling over hvem som har besluttet bruk av verktøy for systematiske barnesamtaler i offentlige og ordinære private barnehager	15
3.5:	Prosentvis fordeling over hvem som har besluttet ekstern vurdering i offentlige og ordinære private barnehager	15
3.6:	Prosentvis fordeling av nyttig informasjon fra foreldreundersøkelsen fordelt på type barnehage	18
12.1:	Prosentvis fordeling av vurderingskriterier som brukes ved opptak i de ulike typene barnehage	58
12.2:	Barnehagestyrernes synspunkt på muligheten for å ta inn de barna man ønsker	61

TABELLER

Tabell	side
2.1:	Oversikt over tema, målgrupper og antall spørsmål i bestillingen 3
2.2:	Tema, målgrupper og antall spørsmål i de endelige spørreskjemaene 5
2.3	Utvalgsoversikt norske barnehager 6
2.4:	Oversikt over populasjon, utvalg og svar 7
3.1:	Styrernes og eiernes bruk av kvalitetsverktøy 11
3.2:	Styrernes oppfatning av hvem som har bestemt bruken av kvalitetsverktøyet 12
3.3:	Eiernes oppfatning av hvem som har bestemt bruken av kvalitetsverktøyet 13
3.4:	Styrernes vurdering av nytten av kvalitetsverktøy 17
3.5:	Eiernes vurdering av nytten av kvalitetsverktøy 19
3.6:	Styrernes synspunkter på hva som hindrer bruken av kvalitetsverktøy 19
3.7:	Barnehageeiernes synspunkter på hva som hindrer bruk av kvalitetsverktøy 20
4.1:	Kjennskap til magasinet Vetuva 22
4.2:	Hvordan fikk du kjennskap til Vetuva 23
4.3:	Tilgjengeligheten av magasinet Vetuva 23
4.4:	Tilgjengeliggjøring av magasinet Vetuva 23
4.5:	Hvem bruker Vetuva og hvordan 24
4.6:	Styrernes synspunkter på påstander om Vetuva 24
4.7:	Kjennskap den skandinaviske databasen for barnehageforskning 25
5.1:	Antall timer med full bemanning fordelt på ulike barnehagetyper 26
5.2:	Antall timer med full bemanning fordelt størrelsen på barnehagen målt som antall barn 27
5.3:	Oversikt om noen har sluttet og om de hadde førskolelærerutdanning 27
6.1:	Utbredelsen av skoleforberedende tiltak fordelt på type barnehage 29
6.2:	Sammenligning av utbredelsen av skoleforberedende tiltak over tid 30
7.1:	Eiernes vurdering av rammeplanens tre deler som styringsverktøy for oppfølging av barnehagens arbeid med kvalitet 32
7.2:	Styrernes synspunkter på om rammeplanens tre deler gir gode føringer for det daglige arbeidet i barnehagen 32
7.3:	Styrernes vurdering av arbeidet de seks temaområdene fra kapitlet Omsorg, lek og læring 33
7.4:	Styrernes vurdering av arbeidet med fagområdene i rammeplanen 34
7.5:	Styrernes svar på bruk av temahefter 35
7.6:	Styrernes synspunkt på om temaheftene har ført til endring i barnehagen 36
7.7:	Barnehagens bruk av følgende veiledere 36
7.8:	Barnehagenes bruk av nasjonale sentrene 36

8.1:	Barnehaagemyndighetens svar på om psykososialt miljø har vært tema på kommunens samlinger med barnehagene inneværende år	38
8.2:	Psykososialt miljø i eiers planer	39
8.3:	Omfanget av systematisk arbeid med sosial kompetanse	39
8.4:	Omfanget av systematisk arbeid med barnas trivsel	39
8.5:	Omfanget av rutiner for å følge opp informasjon om barns trivsel	39
8.6:	Metoder for innhenting av informasjon om barnas trivsel	40
8.7:	Om personalet i barnehagen har god nok kunnskap om de yngste barnas behov	40
8.8:	Om personalet legger til rette for at de yngste barna skal oppleve trygg tilknytning	41
9.1:	Omfang av kompetansetiltak, fordelt på barnehagetype	43
9.2:	Omfang av kompetansetiltak, fordelt på antall barn i barnehagene	44
9.3:	Prosentvis fordeling over opplæringstiltak fra 2002-2014	45
9.4:	Om barnehagen har søkt om kommunale midler til utviklingsarbeid	45
9.5:	Om barnehagen har søkt kommunale midler til utviklingsarbeid for perioden 2002-2014	45
9.6:	Styrernes oppfatning av om barnehagen har tilstrekkelig antall ansatte, fordelt på type barnehage	46
9.7:	Om barnehagen har tilstrekkelig antall ansatte, for perioden 2002-2014	46
9.8:	Styrernes oppfatning av om ansatte har tilstrekkelig kompetanse, fordelt på type barnehage	47
10.1:	Barnehagens fysiske miljø, fordelt på barnehagetype	49
11.1:	Eierne og barnehaagemyndighetenes kjennskap og bruk av Barnehagespegelen og Utdanningsspeilet	51
11.2:	Eierne og barnehaagemyndighetenes nytte av Utdanningsspeilet/Barnehagespegelen	51
11.3:	Eiernes vurdering av hvor interessant ulike tema er	52
11.4:	Barnehaagemyndighetens vurdering av hvor interessant ulike tema er	52
11.5:	Om papirutgaven eller den elektroniske utgaven leses	53
12.1:	Barnehagestyrernes svar på hvilke opptakskriterier barnehagen har ut over kommunens generelle opptakskriterier	55
12.2:	Eiernes svar på hvilke opptakskriterier barnehagen har ut over kommunens generelle opptakskriterier.	56
12.3:	Bruk av ulike vurderingskriterier ved opptaket til barnehagen	57
12.4:	Sammenhengen mellom opptakskriterier om søskenprioritering og prioritering av søsken ved opptak	59
12.5:	Barnehagestyrernes svar på om opptakskrets og opptakskriterier følges i hovedopptaket	59
12.6:	Barnehaagemyndighetenes synspunkt på om private barnehager følger opptakskriteriene sine	60
12.7:	Barnehagestyrernes synspunkt på muligheten for å ta inn de barna man ønsker	60
12.8:	Barnehagestyrernes prioritering av barn med nedsatt funksjonsevne etter type barnehage	62

12.9:	Barnehagestyrernes prioritering av barn med vedtak fra barnevernet etter type barnehage	62
12.10:	Barnehagestyrernes prioritering av barn med nedsatt funksjonsevne i forhold til prioritering av opptakskrets, fordelt på type barnehage	63
12.11:	Barnehagens egne vedtekter har en eller flere ganger blitt brukt for å unngå å ta inn barn med nedsatt funksjonsevne eller barn med vedtak fra barnevernet	64
12.12:	Om ressurser som følger med barna med nedsatt funksjonsevne eller med vedtak fra barnevernet er tilstrekkelig	64
12.13:	Barnehagemyndighetenes svar på om de private barnehagene prioriterer barn med spesielle utfordringer i opptaket	65
12.14:	Barnehagestyrernes synspunkt på årsaker til at private barnehager har en lavere andel barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet enn kommunale barnehager	66
12.15:	Eiere og lokal myndighet sine synspunkter på opptaksreglementet for private barnehager fordelt på type barnehage	67
12.16:	Omfanget av elektronisk opptakssystem	68
12.17:	Barnehagemyndigheten sin oppfatning av hvordan samarbeid og kommunikasjon med private barnehager fungerer	69
12.18:	Framskaffelse av oversikt over ledig kapasitet i private barnehager	69
12.19:	Former for samordning av barnehageopptaket med private barnehager	70
12.20:	Kommunens oversikt over opptakskrets og opptakskriterier i private barnehager og om disse blir fulgt	70

SAMMENDRAG

Spørsmål til Barnehage-Norge 2014 er rapporten fra Trøndelag Forskning og Utvikling AS og Norsk senter for barneforskning sin gjennomføring av spørreundersøkelser på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Det skal gjennomføres årlige undersøkelser, hvor Utdanningsdirektoratet gir tema, målgrupper, forslag til spørsmål og svaralternativer. I 2014 er både barnehagestyrere, barnehageeiere og lokal barnehagemyndighet målgrupper for datainnsamlingen, noe som har gitt tre ulike undersøkelser hvor noen tema og spørsmål er felles. Alle tre undersøkelsene er rapportert samlet.

Undersøkelsene er gjennomført i oktober 2014. Undersøkelsen til barnehagestyrerne har en svarrate på 56 prosent, undersøkelsen til barnehageeierne har en svarrate på 43 prosent og undersøkelsen til lokal barnehagemyndighet har en svarrate på 60 prosent. I styrerundersøkelsen er familiebarnehager underrepresentert.

Hovedfunnene fra de enkelte temaene er:

Kvalitetsverktøy

Undersøkelsen av kvalitetsverktøy viser at foreldreundersøkelsen er mest utbredt. I tillegg brukes flere andre kvalitetsverktøy og mangfoldet er stort. Bruken av kvalitetsverktøy kan være bestemt av barnehagen selv, eier eller barnehagemyndighet. Både styrere og eiere opplever stor nytte av de spesifikke kvalitetsverktøyene i undersøkelsen. Mangel på tid er det største hindret for bruk av kvalitetsverktøy.

Vetuva

Det er 55 prosent av barnehagestyrerne som har kjennskap til Vetuva og de fleste har fått kjennskap til magasinet ved at barnehagen har fått det tilsendt. Vetuva er vanligvis tilgjengelig for hele personalgruppen gjennom at det ligger på personalrommet. Det er styrerne som bruker det mest og leser artikler.

Bemanning og tilstedeværelse

Over halvparten av barnehagene har full bemanning sammen med barna i 4-5 timer per dag. Private barnehager har lengre tid med full bemanning enn offentlige barnehager og av de private barnehagene har familiebarnehagene full bemanning flere timer per dag enn de ordinære private barnehagene. Det er en tendens til at mindre barnehager har flere timer med full bemanning enn større barnehager. Totalt sluttet 1,18 personer i barnehagene i gjennomsnitt i fjor og 32 prosent av de som sluttet hadde førskolelærerutdanning. Utskiftninger av personalet har ikke endret seg stort i de tre årene dette spørsmålet er stilt.

Overgang fra barnehage til skole

De aller fleste barnehagene har skoleforberedende tiltak eller rutiner og gjerne flere. Ordinære private barnehager har slike rutiner i noe mindre grad enn offentlige barnehager, men forskjellen er ikke stor. Familiebarnehagene har i klart mindre grad denne praksisen.

Rammeplan

Rammeplanen oppleves som nyttig både for barnehagestyrere og barnehageeiere, og det arbeides i stor utstrekning med både temaområder og fagområder i rammeplanen. Når vi ser de ulike støtteressursene i sammenheng så brukes temaheftene i størst grad, veiledningsheftene brukes i mindre grad og de nasjonale sentrene brukes i liten grad av barnehagene.

Trivsel i barnehagen

Psykososialt miljø har vært tema på samlinger i 72 prosent av kommunene og hos 88 prosent er temaet nedfelt i planer. De aller fleste kommunene jobber systematisk med sosial kompetanse og barns trivsel og det brukes ulike kilder for å skaffe seg informasjon om dette. De fleste barnehagestyrerne mener at personalet i barnehagen i stor eller svært stor grad legger til rette for at barna skal oppleve trygg tilknytning. Barnehagene har ulike rutiner, metoder og verktøy for å legge til rette for at barna skal oppleve trygg tilknytning.

Barnehageansattes kompetanse

Det er en stor utbredelse av ulike tiltak som bygger opp under opplæring. Trenden er at omfanget av de fleste opplæringstiltakene øker over tid. Få barnehager har søkt kommunale utviklingsmidler, men en stor andel av de som har søkt fikk bevilget midler. Nesten to av tre mener at barnehagen har tilstrekkelig bemanning og dette er en reduksjon fra tidligere undersøkelser (Gulbrandsen og Eliassen 2013). Nesten fire av fem mener at de ansatte har tilstrekkelig kompetanse. Styrere i ordinære private barnehager vurderer i større grad antall ansatte og ansattes kompetanse til å være tilstrekkelig enn hva styrere i offentlige barnehager gjør.

Fysisk miljø

Barnehagene scorer bra på alle påstandene om fysisk miljø i barnehagen og best på påstanden om at barnehagens fysiske utemiljø er godt tilrettelagt for alle barn og aldersgrupper.

Barnehagespegelen

Barnehagespegelen er mer kjent og lest enn Utdanningsspeilet, både av barnehageeiere og barnehagemyndigheter. Barnehagemyndighetene kjenner til og bruker publikasjonene i mye større grad enn eierne. Private barnehageeiere kjenner i liten grad til Barnehagespegelen og Utdanningsspeilet. De faglige temaene i Barnehagespegelen som flest eiere og barnehagemyndigheter finner interessante er barnas trivsel i barnehagen og personell og kompetanse. Både eiere og myndigheter er i liten grad interessert i å lese om foreldrebetaling.

Opptakspraksis

Barnehagestyrene prioriterer i praksis barn med nedsatt funksjonsevne, vedtak fra barnevernet (barnehageloven paragraf 13), og søsken av barn som allerede går i barnehagen ved opptak. Private barnehager, opplever større frihet til å velge å ta inn barn enn de offentlige barnehagene gjør. Private barnehager har en lavere andel barn med nedsatt funksjonsevne og med vedtak fra barnevernet enn offentlige barnehager har. Styrene mener at årsaken til dette er at barn veiledes til kommunale barnehager, at spesialpedagogiske ressurser i større grad er samlet i kommunale barnehager og at foreldrene tror de får et bedre tilbud i en kommunal barnehage.

1. INNLEDNING

Trøndelag Forskning og Utvikling AS, med Norsk Senter for Barneforskning (NOSEB) som samarbeidspart, har inngått en rammeavtale med Utdanningsdirektoratet om gjennomføring av spørreundersøkelser i barnehagesektoren. Et økende fokus på kvalitet i barnehagesektoren gir økt behov for kunnskap om tilstanden i sektoren og gjennom rammeavtalen ønsker Utdanningsdirektoratet å samordne små og ad-hoc pregede undersøkelser, samt å systematisere undersøkelser knyttet til Utdanningsdirektoratets behov for oppfølging av viktige satsingsområder.

1.1 Oppdraget

Oppdraget fra Utdanningsdirektoratet er gjennomføring av årlige undersøkelser til barnehagesektoren, hvor oppdragsgiver utarbeider en bestilling over hvilke tema og spørsmål de ønsker å få undersøkt.

Vårt oppdrag er knyttet til:

- Vurdere hvordan og når planlagt spørreundersøkelse bør gjennomføres
- Planlegge og koordinere periodiske datainnsamlinger
- Vurdere undersøkelsens omfang, spørreskjemaets lengde osv.
- Avgjøre hva det kan/skal spørres om og være påpasselig med at spørsmålene ikke overlapper hverandre
- Kvalitetssikre spørreskjemaene og avklare metodisk opplegg
- Ha en koordinerende rolle i dialogen mellom oppdragstaker og direktorat

Undersøkelsene skal produsere resultater som er representative for barnehagesektoren i Norge, og arbeidet skal foregå i samarbeid med Utdanningsdirektoratet. Resultatene fra undersøkelsene skal rapporteres i en rapport med tabeller og figurer på 90 sider. Spørsmål til Barnehage-Norge i 2014 er rapporten fra de undersøkelsene som er gjort i 2014, hvor Utdanningsdirektoratet har ønsket å undersøke elleve tematiske områder relatert til barnehagesektoren.

1.2 Oppbygging av rapporten

Framgangsmåten og den praktiske gjennomføringen er beskrevet i kapittel 2, om data og metode. De resterende kapitlene i rapporten er resultater fra det enkelte tema som Utdanningsdirektoratet ønsket å få undersøkt i 2014, med unntak av temaet kompetanse for mangfold, hvor spørsmålene er bestilt fra Norsk Institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) og hvor dataene er overlevert direkte til dem.

1.3 Begrepsbruk

I rapporten skilles det flere steder mellom ulike typer eller former for barnehager. Det er en hovedinndeling mellom private og offentlige barnehager. Vi skiller også ut familiebarnehagene som en egen gruppe innenfor private barnehager, og da omtaler vi de resterende private barnehagene som ordinære private barnehager.

2. DATA OG METODE

Måten vi har løst oppdraget på i 2014 presenteres i dette kapitlet, fra vi fikk tilsendt oppdraget fra Utdanningsdirektoratet til at dataene er analysert. Kvaliteten på de innsamlede dataene er vurdert og det er gjort en mer overordnet vurdering av vår løsning på oppdraget.

2.1 Bestillingen i 2014

Utdanningsdirektoratet samlet våren 2014 inn en oversikt over databehov fra de ulike avdelingene¹ i Utdanningsdirektoratet, barnehageavdelingen i Kunnskapsdepartementet og NIFU. Dette dannet en bestilling til Trøndelag Forskning og Utvikling, med utkast til spørsmål og svarkategorier, målgrupper og en tidsplan for gjennomføringen. Bestillingen inneholdt også en forklaring til databehovet – hva og hvorfor de enkelte avdelingene ønsket å få kunnskap om det enkelte tema. Spørsmålene i bestillingen var ikke samkjørte med tanke på form eller innhold. I bestillingen var spørsmålene fordelt på elleve tema og tre målgrupper; barnehagestyrer, barnehageeier og barnehagemyndighet, jfr. tabellen under.

Tabell 2.1: Oversikt over tema, målgrupper og antall spørsmål i bestillingen

Tematiske områder	Styrer	Eier	Myndighet
Kompetanse for mangfold	12	6	8
Kvalitetsverktøy i barnehagesektoren	6	6	
Magasinet Vetuva	10		
Tidsbruk og prioritering i barnehagen	5		
Overgang fra barnehage til skole	9		
Bruk og oppfølging av rammeplanen og støtteressurser til denne	6	1	
Psykososialt miljø	11	1	2
Barnehageansattes kompetanse	10		
Fysisk miljø	3		
Norske barnehager i tall i 2014			5
Opptakspraksis		9	12
Sum antall spørsmål	72	22	27

2.2 Plan for datainnsamling i 2014

Trøndelag Forskning og Utvikling AS fikk i begynnelsen av juni 2014 oversendt bestillingen med oversikt over tema og spørsmål for 2014. I tidsplanen som fulgte med bestillingen ble selve datainnsamlingen tidfestet til oktober måned. I bestillingen var det identifisert tre målgrupper. Disse har vi behandlet som tre ulike populasjoner for undersøkelsen, vel vitende om at deler av målgruppene kan være overlappende (drøftes nærmere i kapittel 2.4). Med utgangspunkt i de tre populasjonene har vi laget tre undersøkelser med tilhørende spørreskjema til hver av populasjonene, og disse benevnes som

¹ FIA (forskning og internasjonalt arbeid), ALI (avdeling for læreplanimplementering, STA (avdeling for statistikk).

styrerundersøkelsen, eierundersøkelsen og myndighetsundersøkelsen. Disse tre undersøkelsene har generert hver sine datasett som er analysert hver for seg.

2.3 Utvikling av spørreskjema

Oppdraget fra Utdanningsdirektoratet omfatter en vurdering av undersøkelsenes omfang, spørreskjemaenes lengde, avgjøre om spørsmålene skal stilles, om spørsmålene overlapper og kvalitetssikre spørreskjemaene. I kvalitetssikringen har vi vektlagt at spørsmålene er forståelig og entydig, at svarkategorier er utelukkende og fullstendig slik at alle kan finne sin forhåndsbestemte kategori. Utviklingen av spørreskjemaet har stor betydning for muligheten for å få mange svar, noe som vil styrke kvaliteten på dataene som kommer inn.

Utvikling av spørreskjemaene startet med en bearbeiding av bestillingen fra oppdragsgiver. Vi valgte å starte med spørsmålene rettet mot barnehagestyrere, fordi det var flest spørsmål til denne målgruppen. Noen av spørsmålene ble også stilt til en av de andre målgruppene, slik at det var behov for å avstemme spørsmålene på tvers av de tre spørreskjemaene.

Bearbeidingen startet med å gjøre vurderinger av hvordan spørsmålene ble stilt og ulike former for svarkategorier. Bestillingen på undersøkelsen til styrerne omfattet 72 spørsmål og her gjorde vi en grundig vurdering av behovet for spørsmålene og utformingen av dem. Her ble blant annet flere spørsmål samlet i et hovedspørsmål hvor respondentene skulle ta stilling til flere påstander. På denne måten oppleves ikke antall spørsmål så overveldende for de som skal svare.

Innholdet i spørsmålet og verdien av svarene ble også vurdert, samt om ordlyden var forståelig og entydig. Dette ble også vurdert for påstander og forhåndsbestemte svarkategorier. En viktig del var også å ta høyde for at alle kunne finne sin svarkategori. I noen tilfeller ble svarkategorien «vet ikke» tatt i bruk.

I utformingen av spørreskjemaene la vi vekt på å lage både den tekniske og visuelle utformingen av spørsmålene mest mulig lik. Dette for å lette respondentenes besvarelse. Noen av spørsmålene er brukt i tidligere undersøkelser (Gulbrandsen & Eliassen, 2013), og for å ha muligheten til å sammenligne funnene, med tidligere undersøkelser, ble spørsmålsformuleringer fra disse undersøkelsene brukt.

Bearbeidingen av spørreskjemaene har skjedd i nært samarbeid med Utdanningsdirektoratet. Vi har også benyttet en referansegruppe med tre barnehagestyrere (fra privat og offentlig barnehage). De fikk utkastet på forhånd og skulle besvare det før vi møttes. I møtet gjennomgikk vi utkastet og fikk tilbakemeldinger på hvordan det hadde vært å besvare de ulike spørsmålene, om de forstod spørsmålene, eventuelt hvordan spørsmålene kunne forbedres, om det var vanskelig å svare på o.l. Diskusjonen omkring referansegruppens refleksjoner ga nyttige innspill til å forbedre spørreskjemaet til barnehagestyrerne. En kommune testet spørreskjemaene til barnehageeiere og eller barnehagemyndighet.

Den endelige ferdigstillingen av skjemaene ble gjennomført som direkte dialog med de ulike avdelingene i Utdanningsdirektoratet. Alle tre spørreundersøkelsen er meldt inn til Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste.

Vi har valgt å legge inn noen bakgrunnsspørsmål i spørreskjemaene. Utdanningsdirektoratet har i tillegg opplysninger om alle barnehagene samlet i sin database, Basil, og flere av disse opplysningen er inkludert i våre datasett.

Antall spørsmål til de ulike gruppene har endret seg noe og noen tema har endret ordlyd underveis og det endelige antall spørsmål fordelt på temaene framgår av tabell 2.2. De endelige skjemaene finnes i vedlegg 1-3.

Tabell 2.2: Tema, målgrupper og antall spørsmål i de endelige spørreskjemaene

Tematiske områder	Styrer	Eier	Myndighet
Bakgrunnsspørsmål	5	1	1
Kompetanse for mangfold*	10	5	5
Kvalitetsverktøy i barnehagesektoren	5	5	
Vetuva	7		
Bemanning og tilstedeværelse i barnehagen	2		
Overgang fra barnehage til skole	1		
Bruk og oppfølging av rammeplanen og støtte-ressurser til denne	8	1	
Trivsel i barnehagen (Psykososialt miljø)	4	1	2
Barnehageansattes kompetanse	3		
Fysisk miljø	1		
Barnehagespegelen (Norske barnehager i tall i 2014)		5	5
Opptakspraksis	6	2	8
Sum antall spørsmål	52	20	21

*Data fra temaet Kompetanse for mangfold er oversendt NIFU og ikke behandlet i denne rapporten.

2.4 Metodisk opplegg

Utforming av det metodiske opplegget er en del av oppdraget fra Utdanningsdirektoratet og i bestillingen for 2014 var det identifisert tre målgrupper; styrere, eiere og myndighet. Disse tre målgruppene er til en viss grad overlappende. Et eksempel er at en kommune kan være både barnehageeier og barnehagemyndighet. Et annet tilfelle er at en barnehagestyrer kan også være barnehageeier. Vi har valgt å rendyrke de tre målgruppene som separate populasjoner, vel vitende om at noen av dem er delvis overlappende.

2.4.1 Utvalg av barnehagestyrere

Utdanningsdirektoratet har i sin Basil-database 6099 barnehager registrert på det tidspunktet vi fikk tilgang til oversikten (forsommeren 2014). Denne basen omfatter alle barnehager i Norge og i databasen finner vi styreren som er den enheten vår undersøkelse er rettet mot. Alle styrerne utgjør populasjonen for undersøkelsen. For å begrense belastningen for barnehagestyrerne er planen å spørre alle barnehagestyrerne i løpet av de tre årene som rammeavtalen omfatter. Det er derfor trukket et tilfeldig utvalg på 1/3 i 2014,

på tilsammen 2033 barnehagestyrere. I tabellen ser vi hvordan de tre utvalgene (tentative utvalg for de kommende årene) fordeler seg på ulike parameter i Basil-databasen.

Tabell 2.3 Utvalgsoversikt norske barnehager

	Populasjon	Utvalg 1	Utvalg 2	Utvalg 3
Antall	6099	2033	2033	2033
Andel familiebarnehager	11,54%	11,66%	11,85%	11,12%
Andel private barnehager	52,66%	53,27%	50,27%	54,45%
Antall barn	46,5	47,2	46,2	46,1
Årsverk styrer	0,83	0,82	0,83	0,83
Årsverk pedagogiske ledere	3,91	3,96	3,88	3,88
Årsverk assistenter	6,10	6,21	6,05	6,03
Årsverk totalt	11,36	11,53	11,28	11,26
Pedagogiske ledere per barn	0,08	0,08	0,08	0,08
Assistenten per barn	0,14	0,14	0,14	0,14
Årsverk per barn	0,26	0,26	0,26	0,26

Oversikten i tabell 2.3 viser at utvalgene er representativ i forhold til andel familiebarnehager, andel private barnehager, antall barn og andre parameter som er hentet fra Basil-databasen. Den geografiske fordelingen mellom fylkene, er undersøkt og svarer godt med fordelingen i den totale populasjonen.

2.4.2 Utvalg av barnehageeiere

Basil-databasen er også utgangspunktet for populasjonen av barnehageeiere. Den totale populasjonen av barnehageeiere er 2172 og omfatter kommuner og private barnehageeiere. Private barnehageeiere kan være eiere av familiebarnehager og eiere av ordinære private barnehager. Eiere av ordinære private barnehager kan eie en eller flere barnehager. Det er trukket ut et tilfeldig utvalg på en tredjedel av barnehageeiere, noe som utgjør 724 barnehageeiere. Her har vi også gjort et utvalg av respondenter for å redusere den totale belastningen for respondentene over treårsperioden 2014-2016. Kontaktopplysninger i Basil-databasen er brukt for å kontakte eiere av barnehagene.

2.4.3 Barnehagemyndighet

Barnehagemyndighet er kommunene. Her har vi valgt å henvende oss til alle 428 kommunene i Norge fordi den er relativt liten, det er få spørsmål og vi kan forvente at kommunen som barnehagemyndighet er vant til å rapportere på deler av aktiviteten og at det dermed kan forventes at de stiller opp å svar på spørsmål. Underveis i gjennomføringen ble det klart at Oslo kommune har en annen organisering av aktiviteten og at bydelene i Oslo er den rette enheten å henvende seg til og ikke Oslo kommune. Dette ble det tatt hensyn til, slik at antallet enheter som ble spurt er totalt 440. Henvendelsen til barnehagemyndighet har i stor grad skjedd til den offisielle epostadressen til kommunen.

2.5 Gjennomføring av spørreundersøkelsene

Spørreskjemaene ble utviklet på den elektroniske plattformen Questback. Her er distribusjon via epost en del av løsningen både for å få spørreskjemaet ut til utvalget, samt å

få besvarelsene tilbake fra respondentene. Spørreskjemaet ble distribuert sammen med et følgebrev (vedlegg 4) som orienterte nærmere om undersøkelsen. Det var også mulig for respondentene å melde seg av undersøkelse hvis de ikke ønsket å delta, og noen få har benyttet denne muligheten (detaljer finnes i vedlegg 5). I styrerundersøkelsen og spesielt i eierundersøkelsen er det en del respondenter vi ikke har nådd fram til med den eposten vi har hentet fra Basil-databasen. Det ble gjort et forsøk på å redusere gruppen av ikke-kontaktbare gjennom å lete etter logiske feil i epostadressene.

Det ble valgt å sende ut de tre spørreundersøkelsene på ulike dager over en tidsperiode på 10 dager. Vi sendte ut styrerskjemaet først, så eierskjemaet og til slutt myndighetskjemaet. Dette for å unngå at noen fikk to spørreundersøkelser samme dag, hvis de tilhørte mer enn en populasjon og hadde blitt med i flere utvalg.

Det ble gitt en svarfrist på 14 dager og det ble foretatt tre purringer for å få flere til å svare slik at svarprosenten ble størst mulig. Det betyr at dataene ble samlet inn over en periode på omtrent en måned. De som allerede hadde meldt seg av undersøkelsen fikk ikke purringer. TFOU mottok noen få spørsmål om hvem som skulle svare på undersøkelsen, og noen meldinger om at barnehagen hadde byttet styrer eller at barnehagen var avviklet.

2.6 Svarprosenter og datakvalitet

En oversikt over populasjon, utvalg og svarrate for de tre undersøkelsene finnes i tabell 2.4. Svrraten er størst i undersøkelsen til barnehagemyndighetene med 60 prosent. Svarraten ti styrerundersøkelsen er 56 prosent og lavest i eierundersøkelsen med 43 prosent. Resultater fra vår analyse av kvaliteten på de innsamlede dataene fra de tre spørreundersøkelsene er kort presentert her. En nærmere presentasjon av antall avmeldte, antall ikke-kontaktbare, frafallsanalyse, frafall underveis, frafall på enkeltspørsmål og vurdering av datakvalitet basert på frafallsanalyser for alle tre datasettene finnes i vedlegg 5.

Tabell 2.4: Oversikt over populasjon, utvalg og svar

	Populasjon	Utvalg	Antall svar	Svarrate
Styrerundersøkelsen	6099	2033	1143	56,2 %
Eierundersøkelsen	2172	724	314	43,4 %
Myndighetsundersøkelsen*	440	440	264	60,0 %

*Hele populasjonen er spurt og antallet er endret underveis fordi bydelene i Oslo har erstattet Oslo kommune.

I styrerundersøkelsen er familiebarnehager systematisk underrepresentert. Dette kan det tas hensyn til gjennom å presentere resultater fordelt på de tre barnehagetyperne; familiebarnehager, ordinære private barnehager og offentlige barnehager. Hvis familiebarnehagene holdes utenfor er det ikke signifikante forskjeller mellom svarratene for ordinære private barnehager og offentlige barnehager. Familiebarnehagene har i større grad enn de andre barnehagene falt fra underveis i utfyllingen av spørreskjemaet. Frafallet underveis er ikke knyttet til bestemte spørsmål, men frafallet kommer i mange tilfeller i over-

gangen mellom tema. Det er få problemer med frafall på enkeltspørsmål ut over at respondentene har avsluttet utfyllingen før de var ferdig. Frafallet på enkeltspørsmål gjelder tre av spørsmålene knyttet til temaet opptakspraksis.

I eierundersøkelsen er også familiebarnehagene underrepresentert. I tillegg er ordinære private barnehager underrepresentert i forhold til offentlige barnehager, når familiebarnehagene holdes utenfor. En forklaring på dette er at 82 av de 83 barnehagene som ikke var kontaktbar i undersøkelsen er private barnehager. Det kan være flere årsaker til at en eiere ikke er kontaktbar, alt fra at e-postadressen er feil eller endret til at barnehagen er nedlagt. Flere eiere av familiebarnehager har falt fra underveis i utfyllingen av spørreskjemaet. Noen enkeltspørsmål har stort frafall. Dette gjelder spørsmål om Barnehagespegelen. Selv om spørreskjemaet til eierne er kortere enn spørreskjemaet til styrerne så er utfordringene med frafall større. Skjevhetene mellom type barnehage kan tas høyde for gjennom å presentere resultatene fordelt på type barnehage.

I undersøkelsen til barnehagemyndighet finner vi at svarraten øker med økende kommunestørrelse. Det er en svak tendens til at kommuner med færre innbyggere er mer tilbøyelig til å fall av undervegs enn større kommuner.

2.7 Dataanalyse og presentasjon

Resultatene fra undersøkelsene er presentert gjennom enkle dataanalyser, hovedsakelig i form av frekvensfordelinger og krystabeller. For spørsmål hvor vi har funnet vesentlige forskjeller mellom type barnehage (offentlig, ordinær privat og familiebarnehage) har vi valgt å presentere slik resultater totalt og resultater fordelt på type barnehage.

Noen spørsmål er gjentak fra andre undersøkelser og i slike tilfeller er resultatene fra begge undersøkelsene presentert sammen.

Noen av spørsmålene har åpnet opp for at respondentene kan utdype svaret sitt ved å skrive selv i skjemaet. Slike besvarelser er delvis systematisert og vi har lagt vekt på å vise mangfoldet i svarene.

Svarfrekvensene presenteres i tabeller, og der det har vært mulig har vi sammenlignet svarene fra styrere og eiere. For spørsmål som er lik spørsmål fra andre undersøkelser har vi lagt funnene fra disse inn i samme tabell. For spørsmålene om nytten av kvalitetsverktøyene er svarskalaene litt ulik slik at svarene ikke blir direkte sammenlignbare.

I svarene fra styrerne har vi sett etter systematiske forskjeller (samvariasjon) i svarene fra de ulike barnehagetype, fordi det er en skjevhet i datamaterialet mellom dem. Der vi har funnet vesentlige forskjeller mellom familiebarnehager, ordinære private barnehager og offentlige barnehager, er disse forskjellene presentert i tabeller og tekst. Cramer's V er benyttet som et mål på styrken i samvariasjonen (hvor store de systematiske forskjellene etter barnehagetype er). Cramer's V har verdier mellom 0 og 1: Cramer's V er 0 når det ikke er noen systematisk sammenheng mellom variablene (f. eks når akkurat like stor andel av private og kommunale barnehager svarer ja på spørsmålet), og 1 ved full samvariasjon (f. eks når absolutt alle private barnehager svarer ja på spørsmålet,

mens alle offentlig eide barnehager svarer nei). I tillegg brukes signifikans som mål på gyldighet utenfor utvalget, gitt som p-verdier. Disse finnes i fotnoter.

2.8 Overordnede metodiske betraktninger

Underveis i arbeidet har vi gjort noen refleksjoner omkring at familiebarnehagene inkluderes i undersøkelsen både til styrere og barnehageeiere. Videre om barnehagestyrerne i offentlige barnehager sin mulighet til å skille mellom kommunen som barnehageeier og kommunen som barnehagemyndighet.

Gjennom analysearbeidet har vi sett at familiebarnehager skiller seg ut. Vi har blant annet en lavere andel svar fra denne typen barnehager og vi ser at de avviker i sine besvarelser på noen spørsmål. Familiebarnehager er en del av de private barnehagene. I følge forskrift om familiebarnehager er familiebarnehager en barnehager der barna får et tilbud i private hjem (Barnehageloven, Forskrift om familiebarnehager, 2005). Kommunene godkjenner hjemmene i henhold til krav i barnehageloven og sammenslutningen som familiebarnehagen utgjør. En pedagogisk veiledning skal gis til assistenten i de enkelte familiebarnehager. Et hjem kan godkjennes for maksimalt fem barn over tre år eller det dobbelte dersom hjemmet er egnet for det. Familiebarnehagen drives forskjellig med tanke på organisering og eierskap, men brorparten driver i lokaler som er bebodd av eieren og er organisert som frittstående privat familiebarnehage. De fleste har også doble grupper med barn, dvs mer enn fem barn. 75 prosent av barna er under tre år (Rambøll, 2012). I våre grunnlagstall har de 237 familiebarnehagene i gjennomsnitt 7,8 barn, men enkelte familiebarnehager har mellom 20 og 40 barn.

Mye tyder på at det er et stort spenn innenfor gruppen med familiebarnehager, fra at noen fungerer som en helt ordinær privat barnehage (men etter de kravene som stilles til familiebarnehager) til andre som er en privat løsning på pass av barn.

Det vil være et åpent spørsmål om det er hensiktsmessig å inkludere familiebarnehager i populasjonen. Det som taler for det er at det er en barnehageform på linje med andre. Det som kan tale mot er at spørsmål og spørsmålsstillinger og svaralternativer ikke nødvendigvis oppleves like relevant av representanter for familiebarnehager som offentlige og ordinære private barnehager. Hvis det er et stort sprik innenfor gruppen familiebarnehage er det også vanskelig å lage gode undersøkelser rettet mot den gruppen.

Barnehagestyrere i offentlige barnehager har liten mulighet til å skille mellom når kommunen opptrer som barnehagens eier eller som lokal barnehagemyndighet. I mange tilfeller er det de samme personene de forholder seg til, og det blir opp til kommuneadministrasjonen å kommunisere om retningslinjer, regelendringer, satsinger eller lignende er forankret i administrasjonen, lokal politisk ledelse eller nasjonal lovgivning. Det kan føre til at spørsmålene som stilles kan virke fremmed for dem og at de har vansker med å svare med tanke på den enkelte rolle.

3. KVALITETSVERTKØY

Kvalitetsverktøy i barnehagen er hjelpemidler og veiledninger som skal understøtte barnehagens eget arbeid med å utvikle et godt tilbud til barn og foreldre. Formålet med slike forhåndsdefinerte arbeidsmetoder og felles støttemateriell kan være å lette arbeidet i hver enkelt barnehage, legge til rette for kompetanseutvikling og læring hos ansatte og sikre barn i barnehager i hele landet et godt og likeverdig tilbud. Bruk av kvalitetsverktøyene er frivillig, og det er opp til den enkelte barnehageeier å vurdere om verktøyet som stilles til rådighet er hensiktsmessig i arbeidet med å gi et godt barnehagetilbud.

Utdanningsdirektoratet ønsket å kartlegge bruken av kvalitetsverktøy, hvilke verktøy som oppleves som nyttig og behovene for kvalitetsverktøy. Spørsmålene om kvalitetsverktøy er stilt til barnehagestyrere og barnehageeiere.

Det finnes ingen definisjon eller avgrensning om hva et kvalitetsverktøy er. I spørreskjemaet ble kvalitetsverktøy forklart som: «... verktøy og metoder som skal bidra til refleksjon, vurdering og utvikling av barnehagens praksis. For eksempel gjelder dette verktøy som foreldreundersøkelser, refleksjonsverktøy/prosessverktøy og systematiske barnesamtaler. Vi er ikke ute etter verktøy som brukes til å kartlegge enkeltbarns ferdigheter.»

Undersøkelsen av kvalitetsverktøy viser at foreldreundersøkelsen er mest utbredt. I tillegg brukes flere andre kvalitetsverktøy og mangfoldet er stort. Bruken av kvalitetsverktøy kan være bestemt av barnehagen selv, eier eller barnehagemyndighet. Både styrere og eiere opplever stor nytte av de spesifikke kvalitetsverktøyene i undersøkelsen. Mangel på tid er det største hindret for bruk av kvalitetsverktøy.

3.1 Bruk av kvalitetsverktøy

Det er foreldreundersøkelsen som brukes i størst grad med 84 prosent blant styrerne og 83 prosent blant eierne. Cirka en av fire styrere og eiere oppgir at de benytter andre kvalitetsverktøy enn de fem vi har spurt spesielt etter. Disse har også skrevet egne kommentarer som beskriver verktøyene de bruker, og dette omtales nærmere i kapittel 3.5.

Tabell 3.1: Styrernes og eiernes bruk av kvalitetsverktøy

	Bruker følgende (styrere)	Bruker følgende (eiere)
Utdanningsdirektoratets ståstedsanalyse	13,5%	11,2%
PULS barnehage eller andre prosessverktøy	4,2%	7,1%
Foreldreundersøkelse	84,1%	83,3%
Verktøy for systematiske barnesamtaler	21,7%	21,7%
Ekstern vurdering	15,0%	13,8%
Annet, angi hvilket verktøy	22,7%	24,6%
Vet ikke/bruker ingen	7,8%	8,3%
n	976	240

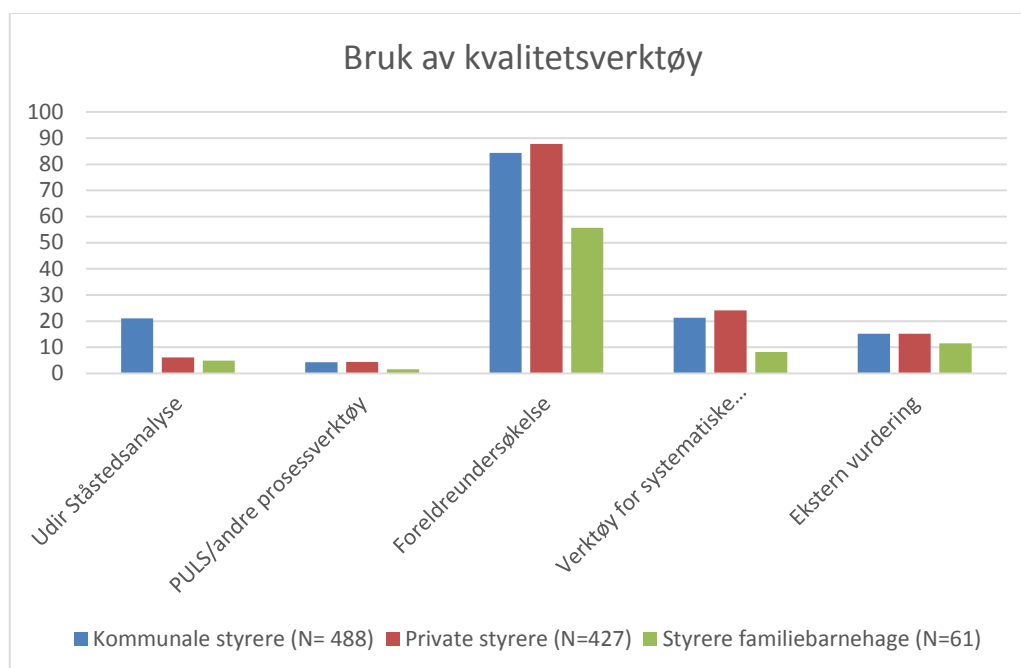
Familiebarnehagene har noe mindre utstrakt bruk av foreldreundersøkelsen enn ordinære private barnehager², mens det er liten forskjell mellom offentlige og ordinære private barnehager. Familiebarnehagene har også noe mindre bruk av verktøy for systematiske barnesamtaler enn de øvrige barnehagene³. Utdanningsdirektoratets ståstedsanalyse er i bruk i cirka 20 prosent av de kommunale barnehagene, mens bare fem prosent av de private barnehagene (familiebarnehage og ordinær privat barnehage) benytter seg av dette verktøyet⁴. PULS og andre prosessverktøy ser i svært liten grad ut til å være tatt i bruk i norske barnehager. Vi finner de samme forskjellene mellom type barnehage (som i Figur 3.1) i svarene fra eierne.

---

² Cramer's V = .205, $p < .001$

³ Cramer's V = .091, $p < .050$

⁴ Cramer's V = .222, $p < .001$

Figur 3.1: Bruk av kvalitetsverktøy i prosent fordelt på type barnehage

3.2 Beslutning om bruk av kvalitetsverktøy

Barnehagestyrerne og eierne som har oppgitt at barnehagen(e) deres benytter kvalitetsverktøyene er også spurt om hvem som har tatt beslutningen om at verktøyet skal brukes.

For fire av de fem kvalitetsverktøyene er det en fordeling mellom at barnehageeier, barnehagemyndighet eller barnehagen selv, har bestemt at barnehagens skal bruke kvalitetsverktøyet. Det er relativt godt samsvar mellom det styrere og eiere svarer på disse spørsmålene (Tabell 3.2 og Tabell 3.3). Bruk av verktøy for systematiske barnesamtaler skiller seg ut ved at beslutningen vanligvis er tatt av barnehagen selv.

Når det gjelder foreldreundersøkelsen, som flest oppgir at de bruker, er det en relativt jevn fordeling mellom at barnehageeier, kommunal myndighet eller barnehagen selv bestemmer at de skal bruke verktøyet, når barnehagestyrerne svarer.

Tabell 3.2: Styrernes oppfatning av hvem som har bestemt bruken av kvalitetsverktøyet

	Barnehageeier	Kommunal myndighet	Barnehagen selv	Andre aktører	n
Udirs Ståstedsanalyse	34,4%	30,5%	35,1%	0,0%	131
PULS barnehage eller andre prosessverktøy	22,0%	39,0%	36,6%	2,4%	41
Foreldreundersøkelse	34,7%	33,5%	31,8%	0,0%	799
Verktøy for systematiske barnesamtaler	8,1%	8,5%	82,9%	0,5%	211
Ekstern vurdering	36,5%	29,9%	32,1%	1,5%	137
Annet	18,5%	17,3%	63,6%	0,6%	162

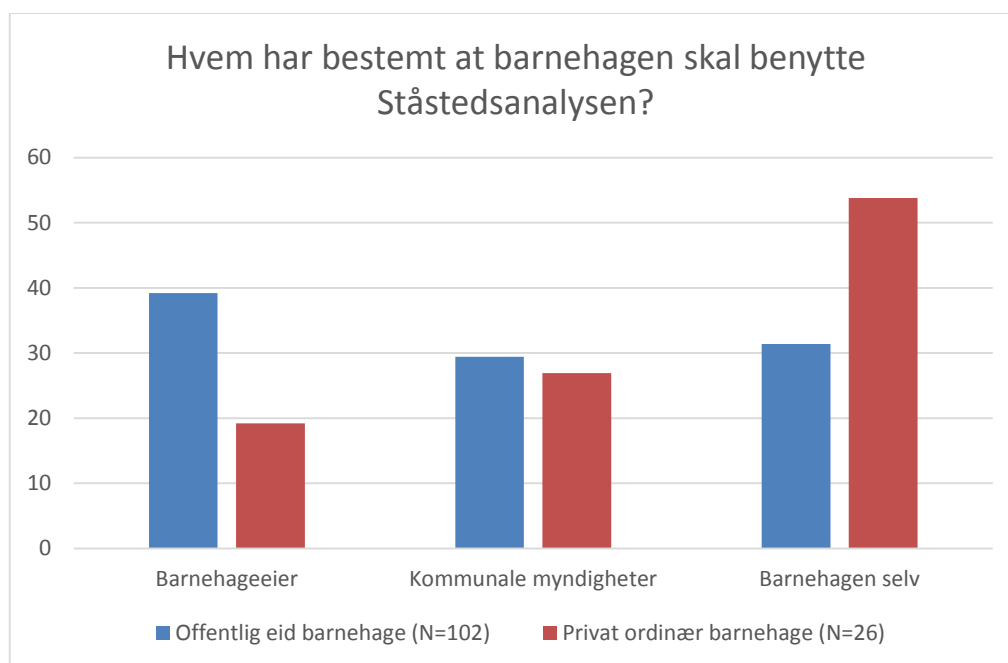
Tabell 3.3: *Eiernes oppfatning av hvem som har bestemt bruken av kvalitetsverktøyet*

	Barnehageeier	Kommunal myndighet	Barnehagen selv	Andre aktører	n
Udirs Ståstedsanalyse	25,9%	33,3%	40,7%	0,0%	27
PULS barnehage eller andre prosessverktøy	17,6%	41,2%	41,2%	0,0%	17
Foreldreundersøkelse	25,9%	31,5%	42,6%	0,0%	197
Verktøy for systematiske barnesamtaler	22,4%	6,1%	71,4%	0,0%	49
Ekstern vurdering	34,5%	24,1%	37,9%	3,4%	29
Annet	33,3%	14,3%	52,4%	0,0%	42

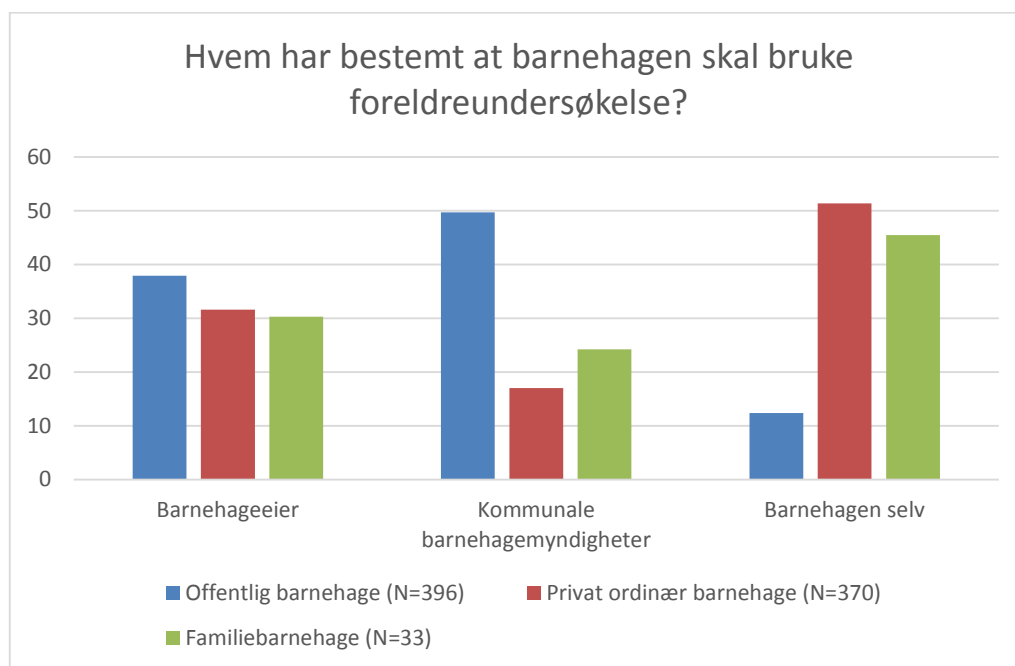
For styrene har vi også undersøkt om det er systematiske forskjeller i hvem som bestemmer bruken av ulike kvalitetsverktøy, mellom ulike typer barnehage. (Figur 3.2 til Figur 3.5) kvalitetsverktøyet PULS er utelatt da det er få respondenter som har bidratt med svarene her. Familiebarnehagene er utelatt med unntak av foreldreundersøkelsen fordi det er få svar). Det er signifikante forskjeller mellom offentlige og private barnehager for alle fem verktøyene. Beslutningen om bruk av ulike kvalitetsverktøy tas vanligvis av barnehagen i privateide barnehager. Med unntak av ekstern vurdering så svarer mer enn halvparten av de private barnehagestyrene at barnehagen selv har tatt beslutningen om å bruke de respektive kvalitetsverktøyene. Få familiebarnehager benytter kvalitetsverktøyene vi spør om, men når det gjelder foreldreundersøkelse følger familiebarnehagene samme mønster som de ordinære private barnehagene.

I offentlige barnehager tas beslutningen om bruk av kvalitetsverktøy vanligvis enten av eier eller barnehagemyndighet⁵. Unntaket er verktøy for systematiske barnesamtaler, hvor også offentlige barnehager i stor grad tar beslutningen selv.

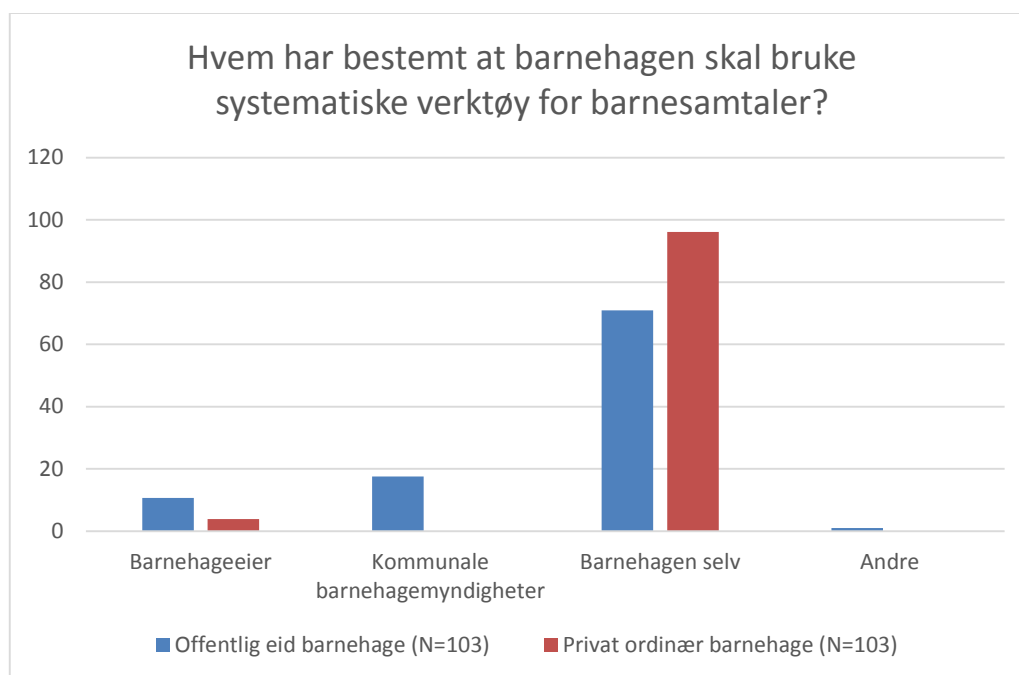
⁵ På spørsmålet om hvem som har bestemt bruken av ulike kvalitetsverktøy kan det være vanskelig for styrere i offentlige barnehager å skille mellom kommunen som eier og kommunen som myndighet.

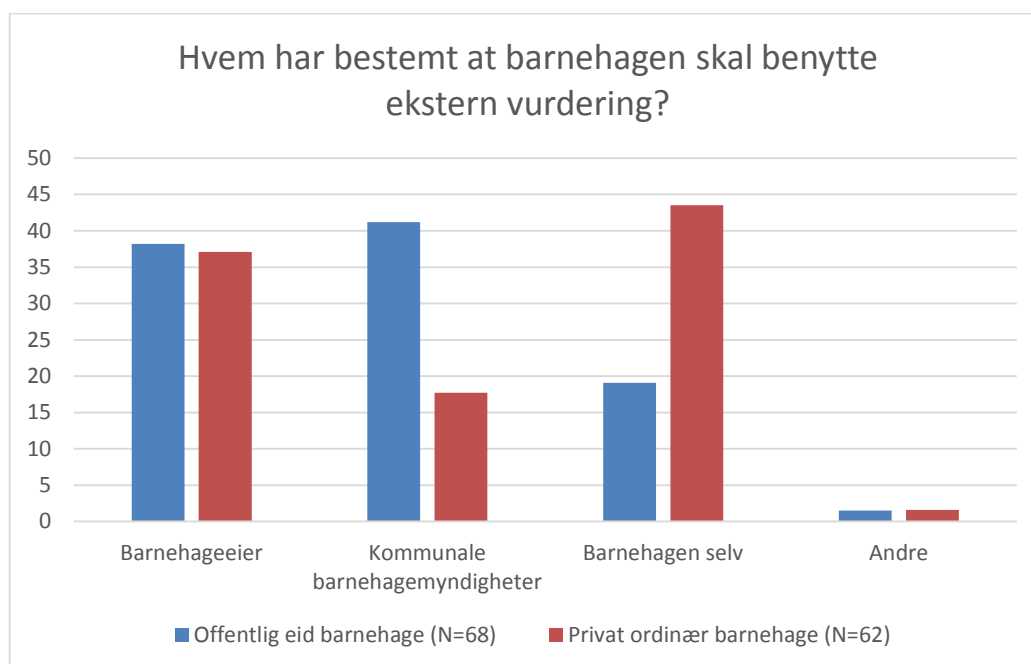
Figur 3.2: Prosentvis fordeling over hvem som har besluttet bruk av Udirs ståstedsanalyse i offentlige og ordinære private barnehager

Figur 3.3: Prosentvis fordeling over hvem som har besluttet bruk av foreldreundersøkelse i de ulike typene barnehage

Figur 3.4: Prosentvis fordeling over hvem som har besluttet bruk av verktøy for systematiske barnesamtaler i offentlige og ordinære private barnehager

Figur 3.5: Prosentvis fordeling over hvem som har besluttet ekstern vurdering i offentlige og ordinære private barnehager

3.3 Nytte av kvalitetsverktøyene

Vi har bedt styrere og eiere i barnehagene om å vurdere hvorvidt de ulike kvalitetsverktøyene gir nyttig informasjon og om kvalitetsverktøyene framstår som nyttig for endring av praksis i barnehagen (Tabell 3.4). Bare styrere som faktisk bruker verktøyene har svart på disse spørsmålene.

Svarskalaene som er benyttet for eier og styrer er ulike, slik at det ikke går an å sammenligne svarmønsteret direkte. Det store flertallet av de som har svart, svarer at de er delvis eller helt enig i at verktøyene de bruker er nyttige. Tabell 3.4 viser at over halvparten av barnehagestyrerne er helt enig i at fire av kvalitetsverktøyene er nyttige. Det femte, «Andre prosessverktøy», oppleves som nyttig av tett oppunder halvparten.

For hvert kvalitetsverktøy er det to relativt like spørsmål; om kvalitetsverktøyet gir nyttig informasjon og om kvalitetsverktøyet fører til endringer av praksis. I tabellen med svarene fra barnehagestyrerne (Tabell 3.4) har vi inkludert en kolonne som viser samvariasjonen i svarene på de to spørsmålene om hvert kvalitetsverktøy. Som vi ser i tabellen så er samvariasjonen i svarene svært høy (Cramer's $V > .600$), noe som indikerer at de to spørsmålene i stor grad måler samme fenomen.

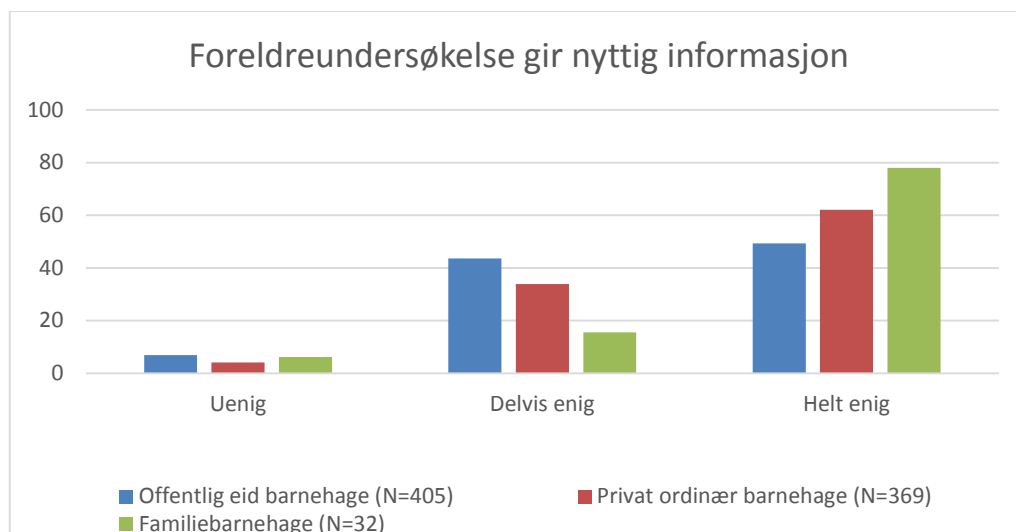
Tabell 3.4: Styrernes vurdering av nytten av kvalitetsverktøy

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke	n	(Cramer's V*)
Udirs Ståstedsanalyse gir nyttig informasjon	0,0%	1,5%	36,6%	59,5%	2,3%	131	.904
Udirs Ståstedsanalyse er nyttig for endring av praksis i barnehagen	0,0%	1,6%	38,3%	57,8%	2,3%	128	
Andre prosessverktøy gir nyttig informasjon	0,0%	0,0%	40,0%	47,5%	12,5%	40	.646
Andre prosessverktøy er nyttig for endring av praksis i barnehagen	0,0%	2,6%	35,9%	48,7%	12,8%	39	
Foreldreundersøkelse gir nyttig informasjon	0,6%	4,9%	37,9%	56,1%	0,4%	809	.731
Foreldreundersøkelse er nyttig for endring av praksis i barnehagen	1,0%	6,0%	39,2%	53,4%	0,4%	803	
Verktøy for systematiske barnesamtaler gir nyttig informasjon	0,5%	0,5%	26,4%	72,2%	0,5%	212	.765
Verktøy for systematiske barnesamtaler er nyttig for endring av praksis i barnehagen	0,5%	1,9%	30,8%	66,8%	0,0%	211	
Ekstern vurdering gir nyttig informasjon	0,0%	1,4%	32,4%	64,8%	1,4%	142	.851
Ekstern vurdering er nyttig for endring av praksis i barnehagen	0,0%	2,1%	35,0%	61,5%	1,4%	143	
Andre verktøy gir nyttig informasjon	1,4%	0,9%	23,8%	67,3%	6,5%	214	.872
Andre verktøy er nyttig for endring av praksis i barnehagen	1,8%	0,5%	24,3%	67,0%	6,4%	218	

*Cramer's V er et mål på samvariasjon. Hvis Cramer's v er 1 er det full samvariasjon.

Det mest generelle spørsmålet (om verktøyet gir nyttig informasjon) er analysert med tanke på eventuelle systematiske ulikheter etter type barnehage. Slike ulikheter finner vi kun for spørsmålet om nytten av foreldreundersøkelsen⁶, og dette er presentert i figur 3.6.

⁶ Cramer's V = .129, P <.001

På grunn av svært få svar i kategorien «Helt uenig» har vi slått denne sammen med «Delvis uenig» og kalt den nye kategorien «Uenig».

Figur 3.6: Prosentvis fordeling av nyttig informasjon fra foreldreundersøkelsen fordelt på type barnehage

Figuren viser at det er flest private barnehager og spesielt familiebarnehager som synes de har stor nytte av foreldreundersøkelsen. Men også mange offentlige barnehager synes å ha nytte av dette kvalitetsverktøyet.

Barnehageeierne har gitt sine svar på en noe mer detaljert skala (Tabell 3.5). Hovedtyngden av svarene ligger på alternativene «Nokså enig» og «Helt enig» for samtlige kvalitetsverktøy. Både blant styrere og eiere av barnehager er det altså slik at de som faktisk bruker de fem kvalitetsverktøyene vi har spurt om, mener de har god nytte av dem.

Tabell 3.5: Eiernes vurdering av nytten av kvalitetsverktøy

	Helt uenig	Nokså uenig	Verken uenig eller enig	Nokså enig	Helt enig	n
Udirs Ståstedsanalyse gir nyttig informasjon	3,7%	3,7%	3,7%	59,3%	29,6%	27
Udirs Ståstedsanalyse er nyttig for endring av praksis i barnehagen	3,7%	3,7%	14,8%	48,1%	29,6%	27
Andre prosessverktøy gir nyttig informasjon	0,0%	0,0%	25,0%	50,0%	25,0%	16
Andre prosessverktøy er nyttig for endring av praksis i barnehagen	0,0%	0,0%	31,2%	43,8%	25,0%	16
Foreldreundersøkelse gir nyttig informasjon	0,5%	0,0%	4,1%	49,2%	46,2%	197
Foreldreundersøkelse er nyttig for endring av praksis i barnehagen	0,5%	1,5%	6,7%	54,1%	37,1%	194
Verktøy for systematiske barnesamtaler gir nyttig informasjon	0,0%	0,0%	4,0%	52,0%	44,0%	50
Verktøy for systematiske barnesamtaler er nyttig for endring av praksis i barnehagen	0,0%	0,0%	11,8%	41,2%	47,1%	51
Ekstern vurdering gir nyttig informasjon	0,0%	0,0%	18,2%	33,3%	48,5%	33
Ekstern vurdering er nyttig for endring av praksis i barnehagen	0,0%	0,0%	15,2%	42,4%	42,4%	33
Andre verktøy gir nyttig informasjon	0,0%	0,0%	12,1%	27,6%	60,3%	58
Andre verktøy er nyttig for endring av praksis i barnehagen	0,0%	0,0%	10,5%	29,8%	59,6%	57

3.4 Hindrer for bruken av kvalitetsverktøy

Barnehagestyrerne og eierne er også spurt om hva som kunne bidratt til at de i større grad tok i bruk kvalitetsverktøy i barnehagen. Tabell 3.6 og tabell 3.7 viser at både kvalitetsverktøyenes tilgjengelighet, pris, opplevde kvalitet og barnehagens egen tid til rådighet har betydning for bruken av verktøyene. Svarene fra eier og styrer kan ikke sammenlignes direkte på grunn av at det er benyttet ulike skalaer.

Nesten halvparten av barnehagestyrerne er helt enig i at de ville økt bruken av kvalitetsverktøy dersom de hadde hatt mer tid til rådighet i barnehagen. For 38 prosent av styrerne synes også prisen å være viktig. Svarene i tabell 3.6 indikerer at det er vanskelig å vurdere kvaliteten på verktøy en ikke har tatt i bruk: En av fire har svart «Vet ikke» på spørsmål om bedre verktøy ville økt bruken.

Tabell 3.6: Styrernes synspunkter på hva som hindrer bruken av kvalitetsverktøy

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke	n
- de var lettere tilgjengelige	9,4%	8,0%	40,4%	27,4%	14,8%	853
- de var gratis	10,1%	7,6%	28,1%	38,0%	16,3%	830
- de var bedre	6,8%	9,1%	31,9%	25,2%	26,9%	824
- vi hadde hatt bedre tid	8,5%	7,0%	29,1%	46,3%	9,1%	867

Mangel på tid er det største hinderet for å bruke kvalitetsverktøy. Det er små forskjeller mellom de ulike typene barnehage når det gjelder hva som hindrer barnehagestyrerne i

å ta i bruk kvalitetsverktøy. Unntaket er når det gjelder om kvaliteten på verktøyene er til hinder for bruken (om en ville brukt den hvis de var bedre)⁷; som i mindre grad er en hindring for familiebarnehagene enn for ordinære private barnehager.

Også for barnehageeierne er det tidsressursene i barnehagen som blir for knappe til å ta i bruk kvalitetsverktøy i større grad – nesten to av tre eiere er helt eller nokså enig i denne påstanden (Tabell 3.7).

Tabell 3.7: Barnehageeiernes synspunkter på hva som hindrer bruk av kvalitetsverktøy

	Helt uenig	Nokså uenig	Verken uenig eller enig	Nokså enig	Helt enig	n
- de var lettere tilgjengelige	5,7%	6,2%	28,4%	38,4%	21,3%	211
- de var gratis	5,9%	6,4%	28,9%	28,9%	29,9%	204
- de var bedre	3,9%	6,8%	42,0%	32,9%	14,5%	207
- vi hadde hatt bedre tid	3,4%	6,8%	26,1%	36,7%	27,1%	207

3.5 Andre kvalitetsverktøy og bruken av disse

Det er 56 eiere og 139 styrere som har benyttet svarkategorien annet, og skrevet en kommentar som beskriver verktøyene de benytter. De fleste har nevnt en eller få kvalitetsverktøy eller metoder, og noen få har svart med mange ulike. Til tross for presiseringen i forkant av spørsmålet, om at verktøy for kartlegging av enkeltbarns ferdigheter ikke inngikk i dette spørsmålet, er det flere som nevner kartleggingsverktøy for enkeltbarn slik som TRAS og Alle med. Når det allikevel kommer slike svar viser det at respondentene kan oppfatte slike verktøy som en del av barnehagen sine kvalitetsverktøy. Svarene illustrer at *Kvalitetsverktøy og metoder* oppfattes på mange forskjellige måter. Det er et mangfoldig fenomen, og det kan stilles spørsmål med hva respondentene forstår med kvalitetsverktøy og metoder.

Respondentenes ulike svar kan systematiseres på ulike måte, og vi har sett nærmere på tre ulike tilnærminger;

1. Hvem som står bak
2. Hvilken målgruppe
3. Barnehagepedagogiske metoder og refleksjonsverktøy

Vi finner i hovedsak fire grupper som *står bak*; barnehagen selv, kommunen, fagmiljø og kommersielle aktører. Vi finner at flere kommuner har verktøy som er utviklet av eller for barnehagene i kommunen. I flere av svarene henvises det til kommunen, uklart om det er kommunen som barnehageeier eller kommunen som barnehagemyndighet. Svarene i kapittel 3.2 om hvem som bestemmer, om det er kommunen som eier (for offentlige barnehager) eller kommunene som barnehagemyndighet, kan svarene tyde på at skillet mellom disse to rollene som kommunen kan ha overfor offentlige barnehager

⁷ Cramer's V = .129. p < .05.

ikke er veldig bevisst. En interessant gruppe er *Kvalitetsverktøy/metoder fra fagmiljø, kommersielle (også utenlandske) firma*. Her er det mange ulike verktøy og metoder, ofte akronymer som det ikke er enkelt å vite om det kan betraktes som kvalitetsverktøy. Kvalitetsverktøy fra fagmiljø og kommersielle aktører er ofte koblet til opplæring og materiell. Noen av disse er igjen ikke spesielt rettet mot barnehagesektoren.

Ser vi på *hvilken målgruppe* verktøyene og metodene er rettet mot, finner vi både barn, foreldre og ansatte. Det betyr at det finnes flere verktøy/metoder rettet mot foreldrene enn foreldreundersøkelsen som var et av de konkrete verktøyene som det ble spurt etter.

Det er også mulig å identifisere ulike *barnehagepedagogiske metoder og refleksjonsverktøy* basert på svarene fra respondentene. Vi kan skille mellom en gruppe som omfatter pedagogisk dokumentasjon, praksisfortellinger og refleksjon, en annen kategori som omfatter verktøy og metoder som vektlegger dialog, samtaler, relasjoner og samspill, en tredje kategori med vurderinger og evalueringer og en fjerde som omfatter tilsyn. Gruppen *Pedagogisk dokumentasjon, praksisfortellinger og refleksjon* peker seg ut med stort omfang.

3.6 Oppsummering bruk av kvalitetsutviklingsverktøy

Av de fem kategoriene av kvalitetsverktøy i barnehagen er det i første rekke foreldreundersøkelser som er utbredt: Mer enn fire av fem barnehagestyrere og barnehageeiere oppgir at de gjennomfører foreldreundersøkelser. Barnehagene deler seg i tre omtrent like store grupper når det gjelder om det er eier, kommunale myndigheter eller barnehagen selv som har bestemt at foreldreundersøkelsen skal benyttes. En av fem benytter dessuten verktøy for systematiske barnesamtaler. Her er det i overveiende grad barnehagen selv som har bestemt at verktøyet skal brukes.

Kvalitetsverktøyene får i stor grad godt skussmål fra de som benytter dem, både hos barnehagestyrere og eiere. Både kvalitet, pris og tilgjengelighet til kvalitetsverktøyene synes å påvirke bruken av dem, men det som gir størst utslag for barnehagestyrerne er mangel på tid til rådighet i barnehagehverdagen.

Svarene på de åpne spørsmålene viser et mangfold av verktøy og metoder som brukes i barnehagenes kvalitetsarbeid. En av årsakene til at det trekkes fram mange verktøy og metoder er at oppfatningen av hva kvalitetsverktøy og metoder er varierer.

4. MAGASINET VETUVA

Magasinet Vetuva ble utgitt første gang i 2014. Det baserer seg på skandinavisk forskning og ny kunnskap om barnehager og er tiltenkt alle som jobber i barnehagen. Magasinet er gitt ut kun en gang og distribuert til alle barnehager sommeren 2014.

Utdanningsdirektoratet er interessert få kunnskap om barnehagestyrenes kjennskap og bruk av magasinet Vetuva.

Det er 55 prosent av barnehagestyrene som har kjennskap til Vetuva og de fleste har fått kjennskap til magasinet ved at barnehagen har fått det tilsendt. Vetuva er vanligvis tilgjengelig for hele personalgruppen gjennom at det ligger på personalrommet. Det er styrene som bruker det mest og leser artikler.

4.1 Kjennskap, tilgjengelighet og bruk av Vetuva

Det er 55 prosent av barnehagestyrene som har sett eller lest i Vetuva (Tabell 4.1). En betydelig høyere andel av barnehagestyrere i offentlige barnehager og ordinære private barnehager oppgir at de har sett eller lest i magasinet enn familiebarnehager.

Tabell 4.1: Kjennskap til magasinet Vetuva

	Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Ja	34,2%	52,5%	59,3%	54,6%
	27	245	324	596
n	79	467	546	1092

Fleste (88 prosent) har fått kjennskap til Vetuva ved at barnehagen har fått tilsendt magasinet (Tabell 4.2). Omkring 16 prosent har fått vite om magasinet via Utdanningsdirektoratets nettsider og i underkant av 4 prosent har fått kjennskap til Vetuva gjennom barnehageeier eller kollegaer. De resterende oppgir at de har fått kjennskap til Vetuva gjennom ulike kanaler, slik som:

- Konferanser (F.eks.: Barnehagekonferanser, Udir konferanse)
- Kurs/utdanning/utdanningsinstitusjoner (F.eks.: Styrerutdanning, masterstudie, høyskole)
- Eksterne møter (F. eks.: styrermøter i kommunen)

De 596 barnehagestyrene som svarte ja på spørsmålet om de har lest eller tittet i Vetuva fikk flere spørsmål om bruk og vurdering av magasinet.

Tabell 4.2: Hvordan fikk du kjennskap til Vetuva

Kjennskap til Vetuva		Andel av n=583
Barnehagen har fått tilsendt Vetuva		88,3%
På Utdanningsdirektoratets nettsider		16,3%
Fått informasjon fra barnehageeier		3,6%
Har hørt om det fra kolleger		3,8%
Annet, angi		4,8%

Magasinet er i hovedsak tilgjengelig for hele personalgruppen i barnehagene (Tabell 4.3). Vetuva er i mindre grad⁸ tilgjengelig for hele personalgruppen i familiebarnehager enn i andre barnehager.

Tabell 4.3: Tilgjengeligheten av magasinet Vetuva

	Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Ja	76,0%	92,1%	94,3%	92,6%
Nei	24,0%	6,2%	5,4%	6,5%
Vet ikke		1,7%	0,3%	0,9%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

N=584

Tabell 4.4 viser *hvordan* magasinet er tilgjengeliggjort for personalgruppen. Det at Vetuva ligger på personalrommet er den dominerende måten å gjøre magasinet tilgjengelig for de ansatte i barnehagen. Familiebarnehagene skiller seg litt ut, antakelig fordi det er sjelden man har eget dedikert personalrom, og sirkulasjon og utdeling til ansatte er mer utbredt enn i de andre barnehagene. Det er så å si ingen forskjeller mellom de private og kommunale barnehagene i dette spørsmålet.

Tabell 4.4: Tilgjengeliggjøring av magasinet Vetuva

	Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Vetuva ligger på personalrommet	45,5%	90,7%	94,7%	91,1%
Vetuva er sendt på sirkulasjon (leseliste)	18,2%	4,2%	4,6%	5,0%
Hele/deler av magasinet er skrevet ut/kopiert opp	0,0%	5,5%	5,3%	5,2%
Vetuva er delt ut til de ansatte	27,3%	2,5%	2,6%	3,6%
Fått tilsendt Vetuva som lenke/pdf via epost eller lignende	13,6%	5,9%	6,2%	6,4%
N	22	236	304	562

På spørsmål om *hvem* som bruker magasinet i personalgruppen viser tabell 4.5 at artiklene leses av vel 80 prosent av styrerne og 60 prosent av de pedagogiske lederne, i tillegg til 37 prosent av assistentene (i den andelen av barnehagene som sier at de har lest eller tittet i magasinet). Atskillig færre oppgir at artikler har blitt brukt som tema på møter.

⁸ Cramers V=.118, p<.05

De som i størst grad oppgir dette er styrere (31 prosent). Vetuva brukes i svært liten grad i dialog med foreldre/foresatt og dialogkortene med ulike tema som er plassert bakerst i magasinet er også benyttet i svært liten grad.

Tabell 4.5: Hvem bruker Vetuva og hvordan

	Styrer	Ped. ledere	Assistentene	Vet ikke	Ikke brukt	n
Artikler leses	81,3%	60,6%	37%	16%	7,6%	568
Artikler brukt som tema på møter	30,9%	23%	11,9%	10,4%	51,1%	470
I dialog med foreldre/foresatte	4,8%	6,6%	0,7%	20,6%	70,3%	437
Dialogkortene	6,2%	5,7%	2,6%	17,8%	73,4%	421

Her har respondentene mulighet til å krysse for flere alternativer. n=572.

I tilknytning til spørsmålet om hvem som bruker Vetuva og hvordan, har 28 respondenter benyttet muligheten til å beskrive andre bruksmåter for Vetuva. Bruk som nevnes er som inspirasjon, refleksjonsgrunnlag og kompetanseheving i personalgruppen og to svarer at dialogkortene er brukt på personalmøter og/eller avdelingsmøter.

Noen oppgir at de ikke har fått brukt Vetuva og/eller dialogkortene enda, eller at de ikke har det tilgjengelig. Flere sier at de ønsker, eller har planer om å ta det i bruk og gir magasinet positiv omtale.

4.2 Nytt av Vetuva

I tabell 4.6 presenteres score på ulike påstander om nytten av Vetuva. Vi kan se at det er størst enighet rundt påstanden om at artiklene i magasinet er relevante/lærerrike, at det er nyttig for alle som jobber i barnehage, samt ønsker om flere eksemplarer av Vetuva. Størst usikkerhet, forstått som andelen av «vet ikke»-svar, er det rundt påstandene om at magasinet bidrar til å øke statusen for barnehagen som arbeidsplass, og at Vetuva har bidratt til å påvirke den pedagogiske praksisen.

Tabell 4.6: Styrernes synspunkter på påstander om Vetuva

	Score*	Vet ikke
Artiklene i Vetuva er relevante/lærerrike	3,71	11,7%
Vetuva er nyttig for alle som jobber i barnehage	3,70	11,5%
Vetuva er mest nyttig for barnehagelærerne/pedagogene	2,46	13,8%
Vetuva er mest nyttig for styrerne	1,91	12,4%
Vetuva har påvirket den pedagogiske praksisen i vår barnehage	2,16	38,2%
Vetuva bidrar til å øke statusen for barnehagen som arbeidsplass	2,76	42,9%
Vi ville hatt flere eksemplarer av Vetuva	3,43	15,9%
Angi dersom det er gjort tilgjengelig på andre måter		30 svar

*gjennomsnittsverdier for svarene på en skala fra helt uenig=1 til helt enig=4 på påstander

4.3 Den skandinaviske databasen for barnehageforskning

Den skandinaviske databasen for barnehageforskning Nordic Base of Early Childhood Education and Care, www.nb-ecec.no, samler forskning som er tilgjengelig for barnehagene. Undersøkelsen viser at (Tabell 4.7) det er svært få barnehagestyrere som har brukt, eller oppgir at de har kjennskap til den skandinaviske databasen for barnehageforskning. Det er ikke signifikante forskjeller mellom barnehagetyperne.

Tabell 4.7: Kjennskap den skandinaviske databasen for barnehageforskning

	Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Ja, og jeg har brukt den	5,1%	3,4%	4,5%	4,1%
Ja, jeg kjenner til databasen, men har ikke brukt den	6,4%	13,4%	15,1%	13,7%
Nei, jeg kjenner ikke til databasen	88,5%	83,2%	80,4%	82,2%
n	78	464	537	1079

4.4 Oppsummering

Vetuva er kjent for litt over halvparten av barnehagestyrerne i undersøkelsen, og styrere i offentlige barnehager kjenner i størst grad til magasinet. De som har lest eller sett i magasinet har stort sett gjort det fordi barnehagen fikk magasinet tilsendt. Magasinet gjøres tilgjengelig for alle i personalgruppen i ni av ti barnehager som får det tilsendt og da i hovedsak gjennom å legge det fram på personalrommet. Styrere og pedagogiske ledere bruker Vetuva i større grad enn assistentene. Å lese artikler er den mest utbredte bruken, samt at en av tre styrere svarer at artikler fra Vetuva er brukt som tema på møter. Artikkelen i Vetuva får et godt skussmål fra de styrerne som kjenner bladet, og mange barnehager ville gjerne hatt flere eksemplarer av bladet.

Over 80 prosent av barnehagestyrerne kjenner ikke til den skandinaviske databasen for barnehageforskning.

5. BEMANNING OG TILSTEDEVÆRELSE

Bakgrunn for temaet bemanning og tilstedeværelse er at personalets tid anses som en knapphetsfaktor i mange barnehager. Utdanningsdirektoratet er kjent med at tilstedeværelse av tilstrekkelig personale og prioritering av oppgaver kan være utfordrende for barnehagestyrerne. Utdanningsdirektoratet ønsker å øke kunnskapsgrunnlaget om bemanning og tilstedeværelse. Spørsmålene i dette temaet er stilt til barnehagestyrerne.

Over halvparten av barnehagene har full bemanning sammen med barna i 4-5 timer per dag. Private barnehager har lengre tid med full bemanning enn offentlige barnehager og av de private barnehagene har familiebarnehagene full bemanning flere timer per dag enn de ordinære private barnehagene. Det er en tendens til at mindre barnehager har flere timer med full bemanning enn større barnehager. Totalt sluttet 1,18 personer i barnehagene i gjennomsnitt i fjor og 32 prosent av de som sluttet hadde førskolelærerutdanning. Utskiftninger av personalet har ikke endret seg stort i de tre årene dette spørsmålet er stilt.

5.1 Bemanning

Over halvparten av alle barnehagene har full bemanning 4-5 timer per dag og omkring en av fire har full bemanning 6-7 timer per dag. Resultatene viser at det varierer mellom offentlige, private og familiebarnehager hvor mange timer, på en typisk dag, det er full bemanning tilstede sammen med barna. Svarfordelingen viser at offentlige barnehager har full bemanning færre timer enn private barnehager, og spesielt familiebarnehagene skiller seg ut med å ha full bemanning flest timer per dag.

Tabell 5.1 viser variasjon i antallet timer daglig man har full bemanning i henholdsvis familie-, ordinære private og offentlige barnehager. Offentlige og ordinære private barnehager omtrent like stor andel bemanning i 4-5 timer per dag, men en større andel private barnehagene angir å ha full bemanning i mer enn 6 timer per dag. I den andre enden av skalaen kan vi se at en større andel av de offentlige barnehagene oppgir å ha fulle bemanning i tre timer eller mindre per dag enn private barnehager. Familiebarnehagene har jevnt over flere timer med full bemanning enn de øvrige.

Tabell 5.1: Antall timer med full bemanning fordelt på ulike barnehagetyper

	Familie-barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Mindre enn to timer pr. dag			1,3%	0,6%
2-3 timer pr. dag	1,3%	7,3%	18,8%	12,6%
4-5 timer pr. dag	5,1%	57,8%	59,9%	55,0%
6-7 timer pr. dag	41,0%	31,6%	19,1%	26,1%
Mer enn 8 timer pr. dag	52,6%	3,2%	0,9%	5,6%
n	78	465	538	1081
Gjennomsnitt	4,45	3,31	3,0	3,23

Når det gjelder antallet timer man har full bemanning fordelt på antall barn i barnehagen, viser tabell 5.2 at antallet timer med full bemanning er størst i barnehagene med mindre

enn 26 barn. Ut fra svarene totalt sett er det vanligst med full bemanning i gjennomsnitt 4-5 timer per dag og dernest i 6-7 timer per dag. Det er verdt å merke seg at det er mest utbredt med 4-5 timer full bemanning daglig i barnehager med mer enn 26 barn, mens i mindre barnehager er det mest vanlig med full bemanning 6-7 timer per dag.

Tabell 5.2: Antall timer med full bemanning fordelt størrelsen på barnehagen målt som antall barn

	<26	26-49	50-74	>75	Total
Mindre enn to timer pr. dag	0,4%		0,7%	2,1%	0,6%
2-3 timer pr. dag	7,0%	11,2%	15,8%	17,2%	12,6%
4-5 timer pr. dag	33,7%	59,0%	65,0%	59,4%	55,0%
6-7 timer pr. dag	37,9%	27,2%	18,2%	21,4%	26,1%
Mer enn 8 timer pr. dag	21,0%	2,6%	0,3%		5,6%
Total	100%	100%	100%	100%	100%

5.2 Utskiftninger i personalet

Vi har spurt styrerne i barnehagen om hvor mange ansatte som har sluttet i barnehagen i løpet av forrige barnehageår, det vil si 2013-2014. I totalt 39 prosent av barnehagene er det ingen som har sluttet. Tabell 5.3 viser hvor mange barnehager der ingen sluttet fordelt på størrelsen på barnehagene. Tallene er satt sammen med resultater fra NOVA (Gulbrandsen & Eliassen, 2013) fra 2008 og 2012. Tallene er fordelt på størrelsen (antall barn) av barnehagen. Vi ser at andelen barnehager der ingen slutte holder seg relativt stabil, men har gått ned noe for barnehager med 26-50 barn. Også gjennomsnittsantallet som sluttet holder seg stabilt, men det er en liten nedgang for de største barnehagene i 2014. Mellom 30 og 40 prosent av de som sluttet hadde barnehage- eller førskolelærerutdanning. Disse tallene har vi kun for 2014. Totalt sluttet 1,18 personer i barnehagene i gjennomsnitt i fjor og 32 prosent av de som sluttet hadde barnehagelærerutdanning.

Tabell 5.3: Oversikt om noen har sluttet og om de hadde førskolelærerutdanning

Størrelse	<26			26-50			>50		
År	2008	2012	2014	2008	2012	2014	2008	2012	2014
Andel barnehager der ingen ansatte sluttet	53%	54%	54%	45%	41%	39%	30%	29%	32%
Antall som sluttet (gjennomsnitt)	0,74	0,66	0,73	1,16	1,02	1,06	1,86	1,80	1,47
Andel som hadde førskolelærerutdanning	-	-	40%	-	-	30%	-	-	30%
n	181	130	214	203	214	332	315	302	466

5.3 Oppsummering bemanning og tilstedeværelse

Familiebarnehagene har full bemanning til stede sammen med barna i flere timer av barnehagens åpningstid enn ordinære barnehager. Flere private enn offentlige barnehager har full bemanning i seks eller flere timer per dag. Mindre barnehager har flere timer daglig med full bemanning enn større barnehager. Utskiftninger av personalet har ikke endret seg stort de tre årene dette spørsmålet er stilt. Totalt sluttet 1,18 personer i barnehagene i gjennomsnitt i fjor og 32 prosent av de som sluttet hadde førskolelærerutdanning.

6. OVERGANG FRA BARNEHAGE TIL SKOLE

Overgangen fra barnehage til skole kan være en stor forandring for barn og foreldre. Å oppleve en trygg overgang fra barnehage til skole gir et godt grunnlag for det videre opplæringsløpet. Utdanningsdirektoratet er opptatt av samarbeidet mellom barnehagen og skolen og ønsker å kartlegge dette samarbeidet. NOVA (Gulbrandsen & Eliassen, 2013) har tidligere kartlagt samarbeidet og denne kartleggingen følges opp her.

Innenfor dette temaet undersøkes nærmere utbredelsen av sju ulike tiltak for å lette overgangen mellom barnehage og skole. Undersøkelsen er rettet mot barnehagestyrerne.

De aller fleste barnehagene har skoleforberedende tiltak eller rutiner og gjerne flere.

6.1 Skoleforberedende tiltak

De fleste barnehagene (96 prosent) har skoleforberedende tiltak for 5 åringer (Tabell 6.1). Nesten like mange innhenter også samtykke fra foresatte til å overføre opplysninger om enkeltbarn til skolen. Vi ser også at 88 prosent mener det er etablert rutiner for samarbeid mellom barnehage og skole på kommunalt nivå og rutiner for å involvere foreldre i forbindelse med overgang fra barnehage til skole. Det framgår av tabell 6.1 at familiebarnehagene skiller seg systematisk ut ved å praktisere alle sju overgangstiltakene i mindre grad enn ordinære barnehager. Om vi holder familiebarnehagene utenfor, er det fortsatt signifikante, men svake⁹ forskjeller mellom private og offentlige barnehager for fire av tiltakene (merket grønt i tabellen). De offentlige barnehagene praktiserer disse tiltakene i litt større grad enn private barnehager.

---

⁹ Cramer's $v < .135$, $p < .05$

Tabell 6.1: Utbredelsen av skoleforberedende tiltak fordelt på type barnehage

		Type barnehage			Total
		Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barne- hage	
Barnehagen har skoleforberedende tiltak for 5-åringene	Ja	60,8%	98,7%	98,9%	96,2%
	Nei	32,4%	0,9%	1,1%	3,2%
	Vet ikke	6,8%	0,4%	0,0%	0,6%
Barnehagen innhenter samtykke fra foresatte til å overføre opplysninger om enkeltbarn til skolen	Ja	65,8%	97,2%	98,5%	95,7%
	Nei	30,1%	2,2%	1,5%	3,7%
	Vet ikke	4,1%	0,6%	0,0%	0,6%
Det er etablert felles møteplasser for lærere i barnehage og skole	Ja	31,1%	74,4%	77,6%	73,0%
	Nei	54,1%	21,5%	21,3%	23,6%
	Vet ikke	14,9%	4,1%	1,1%	3,3%
Det er etablert rutiner/utarbeidet planer som sikrer sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehage og skole	Ja	44,6%	73,5%	79,8%	74,7%
	Nei	41,9%	21,8%	18,9%	21,7%
	Vet ikke	13,5%	4,7%	1,3%	3,6%
Det er etablert rutiner for samarbeid mellom barnehage og skole på kommunalt nivå	Ja	41,1%	88,0%	94,6%	88,1%
	Nei	42,5%	6,2%	4,1%	7,6%
	Vet ikke	16,4%	5,8%	1,3%	4,3%
Det er etablert rutiner for tidlig samarbeid mellom barnehage og skole dersom barn har behov for særskilt tilrettelagt omsorg	Ja	49,3%	91,6%	95,7%	90,8%
	Nei	38,4%	5,2%	3,2%	6,4%
	Vet ikke	12,3%	3,2%	1,1%	2,8%
Det er etablert rutiner for å involvere foreldre i forbindelse med overgang fra barnehage til skole	Ja	55,4%	88,8%	92,0%	88,1%
	Nei	35,1%	8,2%	6,5%	9,2%
	Vet ikke	9,5%	3,0%	1,5%	2,7%

Sammenholder vi funnene i denne undersøkelsen med funn i Gulbrandsen & Eliassen (2013)¹⁰, finner vi at det med tiden blir mer vanlig med tiltak og rutiner for overgang fra barnehagene til skole. Størst endring er det i etablering av rutiner på kommunalt nivå for samarbeid mellom barnehage og skole, fra 35 prosent i 2004 til 88 prosent i 2014. Skoleforberedende tiltak for 5 åringer har vært stabilt siden 2008 og 99 prosent av de ordinære barnehagene har det, og det er familiebarnehagene som i minst grad har skoleforberedende tiltak.

¹⁰ NOVA-undersøkelsen (Gulbrandsen & Eliassen, 2013) har en påstand som ikke ble stilt i 2014; Det er etablert rutiner for kunnskapsoverføring mellom barnehage og skole.

Tabell 6.2: Sammenligning av utbredelsen av skoleforberedende tiltak over tid

	2004	2008	2012	2014
Barnehagen har skoleforberedende tiltak for 5-åringene	72%	96%	98%	96%
Barnehagen innhenter samtykke fra foresatte til å overføre opplysninger om enkeltbarn til skolen	*	*	*	96%
Det er etablert felles møteplasser for lærere i barnehage og skole	*	45%	63%	73%
Det er etablert rutiner/utarbeidet planer som sikrer sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehage og skole	*	41%	59%	75%
Det er etablert rutiner for samarbeid mellom barnehage og skole på kommunalt nivå	35%	62%	82%	88%
Det er etablert rutiner for tidlig samarbeid mellom barnehage og skole dersom barn har behov for særskilt tilrettelagt omsorg	*	82%	88%	91%
Det er etablert rutiner for å involvere foreldre i forbindelse med overgang fra barnehage til skole ¹¹	*	60%	81%	88%

*data mangler

6.2 Oppsummering overgang fra barnehage til skole

Skoleforberedende aktiviteter for 5-åringene praktiseres så å si i alle barnehager, og i mer enn 6 av 10 familiebarnehager. Det samme gjelder innhenting av samtykke til å overføre informasjon om enkeltbarn til skolen. Et stort flertall av barnehagestyrene svarer også at planer, rutiner og møteplasser, som skal bidra til støtte i overgangen til skole, er på plass. Ordinære private barnehager har slike rutiner i noe mindre grad enn offentlige, men forskjellen er ikke stor. Familiebarnehagene har i klart mindre grad denne praksisen.

¹¹ Spørsmålet hadde i 2008 og 2012 teksten "Det er etablert rutiner for involvering av foreldre".

7. BRUK OG OPPFØLGING AV RAMMEPLANEN OG STØTTERESSURSER TIL DENNE

Barnehageloven¹² og rammeplanen¹³ er de viktigste styringsdokumentene nasjonale myndigheter har, og sammen gir de rammer for barnehagevirksomheten. Utdanningsdirektoratet ønsker å følge med på hvordan barnehageeier og barnehagene arbeider med rammeplanen og om de opplever at den gir gode føringer for barnehagenes innhold og oppgaver. Utdanningsdirektoratet støtter barnehagenes arbeid med rammeplanene gjennom å utvikle støtteressurser som veiledninger og filmer. Det er viktig å finne ut om dette materiellet tas i bruk og oppleves som nyttig. Utdanningsdirektoratet styrer ti nasjonale sentre¹⁴ som har i oppgave å støtte og veilede barnehagene.

Kunnskapsdepartementet er også interessert i å styrke kunnskapsgrunnlaget om bruken av rammeplanen før fastsetting av revidert rammeplan for barnehagen. Gulbrandsen og Eliassen (2013) har en tidsserie som er verdifull for sektorovervåkning på et overordnet nivå og det er ønskelig at dette videreføres innenfor temaet rammeplan.

Undersøkelsen innenfor dette temaet har fokus på å finne ut hvordan barnehagen jobber med rammeplanen og hvilke støttefunksjoner som benyttes gjennom å spørre barnehagestyrerne. I tillegg er det stilt et spørsmål til barnehageeiere om hvordan rammeplanen fungerer som styringsverktøy for barnehagenes arbeid med oppfølging av kvalitet.

Rammeplanen oppleves som nyttig både for barnehagestyrere og barnehageeiere, og det arbeides i stor utstrekning med både temaområder og fagområder i rammeplanen. Temahefter brukes i større grad enn veiledere. Barnehagene bruker de nasjonale sentrene i liten grad.

7.1 Om rammeplanen

Både styrere og eiere av barnehage vurderer alle tre delene av rammeplanen til å være nyttige verktøy i barnehagene¹⁵. Det er små forskjeller i hvilke deler av rammeplanen som oppleves mest nyttig. Det er 80-85 prosent av eierne som mener rammeplanens tre deler er et godt styringsverktøy for å følge opp barnehagens arbeid med kvalitet (Tabell 7.1), og 94-96 prosent av styrerne svarer at rammeplanens tre deler gir gode føringer for det daglige arbeidet i barnehagen (Tabell 7.2).

¹² <http://www.udir.no/Barnehage/Regelverk/Barnehageloven/>

¹³ <http://www.udir.no/Barnehage/Rammeplan/>

¹⁴ <http://www.udir.no/Stottemeny/Om-direktoratet/Organisasjon/Nasjonalesentre/>

¹⁵ Eierne er spurt om rammeplanen som styringsverktøy, mens barnehagestyrerne er spurt om rammeplanens føringer for daglig arbeid.

Tabell 7.1: Eiernes vurdering av rammeplanens tre deler som styringsverktøy for oppfølging av barnehagens arbeid med kvalitet

	Svært dårlig	Dårlig	Hverken eller	Godt	Svært godt	n
Del 1 om barnehagens samfunnsmandat	0	0,8 %	19,3 %	65,9 %	14,1 %	249
Del 2 om barnehagens innhold	0	1,2 %	13,2 %	62,1 %	23,5 %	243
Del 3 om planlegging og samarbeid	0	1,2 %	19,2 %	64,5 %	15,1 %	245

Tabell 7.2: Styrernes synspunkter på om rammeplanens tre deler gir gode føringer for det daglige arbeidet i barnehagen

		Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Opplever du at del 1 om barnehagens samfunnsmandat gir gode føringer for det daglige arbeidet i barnehagen?	Ja	82,9%	93,1%	95,6%	93,7%
	Nei	5,7%	2,4%	2,9%	2,9%
	Vet ikke	11,4%	4,4%	1,5%	3,5%
Opplever du at del 2 om barnehagens innhold gir gode føringer for det daglige arbeidet i barnehagen?	Ja	88,4%	96,0%	96,3%	95,7%
	Nei	2,9%	2,4%	2,5%	2,5%
	Vet ikke	8,7%	1,6%	1,2%	1,8%
Opplever du at del 3 om planlegging og samarbeid gir gode føringer for det daglige arbeidet i barnehagen?	Ja	82,4%	93,3%	94,0%	92,9%
	Nei	5,9%	3,8%	3,9%	4,0%
	Vet ikke	11,8%	2,9%	2,1%	3,1%

7.2 Systematisk arbeid med tema og fagområder

Barnehagens systematiske arbeid med ulike tema- og fagområder fra kapitlet «Omsorg, lek og læring» i rammeplanen er undersøkt nærmere. Barnehagestyrerne oppgir at de har arbeidet ganske mye med temaområdene omsorg, lek, læring og sosial og språklig kompetanse, og arbeidet noe med barnehagen som kulturarena (Tabell 7.3). Det er signifikante, men små forskjeller mellom barnehagene etter type barnehage i dette spørsmålet. Private barnehager har i større grad arbeidet med omsorg, lek og barnehagen som kulturarena, mens offentlige barnehager har arbeidet mer med språklig kompetanse.

Når årets funn sammenlignes med NOVA sine resultater (Gulbrandsen og Eliassen 2013), underbygger disse trenden med at barnehagene arbeider mer med de ulike temaområdene med årene.

Tabell 7.3: Styrernes vurdering av arbeidet de seks temaområdene fra kapitlet Omsorg, lek og læring

		2008	2012	2014
Omsorg	Arbeidet lite med	3%	2%	1%
	Arbeidet noe med	29%	23%	19%
	Arbeidet ganske mye med	62%	71%	71%
	Ikke besvart	6%	4%	9%
Lek	Arbeidet lite med	3%	1%	1%
	Arbeidet noe med	36%	25%	18%
	Arbeidet ganske mye med	56%	72%	72%
	Ikke besvart	6%	3%	9%
Læring	Arbeidet lite med	2%	1%	1%
	Arbeidet noe med	34%	31%	26%
	Arbeidet ganske mye med	57%	63%	64%
	Ikke besvart	7%	5%	9%
Sosial kompetanse	Arbeidet lite med	1%	1%	1%
	Arbeidet noe med	27%	14%	9%
	Arbeidet ganske mye med	67%	82%	82%
	Ikke besvart	5%	4%	9%
Språklig kompetanse	Arbeidet lite med	2%	2%	1%
	Arbeidet noe med	24%	18%	15%
	Arbeidet ganske mye med	70%	77%	75%
	Ikke besvart	4%	3%	9%
Barnehagen som kulturarena	Arbeidet lite med	28%	26%	17%
	Arbeidet noe med	46%	50%	53%
	Arbeidet ganske mye med	18%	18%	20%
	Ikke besvart	8%	6%	10%

Tallene er sammenstilt med tall fra undersøkelser i NOVA 2008 og 2012 (Gulbrandsen og Eliassen 2013). Vertikal prosentfordeling per år.

I rammeplanen er det sju fagområder, og barnehagene har i størst grad arbeidet med fagområdene *Kommunikasjon, språk og tekst* og *kropp, bevegelse og helse* i inneværende år (Tabell 7.4). *Kunst, kultur og kreativitet* og *etikk, filosofi og religion* er de områdene flest, men ikke mange oppgir å ha arbeidet lite systematisk med.

NOVA har tidligere undersøkt barnehagenes arbeid med de ulike fagområdene i rammeplanen og tabell 7.4 er en sammenstilling av resultater fra NOVA (Gulbrandsen & Eliassen, 2013) og funn i denne undersøkelsen. Tallene fra 2014 er svært lik tallene fra 2012 og 2008. Fagområdet *etikk, religion og filosofi* arbeides det mindre med enn de andre, men trenden er at det arbeides med fagområdet i økende grad.

Tabell 7.4: Styrernes vurdering av arbeidet med fagområdene i rammeplanen

		2008	2012	2014
Kommunikasjon språk og tekst	Arbeidet lite med	1%	1%	1%
	Arbeidet noe med	22%	17%	12%
	Arbeidet ganske mye med	67%	79%	79%
	Ikke besvart	10%	4%	8%
Kropp, bevegelse og helse	Arbeidet lite med	3%	1%	1%
	Arbeidet noe med	34%	30%	24%
	Arbeidet ganske mye med	52%	66%	67%
	Ikke besvart	11%	3%	8%
Kunst, kultur og kreativitet	Arbeidet lite med	9%	6%	5%
	Arbeidet noe med	47%	49%	43%
	Arbeidet ganske mye med	33%	40%	42%
	Ikke besvart	11%	5%	10%
Natur, miljø og teknikk	Arbeidet lite med	8%	4%	3%
	Arbeidet noe med	41%	42%	36%
	Arbeidet ganske mye med	41%	50%	52%
	Ikke besvart	11%	4%	9%
Etikk, religion og filosofi	Arbeidet lite med	22%	19%	12%
	Arbeidet noe med	51%	53%	50%
	Arbeidet ganske mye med	15%	22%	28%
	Ikke besvart	12%	5%	10%
Nærmiljø og samfunn	Arbeidet lite med	11%	8%	4%
	Arbeidet noe med	45%	47%	40%
	Arbeidet ganske mye med	33%	41%	47%
	Ikke besvart	12%	5%	10%
Antall, rom og form	Arbeidet lite med	7%	5%	3%
	Arbeidet noe med	40%	43%	36%
	Arbeidet ganske mye med	43%	48%	52%
	Ikke besvart	11%	5%	10%

Tallene er i vertikal prosentfordeling per år. Sammenligning med tall fra 2008 og 2012 fra NOVA (Gulbrandsen og Eliassen 2013).

Det er signifikante, men små forskjeller mellom barnehagene etter type barnehage når det gjelder fagområdene. Private barnehager, både familiebarnehager og ordinære private barnehager, legger litt mer vekt på disse fagområdene enn kommunale barnehager:

- kropp, bevegelse og helse,
- kunst, kultur og kreativitet,
- natur, miljø og teknikk,
- etikk, religion og filosofi,
- nærmiljø og samfunn

Derimot er det ingen forskjell når det gjelder fagområdene språk, kommunikasjon og tekst og antall, rom og form.

7.3 Bruk av støtteressurser

Utdanningsdirektoratet har utviklet temahefter til bruk i barnehagene. Temaheftene De minste barna i barnehagen, Barns medvirkning og Språkmiljø og språkstimulering i barnehagen brukes av over 90 prosent av barnehagene (Tabell 7.5). Av de som bruker/har brukt disse tre heftene, oppgir mellom 60 og 68 prosent at heftene hadde stor verdi. Den beste tilbakemeldingen får heftet Språkmiljø og språkstimulering i barnehagen.

Minst brukt er heftene om Menn i barnehagen, om å rekruttere og beholde menn i barnehagen (42,6 prosent), og Samisk kultur i barnehagen (37,7 prosent). Disse heftene får også et dårligere skussmål av de som har brukt dem, da henholdsvis 14 og 21 prosent av de som har brukt dem mener de har stor verdi.

Det er små forskjeller mellom barnehagene etter eierform når det gjelder bruk av støtteheftene. Offentlige barnehager ser ut til å ha brukt heftene i litt større grad enn private, men sammenhengen er ikke signifikant for alle heftene. Forskjellen er størst for heftet Språklig og kulturelt mangfold¹⁶ og Barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen¹⁷.

Tabell 7.5: Styrernes svar på bruk av temahefter

	Ikke brukt	Brukt, men ingen verdi	Brukt og noe verdi	Brukt og til stor verdi	Vet ikke
Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen	37,4%	2,9%	42,3%	11,4%	6,0%
Menn i barnehagen, om å rekruttere og beholde menn i barnehagen	57,4%	9,1%	22,9%	5,3%	5,3%
Natur og miljø	19,0%	1,5%	48,4%	25,9%	5,2%
Språklig og kulturelt mangfold	15,9%	1,6%	40,2%	38,2%	4,2%
IKT i barnehagen	30,0%	5,0%	42,0%	18,4%	4,6%
De minste barna i barnehagen	9,9%	1,0%	33,2%	52,6%	3,3%
Samisk kultur i barnehagen	62,3%	5,1%	21,4%	6,9%	4,4%
Barns medvirkning	9,1%	0,6%	32,6%	54,8%	3,0%
Antall, rom og form i barnehagen	14,4%	1,1%	41,3%	39,0%	4,2%
Barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen	43,5%	3,0%	30,9%	16,2%	6,4%
Språkmiljø og språkstimulering i barnehagen	7,9%	0,5%	28,1%	60,7%	2,9%

N=1003-1021

Om lag halvparten av barnehagestyrerne svarer at bruk av heftene har ført til endring i barnehagen, og noe flere offentlige enn private barnehager rapporterer om slike endringer. Nesten en tredjedel vet ikke om heftene har ført til endringer (Tabell 7.6).

¹⁶ Cramer's V = .154, p < .001

¹⁷ Cramer's V = .133, p < .001.

Tabell 7.6: Styrernes synspunkt på om temaheftene har ført til endring i barnehagen

		Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Har bruk av temaheftene ført til endring i barnehagen?	Ja	45,5%	50,0%	56,5%	53,0%
	Nei	24,2%	19,1%	13,9%	16,8%
	Vet ikke	30,3%	30,9%	29,6%	30,2%
n		66	434	504	1004

Utdanningsdirektoratet har også utarbeidet veiledere og veiledningshefter for å støtte arbeidet i barnehagene. Tabell 7.7 gir en oversikt over bruken og styrernes vurderinger av disse. Mest brukt og med best skussmål fra styrerne er veilederen Barns trivsel– voksnes ansvar, som 76 prosent har brukt. Veilederne brukes i mindre grad enn temaheftene.

Tabell 7.7: Barnehagens bruk av følgende veiledere

	Ikke brukt- /ikke kjenn- skap til	Brukt, men ingen verdi	Brukt og noe verdi	Brukt og til stor verdi	Vet ikke
Veilederen «Barns språk – mye mer enn bare prat»	24,8%	0,7%	36,2%	31,7%	6,7%
Veilederen «Barns trivsel – voksnes ansvar»	18,8%	1,0%	34,6%	39,9%	5,7%
Veiledningshefte om kriser og sorg i barnehagen	33,7%	2,3%	38,9%	16,8%	8,3%

Det finnes flere nasjonale sentre som kan være støtteressurser for barnehagene. Det er en relativt liten andel av barnehagene i undersøkelsen som oppgir at de har benyttet tjenestene til de nasjonale kompetansesentrene (Tabell 7.8).

Tabell 7.8: Barnehagenes bruk av nasjonale sentrene

	Antall ja	Andel (N=1024))
Nasjonalt senter for matematikk i opplæringa	91	8,9 %
Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring	89	8,7 %
Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning	86	8,4 %
Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet	84	8,2 %
Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning	49	4,8 %
Nasjonalt senter for naturfag i opplæringa	38	3,7 %
Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringa	29	2,8 %
Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning	24	2,3 %
Nasjonalt senter for framandspråk i opplæringa	20	2,0 %
Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa	12	1,2 %

I underkant av 10 prosent av barnehagene har benyttet nasjonalt sentrer for matematikk, nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning og nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet.

7.4 Oppsummering bruk av rammeplan og støtteressurser

Rammeplanens tre deler får alle godt skussmål både fra barnehageeiere og barnehagestyrere: Eierne mener i stor grad at planen fungerer godt som styringsverktøy, og barnehagestyrerne mener den gir gode føringer for det daglige arbeidet.

Mellom 70 og 90 prosent av barnehagene har arbeidet ganske mye med temaområdene fra kapitlet Omsorg, lek og læring i rammeplanen. Unntaket er temaet barnehagen som kulturarena, som bare 20 prosent oppgir at de har arbeidet mye med og omtrent like mange sier at de har arbeidet lite med. Når det gjelder fagområdene i rammeplanen arbeides det mest med kommunikasjon, språk og tekst og kropp, bevegelse og helse, mens det arbeides minst med etikk, religion og filosofi.

De mest brukte av Utdanningsdirektoratets temahefter er Språkmiljø og språkstimulering i barnehagen, Barns medvirkning og De minste barna – som brukes av mer enn 90 prosent av barnehagene. Disse får også gode skussmål av brukerne, som opplever dem verdifulle. Heftet Menn i barnehagen brukes lite og vurderes dessuten bare som moderat verdifullt av de som har benyttet det. Offentlige barnehager rapporterer om størst opplevd nytte av temaheftene. Veilederen Barns trivsel – voksnes ansvar brukes i fire av fem barnehager og vurderes av mange til å ha stor verdi.

Alle de nasjonale kompetansesentrene brukes av under 10 prosent av barnehagene, spesielt få benytter sentrene for skriveopplæring og skriveforskning, framandspråk i opplæringa og nynorsk i opplæringa.

Når vi ser de ulike støtteressursene i sammenheng så brukes temaheftene i størst grad, veiledningsheftene brukes i mindre grad og de nasjonale sentrene brukes i liten grad av barnehagene.

8. TRIVSEL I BARNEHAGEN

Barnehagen har en viktig rolle i å skape gode psykososiale miljø hvor barn opplever vennskap og tilhørighet og lærer sosiale og språklige ferdigheter. Dette har igjen betydning for trivsel, utvikling og læring både i barnehagen og videre i skoleløp. Undersøkelsen har fokus både på det psykososiale miljøet og på trivsel. Utdanningsdirektoratet skal inkludere barnehage i sin satsing på bedre læringsmiljø og trenger i den forbindelse kunnskap om det psykososiale miljøet i barnehagen.

Spørsmål innenfor dette temaet er rettet både mot barnehagestyrere, barnehageeiere og barnehage myndighet.

Psykososialt miljø har vært tema på samlinger i 72 prosent av kommunene og hos 88 prosent er temaet nedfelt i planer. De aller fleste kommunene jobber systematisk med sosial kompetanse og barns trivsel og det brukes ulike kilder for å skaffe seg informasjon om dette. De fleste barnehagestyrerne mener at personalet i barnehagen i stor eller svært stor grad legger til rette for at barna skal oppleve trygg tilknytning. Barnehagene har ulike rutiner, metoder og verktøy for å legge til rette for at barna skal oppleve trygg tilknytning.

8.1 Psykososialt miljø

Lokal barnehagemyndighet ble spurt om psykososialt miljø har vært tema på samlinger kommunene har hatt med barnehagene i inneværende år.

Tabell 8.1: Barnehagemyndighetens svar på om psykososialt miljø har vært tema på kommunens samlinger med barnehagene inneværende år

	Antall	Prosent
Ja	163	72,1%
Nei	54	23,9%
Vet ikke	9	4,0%
Total	226	100%

Det er 72 prosent av kommunene som har hatt dette temaet oppe på en samling. Blant de som har hatt dette som tema på en samling, er det svært godt oppmøte på samlingen og i 61 prosent av kommunene har alle barnehagene deltatt.

I undersøkelsen blant barnehageeieren viser resultatene at 88 prosent av barnehageeierne oppgir at de har psykososialt miljø nedfelt i sine planer. Familiebarnehagene skiller seg ut ved at en av fire ikke har psykososialt miljø nedfelt i sine planer.

Tabell 8.2: Psykososialt miljø i eiers planer

		Offentlig barnehage	Ordinær privat barnehage	Familie- barnehage	Total
Er et godt psykososialt miljø nedfelt i eiers planer for barnehagevirksomheten i inneværende år?	Ja	84,1%	91,3%	70,8%	87,7%
	Nei	9,1%	6,6%	25,0%	8,8%
	Vet ikke	6,8%	2,0%	4,2%	3,6%
Total		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
n		88	196	24	308

8.2 Barns trivsel

Barnehagestyrerne er spurt ulike spørsmål om barns trivsel og trygg tilknytning. Utdanningsdirektoratet har et behov for å skaffe seg mer kunnskap om det psykososiale miljøet i barnehagene og ønsker å følge med på dette over tid.

Tabell 8.3: Omfanget av systematisk arbeid med sosial kompetanse

	Antall	Prosent
Ja	996	97,3%
Nei	24	2,3%
Vet ikke	4	0,4%
n	1024	100%

Resultatene viser at de aller fleste barnehagene (97 prosent) arbeider systematisk med sosial kompetanse.

Tabell 8.4: Omfanget av systematisk arbeid med barnas trivsel

	Antall	Prosent
Ja	989	96,8%
Nei	26	2,5%
Vet ikke	7	0,7%
n	1022	100%

Tabell 8.4 viser at de aller fleste barnehagene (97 prosent) arbeider systematisk med å bedre barnas trivsel. Det er ikke presisert i spørsmålet hva som menes med systematisk.

Tabell 8.5: Omfanget av rutiner for å følge opp informasjon om barns trivsel

	Antall	Prosent
Ja	864	85,2%
Nei	128	12,6%
Vet ikke	22	2,2%
n	1014	100%

Det er 85 prosent av barnehagene som har rutiner for å følge opp informasjon om barns trivsel. Vi har spurt barnehagestyrerne om hvilke metoder de bruker i dette arbeidet.

Tabell 8.6: Metoder for innhenting av informasjon om barnas trivsel

Antall og andel som benytter de ulike metodene	Antall	Prosent
Samtaler med enkeltbarnet	885	86,5%
Samtaler med foreldre	1007	98,4%
Observasjoner	991	96,9%
Foreldreundersøkelsen	612	59,8%
Undersøkelse blant barna	187	18,3%
Annet	95	9,3%

Tabell 8.6 viser at omtrent samtlige barnehager benytter samtale med foreldrene og observasjon som metoder for å vurdere om barna trives i barnehagen. De fleste barnehagene har også samtaler med enkeltbarn. De barnehagestyrene som har krysset av for at de benytter en annen metode er oppfordret til skrive inn hvordan de innhenter informasjon om barnas trivsel. Av de 95 som har krysset av for «annet» er det 86 som har skrevet inn sin metode og det varierer fra «barnemøter» og «samtaler» til «utviklingsprosjekt».

Videre finner vi at «samtale med enkeltbarn» er mye mindre utbredt metode i familiebarnehagene (63 prosent) enn i de ordinære private barnehagene (88 prosent). «Foreldreundersøkelsen» er i enda mindre grad i bruk i familiebarnehagene (33 prosent) mot 62 prosent i de ordinære private barnehagene.

8.3 Kunnskap om de yngste barna

Barnehagestyrene ble også spurt om de mente at personalet i barnehagen har god nok kunnskap om behovene til de yngste barna.

Tabell 8.7: Om personalet i barnehagen har god nok kunnskap om de yngste barnas behov

	Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Ikke i det hele tatt		0,2%	0,4%	0,3%
I noen grad	8,7%	17,2%	17,6%	16,8%
I stor grad	40,6%	57,7%	60,0%	57,7%
I svært stor grad	50,7%	24,8%	22,1%	25,2%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
n	69	435	507	1011

Resultatene (Tabell 8.7) viser at hele 83 prosent av styrerne mener at de ansatte i stor eller svært stor grad har god nok kunnskap om de yngste barnas behov. I familiebarnehagene mener styrerne at de ansatte i større grad har svært god kunnskap om de yngste sine behov (51 prosent). Dette er betydelig høyere andel enn i de offentlige og private barnehagene hvor 22-25 prosent mener de ansatte i svært stor grad har god nok kunnskap om de yngste barna.

8.4 Trygg tilknytning

Barnehagestyrerne ble også spurt om personalet legger til rette for at de yngste barna skal oppleve trygg tilknytning i barnehagen.

Tabell 8.8: Om personalet legger til rette for at de yngste barna skal oppleve trygg tilknytning

	Antall	Prosent
Nei	3	0,3%
Ja, i noen grad	36	3,6%
Ja, i stor grad	354	35,0%
Ja, i svært stor grad	620	61,2%
Total	1013	100%

Tabell 8.8 viser at 96 prosent mener at personalet i barnehagen i stor eller svært stor grad legger til rette for at barna skal oppleve trygg tilknytning.

I tilknytning til dette spørsmålet hadde barnehagestyrerne muligheten til å utdype nærmere om på hvilken måte barnehagen legger til rette for at de yngste barna skal oppleve trygg tilknytning. Det er 556 styrere som har gitt nærmere svar.

En praksis som er svært utbredt er at en eller flere av personalet får en rolle som enkeltbarns primærkontakt. Dette vektlegges mest hos de yngste barna og i oppstarten, men kan også fungere over lengre tid. Det er tydelig at primærkontakten anvendes for å trygge barnet og skape en tilknytning til de voksne i barnehagen og for å skape en nær relasjon for omsorg og samvær, samt foreldresamarbeid.

Organisering av barnehagen i avdelinger og grupper med de yngste oppgis også av mange som en måte å tilrettelegge for at de yngste barna skal oppleve trygg tilknytning. Å ha egne småbarnsavdelinger (vanligvis 1-3 år) med 8-10 barn og omlag tre voksne er en etablert organisering som nevnes av mange. Et annet tiltak er at de yngste skjermes fra eldre barn (over 3 år) på ulike måter, eksempelvis at man har utelek på ulike tidsrom eller arealer. Inndeling i mindre og faste grupper med barn er også et tiltak for at barna skal blir bedre kjent med hverandre og bidra til trygghet.

Flere trekker fram oppstartsperioden i barnehagen som viktig for å skape trygghet. Noen nevner en lang og god tilvenningsperiode, gjerne med korte dager og at foreldrene er med i starten, samt at foreldrene veiledes om hvordan levering og henting av barn kan skje på smidige måter. Organisering av personalets arbeid og rutiner i denne tilvenningsperioden er også nevnt.

Mange av tiltakene handler om å ha gode rutiner som direkte eller indirekte bidrar til at de yngste skal oppleve trygg tilknytning. Dette gjelder både levering i barnehagen, organisering av bemanningen, spisepauser, barnas matpauser og lignende.

Videre rapporteres det om betydningen av kompetanse og kompetanseheving samt bruk av ulike former for kvalitetsverktøy i arbeidet med trygg tilknytning til barnehagen.

8.5 Oppsummering trivsel i barnehagen

Psykososialt miljø har vært tema på samlinger i 72 prosent av kommunene og 88 prosent av barnehageeierne har nedfelt psykososialt miljø i sine planer. Resultatene viser at 97 prosent av barnehagene arbeider systematisk med sosial kompetanse og barns trivsel.

Det er 85 prosent av barnehagene som har rutiner for å følge opp informasjon om barns trivsel. I dette arbeidet er samtale med foreldrene og observasjon mest utbredt, mens mange også bruker samtaler med enkeltbarn. Det er 83 prosent av styrerne som mener at de ansatte i stor eller svært stor grad har god nok kunnskap om de yngste barnas behov. Hele 96 prosent av barnehagestyrerne mener at personalet i barnehagen i stor eller svært stor grad legger til rette for at barna skal oppleve trygg tilknytning. Barnehagene har ulike rutiner, pedagogiske metoder og verktøy for å legge til rette for at barna skal oppleve trygg tilknytning.

9. BARNEHAGEANSATTES KOMPETANSE

Personalets kompetanse er den viktigste innsatsfaktoren for å sikre god og likeverdig kvalitet i barnehagene. Høsten 2014 ble strategien «Kompetanse for framtidens barnehage 2014-2020» lansert. Utdanningsdirektoratet ønsker mer kunnskap om utviklingen i barnehageansattes kompetanse. NOVA har tidligere undersøkt barnehageansattes kompetanse (Gulbrandsen & Eliassen, 2013) og spørsmålsstillingene er gjentatt for å kunne se resultatene i forhold til hverandre. Spørsmålene om barnehageansattes kompetanse er stilt til barnehagestyrerne.

Det er en stor utbredelse av ulike tiltak som bygger opp under opplæring. Trenden er at omfanget av de fleste opplæringstiltakene øker over tid. Få barnehager søker kommunale utviklingsmidler, men en stor andel av de som søker får bevilget midler. Nesten to av tre mener at barnehagen har tilstrekkelig bemanning og dette er en reduksjon fra tidligere undersøkelser (Gulbrandsen og Eliassen 2013). Nesten fire av fem mener at de ansatte har tilstrekkelig kompetanse.

9.1 Kompetansetiltak i barnehagene

Bruken av ulike kompetansetiltak er undersøkt og resultatene er presentert i tabell 9.1. Her ser vi at opplæringstiltak fra kommunen og interne opplæringstiltak er mest utbredt.

Tabell 9.1: Omfang av kompetansetiltak, fordelt på barnehagetype

		Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
a) Har barnehagen noen former for interne opplæringstiltak?	Ja	63,6%	85,1%	82,4%	82,3%
	Nei	33,3%	13,6%	17,0%	16,6%
	Vet ikke	3,0%	1,4%	0,6%	1,1%
b) Har barnehagen eget opplæringsbudsjett?	Ja	18,5%	61,1%	45,1%	50,4%
	Nei	78,5%	36,8%	53,5%	47,8%
	Vet ikke	3,1%	2,0%	1,4%	1,8%
c) Har eier utarbeidet planer for opplæring eller etterutdanning for de ansatte?	Ja	39,4%	46,6%	69,8%	57,6%
	Nei	51,5%	50,7%	27,0%	39,0%
	Vet ikke	9,1%	2,7%	3,2%	3,4%
d) Har barnehagen satt i verk tiltak for opplæring eller etterutdanning for de ansatte?	Ja	47,7%	75,8%	68,6%	70,4%
	Nei	41,5%	21,9%	30,2%	27,3%
	Vet ikke	10,8%	2,3%	1,2%	2,3%
e) Gir kommunen (bydelen) de ansatte i barnehagen tilbud om å få delta i opplæringstiltak?	Ja	70,1%	85,8%	91,4%	87,5%
	Nei	19,4%	9,6%	7,4%	9,2%
	Vet ikke	10,4%	4,6%	1,2%	3,3%

Det er signifikant sammenheng mellom kompetansetiltak og type barnehage. Cramers V: 0,101-0,186.

$P < 0,001$.

Vi ser at ordinære private barnehager i større grad har opplæringsbudsjett og satt i verk tiltak for opplæring eller videreutdanning for de ansatte (a, b og c). Det er usikkerhet hvorvidt respondentene i kommunale barnehager har skilt mellom at barnehagen har

opplæringsbudsjett eller at det er kommunen som har opplæringsbudsjettet. Det er derfor usikkert å sammenligne tallet direkte med de private barnehagene. Vi finner også at offentlige barnehager i større grad enn andre har utarbeidet planer for opplæring eller etterutdanning for de ansatte (d).

Tabell 9.2 Omfang av kompetansetiltak, fordelt på antall barn i barnehagene

		>26	26-50	<50	Total
a) Har barnehagen noen former for interne opplæringstiltak?	Ja	65,6%	81,6%	90,8%	82,3%
	Nei	31,7%	17,5%	8,7%	16,6%
	Vet ikke	2,8%	0,9%	0,4%	1,1%
b) Har barnehagen eget opplæringsbudsjett?	Ja	30,7%	49,8%	60,2%	50,4%
	Nei	66,5%	48,0%	38,7%	47,8%
	Vet ikke	2,8%	2,1%	1,1%	1,8%
c) Har eier utarbeidet planer for opplæring eller etterutdanning for de ansatte?	Ja	39,2%	53,8%	69,0%	57,6%
	Nei	53,0%	43,4%	29,3%	39,0%
	Vet ikke	7,8%	2,8%	1,7%	3,4%
d) Har barnehagen satt i verk tiltak for opplæring eller etterutdanning for de ansatte?	Ja	52,8%	67,4%	80,9%	70,4%
	Nei	41,6%	30,8%	18,0%	27,3%
	Vet ikke	5,6%	1,8%	1,1%	2,3%
e) Gir kommunen (bydelen) de ansatte i barnehagen tilbud om å få delta i opplærings-tiltak?	Ja	78,9%	88,4%	91,0%	87,5%
	Nei	14,7%	9,1%	6,6%	9,2%
	Vet ikke	6,4%	2,4%	2,4%	3,3%

Funnene viser at omfanget av intern opplæringstiltak, planer for opplæring og etterutdanning for de ansatte og at kommunen har iverksatt tiltak for opplæring og etterutdanning for de ansatte øker med økende antall årsverk i kommunene.

Vi ser at det er de offentlige barnehagene (Tabell 9.1) og de største barnehagene (Tabell 9.2) som i størst grad får tilbud fra kommunen om å delta på opplæringstiltak.

I tabell 9.3 er resultatene om opplæringstiltak for 2014 sammenstilt med NOVAs resultater (Gulbrandsen & Eliassen, 2013). Resultatene viser en liten reduksjon i omfanget av interne opplæringstiltak, om barnehagen har satt i verk tiltak for opplæring eller etterutdanning for de ansatte og tilbud fra kommunen om å delta i opplæringstiltak. Sett over hele tidsperioden er det en økning i alle tiltakene, men på litt ulike nivå. Endringene er små og viser ingen stor endring siden 2012.

Tabell 9.3: Prosentvis fordeling over opplæringstiltak fra 2002-2014

	2002	2004	2008	2012	2014
a) Har barnehagen noen former for interne opplæringstiltak?	72%	77%	79%	85%	82%
b) Har barnehagen eget opplæringsbudsjett?	48%	51%	53%	50%	50%
c) Har eier utarbeidet planer for opplæring eller etterutdanning for de ansatte?	43%	51%	52%	56%	58%
d) Har barnehagen satt i verk tiltak for opplæring eller etterutdanning for de ansatte?	52%	56%	65%	74%	70%
e) Gir kommunen (bydelen) de ansatte i barnehagen tilbud om å få delta i opplæringstiltak?	83%	83%	90%	92%	88%

Årets resultater sammenlignet med tall fra NOVA (Gulbrandsen & Eliassen, 2013).

9.2 Kommunale midler til utviklingsarbeid

Vi finner at 70 prosent av barnehagene (Tabell 9.4) ikke har søkt om kommunale midler til utviklingsarbeid. Offentlige barnehager har søkt i større grad enn private barnehager.

Tabell 9.4: Om barnehagen har søkt om kommunale midler til utviklingsarbeid

	Familie-barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Ja, og har fått midler	3,0%	18,0%	34,9%	25,4%
Ja, men har ikke fått midler	4,5%	4,3%	4,2%	4,3%
Nei, har ikke søkt	92,5%	77,7%	60,8%	70,3%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

n=1005

I tabell 9.5 er resultatet sammenholdt med Gulbrandsen & Eliassen (2013) og vi finner små endringer, spesielt siden 2008.

Tabell 9.5: Om barnehagen har søkt kommunale midler til utviklingsarbeid for perioden 2002-2014

	2002	2004	2008	2012	2014
Ja, og har fått midler	15%	15%	21%	23%	22%
Ja, men har ikke fått midler	7%	6%	5%	6%	4%
Nei, har ikke søkt	75%	76%	70%	69%	62%
Ubesvart	3%	3%	4%	2%	12%
n	402	758	707	649	1143

Tallene fra 2002-2012 er hentet fra Gulbrandsen & Eliassen (2013).

9.3 Bemanning og kompetanse

Barnehagestyrerne er bedt om å ta stilling til om barnehagen har tilstrekkelig antall ansatte og om de ansatte har tilstrekkelig kompetanse. Respondentene fikk også muligheten til selv å formulere manglende kompetanse.

Tabell 9.6: Styrernes oppfatning av om barnehagen har tilstrekkelig antall ansatte, fordelt på type barnehage

		Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Barnehagen har tilstrekkelig antall ansatte	Helt uenig	8,8%	10,9%	27,5%	19,0%
	Delvis uenig	5,9%	17,9%	20,4%	18,3%
	Delvis enig	17,6%	32,9%	31,9%	31,4%
	Helt enig	61,8%	38,3%	20,0%	30,8%
	Vet ikke	5,9%		0,2%	0,5%
Total		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
n		68	441	505	1014

Vi finner at 62 prosent er delvis eller helt enig i at barnehagen har tilstrekkelig antall ansatte. Resultatene i tabell 9.6 viser at det er store forskjeller mellom type barnehager, hvor familiebarnehagene er nesten 80 prosent helt eller delvis enig i at man har tilstrekkelig antall ansatte, mot 71 prosent i ordinære private barnehager og 52 prosent i offentlige barnehager.

Ser vi funnene i sammenheng med tidligere undersøkelser (Gulbrandsen & Eliassen, 2013) (Tabell 9.7), ser vi at færre barnehagestyrerne er helt eller delvis enig i at de har tilstrekkelig antall ansatte i 2014 i forhold til tidligere år.

Tabell 9.7: Om barnehagen har tilstrekkelig antall ansatte, for perioden 2002-2014

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Ubesvart/ vet ikke
2002	47%	35%	11%	6%	2%
2004	50%	33%	11%	5%	2%
2008	40%	38%	13%	8%	1%
2012	42%	38%	12%	8%	1%
2014	31%	31%	18%	19%	1*%

Tallene fra 2002-2012 er hentet fra Gulbrandsen & Eliassen (2013). * I 2014 ble variabelen «vet ikke» benyttet, mens den ikke var med i spørreskjemaene de tidligere årene.

Resultatene fra undersøkelsen av om barnehageansatte har tilstrekkelig kompetanse framgår av tabell 9.8. Det er 78 prosent av styrerne som mener ansatte i barnehagen har tilstrekkelig kompetanse. Det er styrerne i offentlige barnehager som er mest uenige i denne påstanden.

Tabell 9.8: Styrernes oppfatning av om ansatte har tilstrekkelig kompetanse, fordelt på type barnehage

		Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Totalt
Barnehagens ansatte har tilstrekkelig kompetanse	Helt uenig	3,0%	3,6%	8,6%	6,0%
	Delvis uenig	11,9%	11,8%	20,0%	15,9%
	Delvis enig	31,3%	45,8%	50,5%	47,2%
	Helt enig	52,2%	38,8%	21,0%	30,8%
	Vet ikke	1,5%			0,1%
Total		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
n		67	441	501	1009

9.4 Manglende kompetanse

Barnehagestyrerne hadde muligheten til å utdype manglende kompetanse gjennom å formulere svarene selv. 399 styrere har benyttet denne muligheten. Besvarelsene deler seg ved at halvparten har svart konkret på spørsmål om tematiske områder de mangler kompetanse på, mens den andre halvparten har notert forhold knyttet til bemanning, som for eksempel manglende førskolelærere og assistenters utdanning og kompetanse, samt for lav bemanningstetthet. I denne presentasjonen har vi konsentrert oss om de manglende kompetanseområdene.

Manglende kompetanse på arbeid med konkrete grupper av barn. Svært mange styrere har svart at det er manglende kompetanse på områder som flerkulturalitet og minoritets-språklige barn. Manglende kompetanse på problematikk knyttet spesialpedagogikk og barn med ulike særskilte behov og vansker samt at de yngste barna er videre nevnt av mange.

En rekke styrere har også angitt manglende kompetanseområder som samsvarer med rammeplanens kapittel 2 om Omsorg, lek og læring. Her er det i første rekke lek og sosial kompetanse som utmerker seg. Også rammeplanens fagområder er rapportert av noen, uten at enkelte fagområder peker seg tydelig ut.

Svært mange svar kan knyttes til en vid kategori av manglende kompetanse knyttet til barnehagen som pedagogisk virksomhet, herunder pedagogikk, barns utvikling, voksenrollen og relasjonskompetanse.

Et kompetanseområder som nevnes av flere omhandler barn og barndom (f.eks. barne-syn) og barns medvirkning. Ledelse og IKT er begge tydelige områder som barnehage-styrernes savner kompetanse på.

9.5 Oppsummering barnehageansattes kompetanse

Over 80 prosent av barnehagene svarer at de har en eller annen form for interne opplæringstiltak, og 68 prosent svarer at de har satt i verk tiltak for opplæring eller etterutdanning for de ansatte. I dette er det liten forskjell på private og offentlige barnehager, men private oppgir i litt større grad å ha satt i verk etterutdanningstiltak for ansatte. Om-

trent halvparten, flest private barnehager, har eget opplæringsbudsjett. Planer for opplæring er mest utbredt blant offentlige barnehager. Familiebarnehagene har gjennomgående gjennomført færre opplæringstiltak enn de ordinære private barnehagene. Omfanget av alle opplæringstiltakene øker med antall barn i barnehagen.

Styrerne i 2014 er i mindre grad enige i at det er tilstrekkelig antall ansatte i barnehagen enn for ti år siden. Styrere i ordinære private barnehager vurderer i større grad antall ansatte og ansattes kompetanse til å være tilstrekkelig enn hva styrere i offentlige barnehager gjør. Familiebarnehagene er den barnehagetypen som vurderer bemannings- og kompetansesituasjonen som mest tilfredsstillende.

10. FYSISK MILJØ

Fysisk miljø i barnehagen antas å ha betydning for kvalitet. Utdanningsdirektoratet har behov for mer kunnskap for å vurdere om det er behov for tiltak for å utjevne kvalitetsforskjeller på dette området.

Spørsmål om fysisk miljø er stilt til barnehagestyrene.

Barnehagene scorer bra på alle påstandene om fysisk miljø i barnehagen og best på påstanden om at barnehagens fysiske utemiljø er godt tilrettelagt for alle barn og aldersgrupper.

Funnene viser at barnehagene scorer bra på alle fire påstandene, mest på fysisk utemiljø, nesten like bra på at lokalene er egnet til barnehagedrift, så at det fysiske innemiljø er godt tilrettelagt for alle barn og aldersgrupper og lavest på at barnehagens materielle standard er tilfredsstillende (Tabell 10.1).

Tabell 10.1: Barnehagens fysiske miljø, fordelt på barnehagetype

	Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Barnehagens fysiske utemiljø er godt tilrettelagt for alle barn og aldersgrupper?	3,45	3,5	3,28	3,38
Barnehagens fysiske innemiljø er godt tilrettelagt for alle barn og aldersgrupper?	3,59	3,42	3,11	3,28
Barnehagens materielle standard er tilfredsstillende	3,51	3,47	2,91	3,19
Barnehagens lokaler er godt egnet til barnehagedrift	3,52	3,47	3,17	3,33
n	66	440	504	1010

Gjennomsnittsscore på påstandene basert på en skala fra Helt uenig (1), delvis uenig (2), delvis enig (3) til helt enig (4).

De offentlige barnehagene har gjennomgående lavere score enn familiebarnehager og ordinære private barnehager på alle påstandene. Størst forskjell mellom barnehagene er det på barnehagens materielle standard. Familiebarnehagene har en høyere score enn ordinære private barnehager, med unntak av påstanden om at fysiske utemiljø er godt tilrettelagt for alle barn og aldersgrupper.

11. BARNEHAGESPEGELEN

Barnehagespegelen er en årlig publikasjon fra Utdanningsdirektoratet som inneholder aktuell statistikk og nyere forskning om barnehagene i Norge. Publikasjonen inneholder hele kapitlet om barnehager i Utdanningsspeilet, som årlig presenterer tall og analyser av barnehager og grunnopplæringen i Norge. I tillegg inkluderes barnehagerelevant stoff fra kapitlet om økonomi- og personalressurser og kapitlet om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning i Utdanningsspeilet. Barnehagespegelen tar mål av seg å være et nyttig oppslagsverk for de som har ansvar for barnehager på ulike geografiske nivå. Utdanningsdirektoratet ønsket å vite hvilke temaer som oppleves som mest nyttig og relevant.

Spørsmålene om Barnehagespegelen er stilt til barnehageeiere og barnehagemyndighet.

Barnehagespegelen er mer kjent og lest enn Utdanningsspeilet, både av barnehageeiere og barnehagemyndigheter. Barnehagemyndighetene kjenner til og bruker publikasjonene i mye større grad enn eierne. Private barnehageeiere kjenner i liten grad til Barnehagespegelen og Utdanningsspeilet. De faglige temaene i Barnehagespegelen som flest eiere og barnehagemyndigheter finner interessante er barnas trivsel i barnehagen og personell og kompetanse. Både eiere og myndigheter er i liten grad interessert i å lese om foreldrebetaling.

11.1 Kjennskap til Barnehagespegelen

Undersøkelsen om Barnehagespegelen inkluderer også Utdanningsspeilet fordi de er delvis overlappende. Undersøkelsen har fokus på om de kjenner til publikasjonene og om de leser.

Barnehagespegelen er mer kjent og lest enn Utdanningsspeilet, både blant eiere og myndigheter (Tabell 11.1). Det er et stort skille mellom eiere og myndigheter på spørsmålene. Myndighetene har i mye større grad kjennskap til publikasjonene og leser dem også i større grad. Over 50 prosent av eierne har hverken kjennskap til eller lest/tittet i noen av disse publikasjonene.

Tabell 11.1: Eierne og barnehagemyndighetenes kjennskap og bruk av Barnehagespegelen og Utdanningsspeilet

	Eiere	Myndigheter
Kjenner til Barnehagespegelen	41,1%	89,2 %
Kjenner til Utdanningsspeilet	29,0%	71,7 %
Kjenner ingen av disse publikasjonene	53,5%	5,4 %
Har lest eller tittet i Barnehagespegelen	38,8%	84,0 %
Har lest eller tittet i Utdanningsspeilet	24,2%	58,9 %
Har ikke lest eller tittet i noen av disse publikasjonene	56,7%	10,0 %
n	240	223

11.2 Nytte og interesse

Lokal barnehagemyndighet oppgir i størst grad at Barnehagespegelen /Utdanningsspeilet (Tabell 11.2) gir nyttig innsikt i barnehagespørsmål, mens private barnehageeiere i stor grad (76 prosent) svarer at de ikke vet.

Tabell 11.2: Eierne og barnehagemyndighetenes nytte av Utdanningsspeilet/Barnehagespegelen

		I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	n
Eiere	Kommunal	1,3%	48,1%	33,8%	16,9%	77
	Privat		12,2%	11,0%	76,8%	164
Lokal myndighet		3,6%	39,5%	45,0%	11,8%	220

Både eiere og myndigheter er bedt om å vurdere hvor interessant ulike tema i Barnehagespegelen/Utdanningsspeilet er.

Omkring halvparten av barnehageeierne (Tabell 11.3) synes temaene barnas trivsel, personell og kompetanse, de minste i barnehagen og barn med særskilte behov er svært interessant. Minst interessant er temaet foreldrebetaling. Omkring 40 prosent av respondentene har svart vet ikke på dette spørsmålet, noe som i stor grad skyldes at de ikke har lest publikasjonen. I frafallsanalysen framgår det at mange har utelatt å svar på dette spørsmålet, jfr. vedlegg 5.

Tabell 11.3: Eiernes vurdering av hvor interessant ulike tema er

	Ikke inter- essant	Litt interessant	Svært interessant	Vet ikke	n
Barnas trivsel i barnehagen	0,5%	6,0%	53,7%	39,8%	216
Minoritetsspråklige barn i barnehagen	1,4%	21,2%	35,9%	41,5%	217
Barn med særskilte behov	0,9%	12,0%	46,5%	40,6%	217
De minste i barnehagen	0,0%	10,3%	48,8%	40,8%	213
Personell og kompetanse	0,0%	8,5%	51,2%	40,4%	213
Foreldrebetaling	9,1%	32,7%	17,8%	40,4%	208
Kommunenes rolle som barnehagemyndighet	1,4%	19,0%	40,3%	39,4%	216

Barnehagemyndighetene synes i større grad enn eierne at de ulike temaene i publikasjonene er svært interessante (Tabell 11.4). «Barnas trivsel», «kommunenes rolle som barnehagemyndighet», «personell og kompetanse» og «barn med særskilte behov» vurderes som svært interessante tema av 75-82 prosent av barnehagemyndighetene. «Foreldrebetaling» utmerker seg også i svarene fra myndighetene som det klart minst engasjerende temaet i Utdanningsspeilet/Barnehagespegelen.

Tabell 11.4: Barnehagemyndighetens vurdering av hvor interessant ulike tema er

	Ikke interessant	Litt interessant	Svært interessant	Vet ikke	n
Barnas trivsel i barnehagen	0,0%	10,6%	82,1%	7,3%	218
Minoritetsspråklige barn i barnehagen	0,0%	26,1%	67,0%	6,9%	218
Barn med særskilte behov	0,0%	18,9%	74,7%	6,5%	217
De minste i barnehagen	0,5%	23,7%	67,9%	7,9%	215
Personell og kompetanse	0,0%	17,1%	76,2%	6,7%	210
Foreldrebetaling	15,6%	52,6%	24,6%	7,1%	211
Kommunenes rolle som barnehagemyndighet	0,5%	14,2%	78,4%	6,9%	218

Flertallet av lokale myndigheter (67 prosent) og nesten halvparten av eierne (47 prosent) har lest/sett i papirutgavene av publikasjonene. Den elektroniske versjonen brukes også, og 11 prosent av eierne bruker kun den, mens 23 prosent av myndighetene bruker både papir og den elektroniske utgaven. Eierne som svarer annet, svarer i alle tilfellene at de ikke har sett eller at de ikke har mottatt publikasjonen. Frafallsanalysen viser at mange ikke har besvart dette spørsmålet og da mest sannsynlig fordi de ikke kjenner til eller har lest i publikasjonene.

Tabell 11.5: Om papirutgaven eller den elektroniske utgaven leses

	Papirutgave	Elektronisk versjon	Begge	Annet	Total N
Eiere	47,0%	10,9%	6,6%	35,5%	183
Myndigheter	67,6%	7,0%	22,5%	2,8%	213

11.3 Oppsummering Barnehagespegelen

Barnehagespegelen er noe mer kjent og lest enn Utdanningsspeilet. Det er relativt klare forskjeller mellom eier og myndighet når det gjelder både kjennskap til og vurderinger av de to publikasjonene. Halvparten av barnehageeierne svarer at de ikke har kjennskap til verken Barnehagespegelen eller Utdanningsspeilet, gjelder dette kun 6 prosent av barnehagemyndighetene. Private barnehageeiere kjenner i liten grad til Barnehagespegelen og Utdanningsspeilet. Det er vanligst å bruke papirversjonen av publikasjonene.

De faglige temaene i Barnehagespegelen som flest eier og barnehagemyndigheter finner interessante er barnas trivsel i barnehagen og personell og kompetanse. Både eiere og myndigheter er i liten grad interessert i å lese om foreldrebetaling.

12. OPPTAKSPRAKSIS

Opptakspraksis i barnehagene er regulert i Barnehageloven (2005) og Forskrift om saksbehandlingsregler ved opptak i barnehage (2005). §12 i Barnehageloven sier at kommunen skal samarbeide om opptak av barn, og at kommunen skal legge til rette for en samordnet opptaksprosess. Brukernes ønsker og behov skal tillegges stor vekt ved selve opptaket. Ved en samordnet opptaksprosess skal likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager sikres (Lov om barnehager, 2005).

Forskrift om saksbehandlingsregler ved opptak i barnehage (2005) gir regler i § 2 om opptakskrets og opptakskriterier: «Barnehagens vedtekter skal definere barnehagens opptakskrets og opptakskriterier. Opptakskriteriene må være objektive og etterprøvbare. Opptakskriteriene skal gi søkere med rett til prioritet etter barnehageloven § 13 første prioritet.»

Oppslag i media om at private barnehager velger hvilke barn de vil ta opp har gjort at Kunnskapsdepartementet ønsker å kartlegge opptakspraksis i barnehagene. Dette er et tema som berører både barnehagestyrere, eiere og lokal barnehagemyndighet og alle tre gruppene er spurt.

Barnehagestyrerne prioriterer i praksis barn med nedsatt funksjonsevne, vedtak fra barnevernet (barnehageloven paragraf 13), og søsken av barn som allerede går i barnehagen ved opptak. Private barnehager, opplever større frihet til å velge å ta inn barn enn de offentlige barnehagene gjør. Private barnehager har en lavere andel barn med nedsatt funksjonsevne og med vedtak fra barnevernet enn offentlige barnehager har. Styrerne mener at årsaken til dette er at barn veiledes til kommunale barnehager, at spesialpedagogiske ressurser i større grad er samlet i kommunale barnehager og at foreldrene tror de får et bedre tilbud i en kommunal barnehage.

12.1 Opptakskriterier

Undersøkelsen av opptakskriterier (Tabell 12.1 og Tabell 12.2) viser at bruk av opptakskriterier ut over kommunens generelle kriterier for opptak til barnehage er klart mest utbredt i private barnehager.

Tabell 12.1: Barnehagestyrernes svar på hvilke opptakskriterier barnehagen har ut over kommunens generelle opptakskriterier

	Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Ingen utover kommunens kriterier	33,8%	16,1%	88,3%	53,0%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre er ansatt på en bestemt arbeidsplass	3,1%	17,9%	1,6%	8,9%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre bor innen et bestemt avgrenset, geografisk område	16,9%	23,8%	2,0%	12,6%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre bor i et bestemt borettslag eller sameie	1,5%	2,3%	0,0%	1,1%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre er medlem av en forening, trossamfunn eller lignende	3,1%	2,9%	0,0%	1,5%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre har innbetalt andelsbidrag til barnehagen	0,0%	8,8%	0,0%	3,9%
Barnehagen prioriterer barn hvor barnet har søsken i barnehagen	60,0%	77,6%	9,7%	42,8%
Annet (tekstsvr)	10,8%	23,6%	2,0%	12,1%
n	65	441	497	1003

Å prioritere søsken av barn som allerede har plass i barnehagen er vanlig i en av ti offentlige barnehager, mens over halvparten av de ordinære private barnehagene benytter dette kriteriet. Det er signifikante forskjeller mellom type barnehage for alle opptakskriteriene som er undersøkt, sterkest for prioritering av søsken, geografisk område, foreldrenes arbeidsplass (bedriftsbarnehager) og etter om foreldrene har betalt inn andelsbidrag blant de private barnehagene.

Det er relativt godt samsvar mellom eieres og styreres svar når det gjelder hvilke opptakskriterier som benyttes i barnehagene, forskjellene mellom type barnehager er ikke like tydelig når vi spør barnehageeierne (Tabell 12.2). Vi finner signifikante forskjeller for opptakskriteriene geografisk område, andelsinnskudd og sterkest for søskenprioritering.

Tabell 12.2: Eiernes svar på hvilke opptakskriterier barnehagen har ut over kommunens generelle opptakskriterier.

	Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Ingen utover kommunens kriterier	58,8%	28,8%	87,8%	48,8%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre er ansatt på en bestemt arbeidsplass	0,0%	7,2%	2,7%	5,3%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre bor innen et bestemt avgrenset, geografisk område	11,8%	15,0%	1,4%	10,7%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre bor i et bestemt borettslag eller sameie	0,0%	0,7%	0,0%	0,4%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre er medlem av en forening, trossamfunn eller lignende	0,0%	2,0%	1,4%	1,6%
Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre har innbetalt andelsbidrag til barnehagen	0,0%	15,0%	0,0%	9,4%
Barnehagen prioriterer barn hvor barnet har søsken i barnehagen	41,2%	53,6%	9,5%	39,3%
Annet	11,8%	18,3%	4,1%	13,5%
n	17	153	74	244

Underveis i analysene har det blitt tydelig at det kan være ulike oppfatninger av kommunens generelle kriterier. Den sterkeste prioriteringen gis i Barnehageloven (2005) til barn med nedsatt funksjonsevne og barn som det er fattet vedtak om etter lov om barnevernstjenester. Samtidig gir barnehageloven en generell rett til barnehageplass i den kommunen barnet er bosatt. Ut over dette *kan* den enkelte kommune legge andre kriterier for opptakspraksis og ut over dette kan den enkelte barnehages vedtekter legge kriterier i forlengelse av eventuelle kommunale kriterier. Dette betyr at det ikke er entydig hva som er kommunens generelle opptakskriterier. Dette kan bety at en større andel av de offentlige barnehagene har prioriteringer enn hva tabellen viser. Dette gjelder også private barnehager i kommuner med spesifiserte opptakskriterier. Mye tyder på at dette i hovedsak gjelder søskenprioritering.

Barnehagestyrene har fått muligheten til å liste opp eventuelle andre kriterier som brukes ved opptak. Totalt er det 102 respondenter som har benyttet denne muligheten og i hovedsak barnehagestyrene i ordinære private barnehager.

De kriteriene som nevnes er barn av ansatte, eiere, bedriftens ansatte (bedriftsbarnehage) og barn av foreldre under utdanning (f.eks. studentbarnehager). Noen prioriterer også de eldste barna og likeledes hensynet til barnegruppens sammensetning.

Noen private barnehager har en særskilt pedagogisk retning som Montessori- eller Steiner pedagogikk, eller er ikke-norskspråklige barnehager (engelsk, tysk, samisk) hvor foreldre har ønsker/har bakgrunn i tråd med dette prioriteres. At deres barnehage er satt som førsteønske oppgis også som kriterium av noen få. Det finnes også eksempler på at offentlige barnehager prioriterer enslige og unge foreldre.

12.2 Praktisering av opptakskriterier

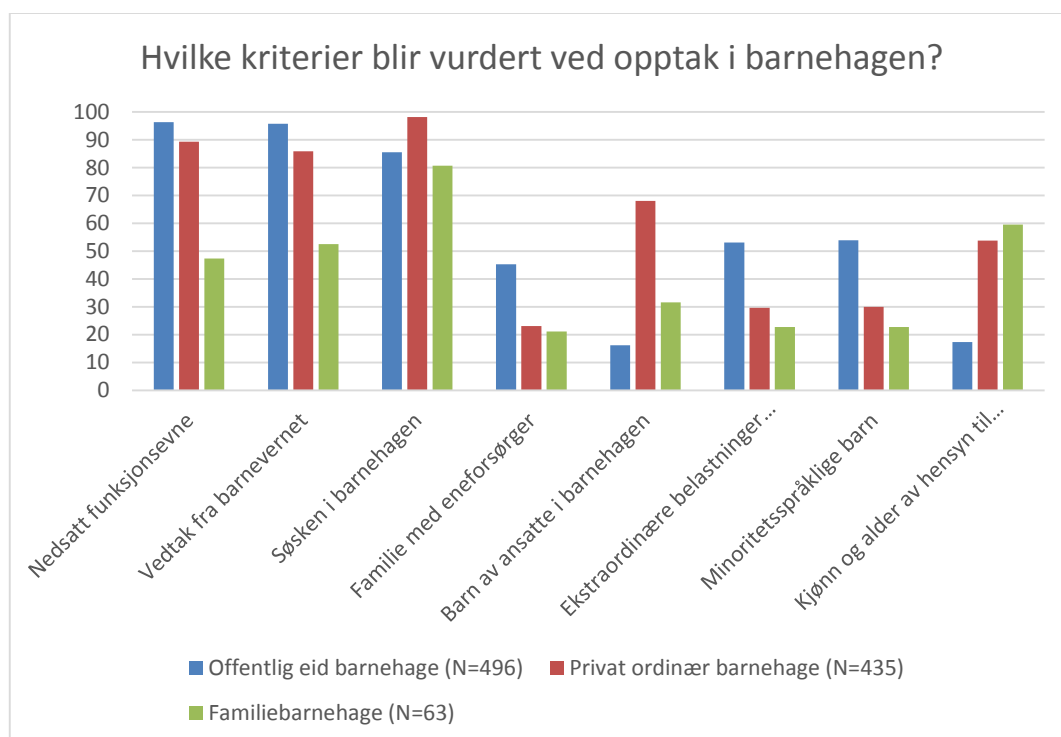
I tillegg til formelle kriterier som enten er nedfelt i barnehagens vedtekter eller i barnehageloven, kan barnehagene praktisere andre kriterier når de faktisk gjør opptaket sitt. Tabell 12.3 viser at i tillegg til barn med nedsatt funksjonsevne og vedtak fra barnevernet (barnehageloven paragraf 13), prioriterer de fleste barnehagene søsken av barn som allerede går i barnehagen ved opptak.

Tabell 12.3: *Bruk av ulike vurderingskriterier ved opptaket til barnehagen*

	Prosent «Ja»	n
Barn med nedsatt funksjonsevne	90,4 %	965
Barn med vedtak fra barnevernet	88,8 %	965
Barn med søsken som allerede har plass i samme barnehage	90,9 %	965
Barn med eneforsørgere	33,9 %	965
Barn av ansatte i barnehagen	40,4 %	965
Barn med ekstraordinære belastninger hjemme	40,7 %	965
Barn med minoritetsspråklig bakgrunn	41,3 %	965
Hensyn til kjønns- og alderssammensetning i barnegruppen i barnehagen	36,2 %	965

Det er signifikante, men bare moderate forskjeller mellom de ulike barnehagetyperne (Figur 12.1). At barnet har foreldre som jobber i barnehagen brukes som et kriterium i hovedsak i ordinære private barnehagene, og i liten grad i offentlige barnehager. Private barnehager legger også i større grad vekt på kjønns- og alderssammensetningen i gruppen ved opptaket.

Offentlige barnehager oppgir i større grad at de tar hensyn til barn og familier som av ulike årsaker har ekstra utfordringer (eneforsørgere, minoritetsspråklige og ekstraordinære belastninger i hjemmet).

Figur 12.1: Prosentvis fordeling av vurderingskriterier som brukes ved opptak i de ulike typene barnehage

12.2.1 Nærmere om prioritering av søsken

Vi har sett på sammenhengen mellom opptakskriteriet om prioritering av søsken og søskenprioritering ved opptak. I tabell 12.4 er det en svært stor gruppe* (47 prosent av alle som har svart på begge spørsmålene) som svarer at barnehagen ikke har opptakskriterier hvor søsken prioriteres, men som likevel bruker dette som et vurderingskriterium ved opptak i praksis. Dette kan bero både på at dette er en uformell praksis, og/eller på at prioritering av søsken er en del av kommunens generelle opptakskriterier. Det er såpass stor overrepresentasjon av offentlige barnehager i denne gruppen at det er svært usannsynlig at det skyldes en tilfeldighet. Derimot kan en tenke seg at ulikheten i svarene er et uttrykk for at begrepet «kommunens generelle opptaksregler» er forstått noe ulikt av barnehagestyrene etter type barnehage, jfr. kapittel 12.1. For de private styrene vil dette gjelde kriterier som kommunen som barnehagemyndighet setter for alle barnehager i kommunen. For styrere i kommunale barnehager kan «kommunens generelle opptaksregler» også ha blitt forstått som summen av opptakskriteriene kommunen setter som barnehagemyndighet og som barnehageeier.

Tabell 12.4 Sammenhengen mellom opptakskriterier om søskenprioritering og prioritering av søsken ved opptak

		Opptakskriterier ut over kommunens: Barnehagen prioriterer barn hvor barnet har søsken i barnehagen		Total
		Nei	Ja	
Hva blir vurdert ved opptak: Barn med søsken som allerede har plass i samme barnehage	Nei	82	4	86
		15,3%	0,9%	9,0%
	Ja	454*	419	873
		84,7%	99,1%	91,0%
Total		536	423	959
		100,0%	100,0%	100,0%

12.2.2 Praktisering av opptakskrets og opptakskriterier

Både barnehagestyrerne og kommunen som barnehagemyndighet er bedt om å vurdere i hvor stor grad barnehagene følger sine egne opptakskretser og opptakskriterier.

I 86 prosent av barnehagene er styrer helt enig i at barnehagens opptakskriterier alltid følges både ved hoved- og supplerende opptak (Tabell 12.5). Bare 3 prosent er helt eller delvis uenig i dette. Det er sterk samvariasjon mellom svarene på spørsmålene om de to opptakene¹⁸, slik at i det følgende presenteres resultatene bare for hovedopptaket.

Tabell 12.5 gir en oversikt over hvorvidt opptakskriteriene følges. Forskjellene mellom barnehagetyperne er moderate, men signifikante – også dersom familiebarnehagene tas ut av analysen. Styrere i offentlige barnehager er mer usikre på opptakspraksisen enn kolleger i ordinære private barnehager.

Tabell 12.5: Barnehagestyrernes svar på om opptakskrets og opptakskriterier følges i hovedopptaket

Opptakskrets og opptakskriterier blir alltid fulgt i hovedopptaket	Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Totalt
Helt uenig	4	4	3	11
	6,5%	0,9%	0,6%	1,1%
Delvis uenig	3	9	6	18
	4,8%	2,1%	1,2%	1,8%
Delvis enig	11	35	30	76
	17,7%	8,0%	6,1%	7,6%
Helt enig	34	388	432	854
	54,8%	88,6%	87,3%	85,8%
Vet ikke	10	2	24	36
	16,1%	0,5%	4,8%	3,6%
Total	62	438	495	995
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Samvariasjonen mellom barnehagetype og opptakspraksis er signifikant ($p < .001$, Cramer's $V = .200$)

¹⁸ Cramer's $V = .686$, $p < .001$, 89 prosent har gitt helt identiske svar på de to spørsmålene.

Tabell 12.6 gir en oversikt over barnehagemyndighetenes svar på om private barnehager i kommunen følger opptakskretsene og opptakskriteriene sine. Halvparten av kommunene rapporterer at opptakskrets og opptakskriterier alltid følges i de private barnehagene, mens cirka en av tre kommuner mener kriteriene følges så fremt det ikke er helt spesielle forhold som tilsier noe annet (unntakssituasjoner).

Tabell 12.6: Barnehagemyndighetenes synspunkt på om private barnehager følger opptakskriteriene sine

	Prosent
Opptakskrets og opptakskriterier blir alltid fulgt	49,7%
Opptakskrets og opptakskriterier blir kun fulgt ved hovedopptaket, ikke ved supplerende opptak	8,0%
Opptakskrets og opptakskriterier blir fulgt, med mindre det foreligger unntakssituasjoner	31,3%
Opptakskrets og opptakskriterier blir noen ganger fulgt	0,6%
Opptakskrets og opptakskriterier blir sjelden eller aldri fulgt	0%
Kommunen har ikke opplysninger om hvorvidt de private barnehagene følger sin opptakskrets og sine opptakskriterier	0,6%
Ulik praksis i de private barnehagene i kommunen	8,6%
Vet ikke	1,2%
Total	100%

Svarfordelingen fra barnehagemyndighetene i kommuner med minst en privat barnehage (n=163)

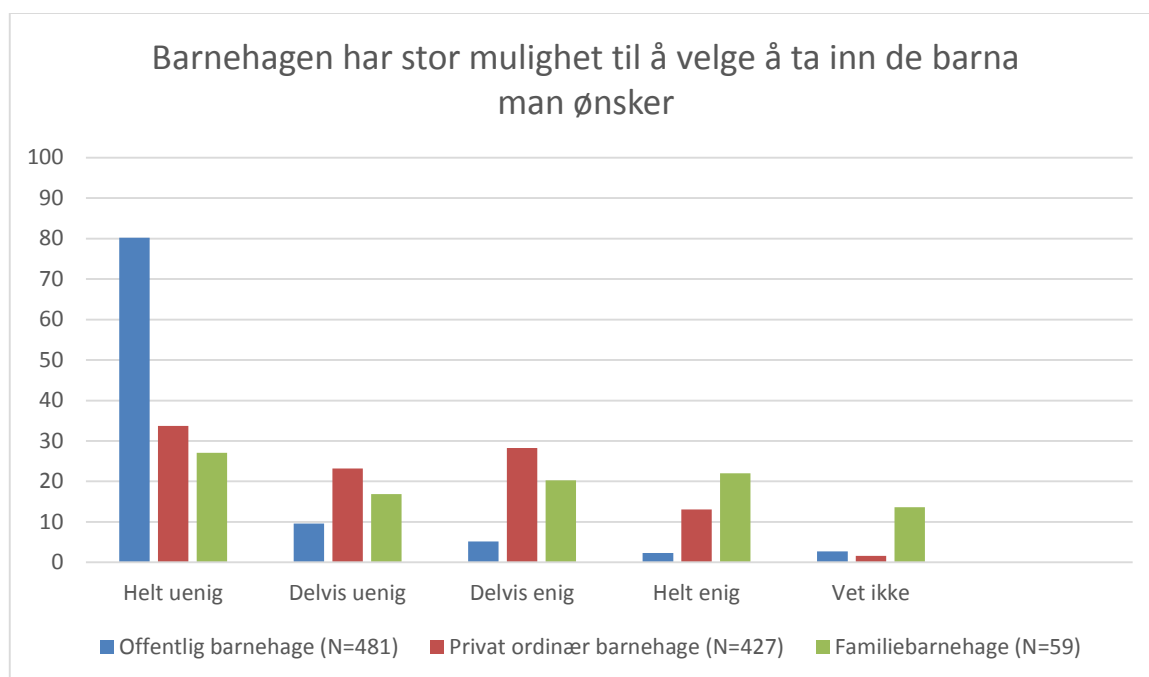
12.2.3 Styrernes opplevelse av frihet til å velge

Det er 57 prosent av barnehagestyrerne som er helt uenig i at barnehagen har stor mulighet til selv å velge å ta inn de barna man ønsker, mens åtte prosent er helt enig (Tabell 12.7).

Tabell 12.7: Barnehagestyrernes synspunkt på muligheten for å ta inn de barna man ønsker

	Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Helt uenig	27,1%	33,7%	80,2%	56,5%
Delvis uenig	16,9%	23,2%	9,6%	16,0%
Delvis enig	20,3%	28,3%	5,2%	16,3%
Helt enig	22,0%	13,1%	2,3%	8,3%
Vet ikke	13,6%	1,6%	2,7%	2,9%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Her er det klare forskjeller mellom barnehagene etter type barnehage, noe som er illustrert i figur 12.2. Figuren viser at private barnehager, både familiebarnehager og ordinære private, opplever større frihet til å velge å ta inn barn enn de offentlige barnehagene gjør.

Forskjellene i svar er signifikant ($p < .001$, Cramer's $V = .373$)

Figur 12.2: Barnehagestyrernes synspunkt på muligheten for å ta inn de barna man ønsker

12.3 Barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet

Vi har spurt både styrere i barnehager og barnehagemyndigheter spesielt om prioriteringer av barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet, de to prioriteringene som følger av barnehagelovens paragraf 13.

12.3.1 Barnehagestyrernes vurderinger

Det framgår av tabell 12.8 at 80 prosent av barnehagene prioriterer barn med nedsatt funksjonsevne ved opptak til barnehagene. Det er liten forskjell på denne praksisen mellom barnehagenes hovedopptak og det supplerende opptaket.

Tabell 12.8: Barnehagestyrernes prioritering av barn med nedsatt funksjonsevne etter type barnehage

Prioriterer alltid barn med nedsatt funksjonsevne i hovedopptaket	Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Helt uenig	16 24,6%	18 4,1%	17 3,4%	51 5,1%
Delvis uenig	3 4,6%	16 3,7%	2 0,4%	21 2,1%
Delvis enig	12 18,5%	49 11,2%	25 5,1%	86 8,6%
Helt enig	24 36,9%	342 78,1%	430 86,9%	796 79,8%
Vet ikke	10 15,4%	13 3,0%	21 4,2%	44 4,4%
Total	65 100,0%	438 100,0%	495 100,0%	998 100,0%

Cramer's V= .247, $p < .001$.

Det samme svarmønsteret finner vi for prioritering av barn med vedtak fra barnevernet, hvor 80 prosent av barnehagene prioriterer barn med vedtak fra barnevernet (Tabell 12.9). Også her er det liten forskjell på praksis i hoved- og supplerende opptak.

Tabell 12.9: Barnehagestyrernes prioritering av barn med vedtak fra barnevernet etter type barnehage

Prioriterer alltid barn med vedtak fra barnevernet i hovedopptaket	Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Helt uenig	12 19,0%	17 3,9%	15 3,0%	44 4,4%
Delvis uenig	2 3,2%	11 2,5%	4 0,8%	17 1,7%
Delvis enig	12 19,0%	50 11,4%	16 3,2%	78 7,8%
Helt enig	27 42,9%	344 78,5%	435 88,1%	806 81,0%
Vet ikke	10 15,9%	16 3,7%	24 4,9%	50 5,0%
Total	63 100,0%	438 100,0%	494 100,0%	995 100,0%

Cramer's V= .223, $p < .001$

Det er signifikante forskjeller i styrernes svar om prioritering av barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet mellom ulike typer barnehager, men forskjellene er moderate. Familiebarnehagene skiller seg ut ved å ha en større andel som ikke prioriterer disse barna (Tabell 12.8 og Tabell 12.9). Men også når vi holder familie-

barnehagene utenfor analysen er det signifikant forskjell på private og offentlige barnehager¹⁹. Styrere i ordinære private barnehager er noe mindre enig i at de prioriterer disse barnegruppene ved opptak enn det kommunale barnehagestyrere er.

Prioritering av barn med funksjonsnedsettelse eller vedtak fra barnevernet kan komme i konflikt med andre kriterier for inntak. Vi har undersøkt hvordan barnehagestyrerne oppfatter prioriteringen av disse barna håndteres i forhold til barnehagens opptakskrets. Nesten tre av fire oppgir at de prioriterer disse gruppene uavhengig av opptakskrets, mens 20 prosent prioriterer dem innenfor egen opptakskrets. 1-2 prosent oppgir at de aldri prioriterer barn med nedsatt funksjonsevne eller vedtak fra barnevernet.

Tabell 12.10: Barnehagestyrernes prioritering av barn med nedsatt funksjonsevne i forhold til prioritering av opptakskrets, fordelt på type barnehage

Prioritering av barn med nedsatt funksjonsevne i forhold til prioritering av opptakskrets	Familiebarnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Ja, alltid	26 46,4%	260 61,8%	414 87,3%	700 73,6%
Ja, dersom barnet er innen barnehagens opptakskrets	14 25,0%	134 31,8%	54 11,4%	202 21,2%
Ja, men bare noen ganger	7 12,5%	22 5,2%	6 1,3%	35 3,7%
Nei, aldri	9 16,1%	5 1,2%	0 0,0%	14 1,5%
Total	56 100,0%	421 100,0%	474 100,0%	951 100,0%

Hele 93 prosent av styrerne svarer helt identisk på de to spørsmålene om nedsatt funksjonsevne og vedtak fra barnevernet. På grunn av dette store samsvaret har vi sett på forskjeller i styrernes svar etter barnehagetype kun for barn med nedsatt funksjonsevne. Det er en klar og signifikant sammenheng²⁰ mellom type barnehage og prioritering. Offentlige barnehager er mest tilbøyelig til å prioritere barn med nedsatt funksjonsevne uavhengig av opptakskrets, mens familiebarnehagene i minst grad prioriterer disse barna.

Det store flertallet av barnehagestyrerne (88 prosent) er helt uenig i at barnehagens egne vedtekter har blitt brukt for å unngå å ta inn barn med nedsatt funksjonsevne eller barn med vedtak fra barnevernet. 3,5 prosent er helt eller delvis enig i at dette har skjedd i deres barnehage. Forskjellen mellom barnehagene er signifikant, men forskjellene er små. Det er en tendens til at familiebarnehagene er mer usikre på om de har brukt vedtektene sine på denne måten enn ordinære private barnehager (Tabell 12.11).

¹⁹ Cramer's V = .179 for barn med nedsatt funksjonsevne, og Cramer's V = .171 for barn med vedtak fra barnevernet. Begge sammenhengene er signifikante på p<.001-nivå.

²⁰ Cramer's V = .308, p <.001

Tabell 12.11: Barnehagens egne vedtekter har en eller flere ganger blitt brukt for å unngå å ta inn barn med nedsatt funksjonsevne eller barn med vedtak fra barnevernet

	Familie- barnehage	Privat ordinær barnehage	Offentlig barnehage	Total
Helt uenig	70,7%	87,7%	90,9%	88,3%
Delvis uenig	5,2%	3,5%	0,4%	2,1%
Delvis enig	1,7%	2,3%	0,6%	1,4%
Helt enig	5,2%	1,6%	2,1%	2,1%
Vet ikke	17,2%	4,9%	6,0%	6,2%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Forskjellen i svarene er signifikant, men moderat ($p < .001$, Cramer's $V = .136$).

60 prosent av barnehagestyrene er helt eller delvis uenig i at det følger nok ressurser med barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet (Tabell 12.12).

Tabell 12.12: Om ressurser som følger med barna med nedsatt funksjonsevne eller med vedtak fra barnevernet er tilstrekkelig

	Familie- barnehage	Privat ordinær barnehage	Offentlig barnehage	Total
Helt uenig	8,2%	32,3%	36,3%	32,8%
Delvis uenig	14,8%	26,3%	29,4%	27,1%
Delvis enig	13,1%	22,0%	20,4%	20,6%
Helt enig	3,3%	3,7%	4,9%	4,3%
Vet ikke	60,7%	15,8%	9,0%	15,2%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Det er relativt tydelige forskjeller mellom styrere i familiebarnehagene og de ordinære private barnehagene i spørsmålet om det følger nok ressurser med barn med spesielle utfordringer. Forskjellen ligger som vi ser i Tabell 12.12 i at familiebarnehagene ikke vet hva de skal svare på dette spørsmålet. Holder vi familiebarnehagene utenfor, er det fortsatt en signifikant, men svak forskjell i svarene fra private og offentlige barnehager²¹. Denne forskjellen ligger i at styrere i offentlige barnehager er mer uenig i at det følger nok ressurser med barn med nedsatt funksjonsevne og med vedtak fra barnevernet, samt at private barnehager er mer usikre på hva de skal svare.

12.3.2 Barnehagemyndighetenes vurderinger

Barnehagemyndighetene i kommunene ble bedt om å ta stilling til i hvor stor grad barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet prioriteres ved opptaket i de private barnehagene i kommunen. Her presenteres svarene fra kommuner som har oppgitt at de har minst en privat barnehage i kommunen, Tabell 12.13. Litt over halvparten av myndighetene oppgir at barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak

²¹ Cramer's $V = .113$, $p < .05$.

fra barnevernet prioriteres alltid. 87 prosent gir helt identiske svar på disse to spørsmålene.

Tabell 12.13: Barnehagemyndighetenes svar på om de private barnehagene prioriterer barn med spesielle utfordringer i opptaket

	Ja, alltid	Ja, dersom innen opptaks-kretsen	Ja, men bare noen ganger	Nei, aldri	De private barnehagene har ulik praksis	n
Blir barn med nedsatt funksjonsevne prioritert ved opptak i private barnehager i kommunen?	57,1 %	29,7 %	4,8 %	2,1 %	4,7 %	165
Blir barn med vedtak fra barnevernet prioritert ved opptak i private barnehager i kommunen?	55,3 %	33,5 %	6,2 %	1,9 %	3,1 %	161

Kun myndigheter i kommuner med minst en privat barnehage inngår.

Svarene fra barnehagestyrere og fra barnehagemyndighetene på disse spørsmålene er ikke direkte sammenlignbare, da barnehagemyndighetene har et femte svaralternativ (de private barnehagene har ulik praksis) som ikke styrerne fikk seg presentert. Som vi har sett er det små forskjeller på både styreres og barnehagemyndigheters svar når det gjelder barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet. De vurderingene kommunene gjør som barnehagemyndighet stemmer relativt godt med svarene styrerne i de ordinære private barnehagene gir.

12.3.3 Årsaker til færre barn med utfordringer i private barnehager

Private barnehager har en lavere andel barn med nedsatt funksjonsevne og med vedtak fra barnevernet enn offentlige barnehager har. Styrerne mener at årsaken til dette er at barn veiledes til kommunale barnehager, at spesialpedagogiske ressurser i større grad er samlet i kommunale barnehager og at foreldrene tror de får et bedre tilbud i en kommunal barnehage (Tabell 12.14). Det er signifikante forskjeller i svarene mellom type barnehage for alle påstandene, men styrken på sammenhengen varierer²². Få styrere, uavhengig av type barnehage, mener at ansatte private barnehager har dårligere kompetanse på barn med spesielle behov enn kolleger i offentlige barnehager. Det er mange, spesielt i de private barnehagene, som tror barn med nedsatt funksjonsevne eller vedtak fra barnevernet veiledes inn i offentlige barnehager. Over 60 prosent av styrerne i offentlige barnehager mener kommunene har for liten adgang til å styre opptaket i kommunale barnehager, og at dette fører til færre barn med spesielle behov i de private barnehagene.

²² Cramer's V mellom .115 og .565, $p < .05$

Tabell 12.14: Barnehagestyrernes synspunkt på årsaker til at private barnehager har en lavere andel barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet enn kommunale barnehager

	Familie- barnehage	Ordinær privat barnehage	Offentlig barnehage	Total
Kommunene har for liten adgang til å styre opptaket i de private barnehagene	8,2%	8,9%	62,7%	35,0%
Private barnehager mangler kompetanse for å håndtere utfordringer knyttet til disse barna	11,5%	2,5%	5,9%	4,8%
Det følger med for lite ressurser med disse barna	11,5%	19,6%	31,8%	25,0%
Foreldrene tror de får et bedre tilbud i en kommunal barnehage	42,6%	34,9%	20,0%	28,2%
Disse barna veiledes inn i kommunale barnehager	65,6%	66,8%	30,9%	49,3%
Spes.ped. ressursene er i større grad samlet i kommunale barnehager	50,8%	39,4%	17,7%	29,6%

Barnehagestyrerne hadde muligheten til å angi andre årsaker til at private barnehager har en lavere andel barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet. 137 har benyttet muligheten til å utdype svaret sitt. En del av svarene er overlappende med spørreskjemaets kategorier og noen er irrelevante slik som - vet ikke.

Mange styrere i private barnehager er uenig i påstanden om at private barnehager har en lavere andel av barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet, fordi det ikke kjenner seg igjen i påstanden eller at det ikke stemmer med deres barnehage/ kommune. En styrer bemerker at årsaken kanskje kan ligge i hva slags samarbeid som allerede er etablert med for eksempel barnevernet.

En annen begrunnelse er at foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne eller vedtak fra barnevernet velger bort private barnehager, med begrunnelser som geografi, alternativ pedagogikk, lokalenes utforming og foreldre kan være *uvitende* om at private barnehager skal forholde seg til samme lover og forskrifter som kommunale barnehager. En styrer i en privat barnehage problematiserer forståelsen av nedsatt funksjonsevne og skriver: «... hva er definisjonen på nedsatt funksjonsevne? Barnehagen har hatt flere barn innenfor autisme og asperger – det har vi stor kompetanse på mens andre barnehager har hørselshemming eller blinde».

Fra private barnehager bemerkes det at barnehagen ikke har kunnskap om at barnet har nedsatt funksjonsevne eller vedtak fra barnevernet hvis søker ikke har den private barnehagen som førsteprioritet. Det påpekes også at kommunale barnehager kan ha et tettere samarbeid med andre kommunale instanser enn en privat barnehage. En styrer i en privat barnehage forteller at de har mange barn i disse to kategoriene og det at de allerede har et godt etablert samarbeid gjør at det er enkelt å spørre dem når det er behov for plass til et nytt barn. Noen styrere i de private barnehagene gir uttrykk for at kommunen ønsker å ha disse barna selv.

Årsaken til at private barnehager har en lavere andel barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet enn de kommunale barnehager, har de fleste av styrerne i offentlige barnehager knyttet til at de private har mulighet til å velge bort disse kategoriene av barn ut fra at de selv kan styre opptaket ut fra sine vedtekter og opptakskriterier. Denne begrunnelsen på forskjellen mellom private og kommunale er altså tydelig hos begge grupper styrere.

En del styrere i offentlige barnehager bemerket at de ikke vet tilstrekkelig om dette til å kunne uttale seg. Styrere i offentlige barnehager trekker fram at en årsak kan være at noen private barnehager krever depositum eller andelsinnskudd og derfor velges bort. Et annet argument er at foreldre velger bort private barnehager til fordel for offentlige barnehager fordi det der er flere barn i samme situasjon og da skiller ikke barna seg ut i så stor grad.

12.4 Opptaksregelverket for private barnehager

Barnehageeierne og kommunale barnehagemyndigheter er også bedt om å vurdere hvordan de ønsker at regelverket for opptak for private barnehager skal være.

Barnehageeiere er spurt om hvordan de ønsker at opptaksreglementet skal være og 50 prosent ønsker å beholde dagens regelverk uendret (Tabell 12.15). Ikke uventet er det store og signifikante forskjeller mellom svarene fra eiere av henholdsvis offentlige og private barnehager. Det er 29 prosent av barnehagemyndighetene som ønsker å beholde dagens regelverk uendret.

Tabell 12.15: *Eiere og lokal myndighet sine synspunkter på opptaksreglementet for private barnehager fordelt på type barnehage*

Opptaksreglementet for private barnehager	Eiere		Totalt for eierne	Lokal myndighet
	Offentlig	Privat		
Dagens regulering beholdes uendret	23 30,7%	101 59,4%	124 50,6%	56 28,9%
Private barnehager får større adgang til å styre opptaket i egen barnehage	0 0,0%	60 35,3%	60 24,5%	0 0,0%
Kommunene får større adgang til å styre opptaket i de private barnehagene	21 28,0%	1 0,6%	22 9,0%	49 25,3%
Begrenset adgang for private barnehager til å gi barnehageplass til ikke-rettighetsbarn	13 17,3%	3 1,8%	16 6,5%	36 18,6%
Private barnehager mister rett til finansiering for ikke-rettighetsbarn	6 8,0%	1 0,6%	7 2,9%	21 10,8%
Annet, angi	12 16,0%	4 2,4%	16 6,5%	32 16,5%
Total	75 100,0%	170 100,0%	245 100,0%	194 100,0%

Sammenhengen mellom eierform og svarmønster er sterk og signifikant (Cramer's $V = .708$, $p < .001$)

Tabellen viser at nesten 60 prosent av de private barnehageeierne er fornøyd med dagens regelverk, mens 35 prosent gjerne skulle sett at de private barnehagene fikk større adgang enn i dag til å styre opptaket i egen barnehage. De offentlige eierne av barnehager som har svart på spørsmålet deler seg i tre omtrent like store grupper²³: Én tredjedel er fornøyd med dagens regelverk, én tredjedel ønsker at kommunene skal få større myndighet til å styre inntaket i de private barnehagene enn det en har i dag og én tredjedel som ønsker endringer i private barnehagers adgang til å ta inn ikke-rettighetsbarn. I tabellen ser vi også at det er stort samsvar mellom svarene fra barnehagemyndighet og svarene fra offentlige barnehageiere.

12.5 Samarbeid mellom kommuner og private barnehager om opptak

Barnehagemyndighetene i kommunene har svart på spørsmål omkring samarbeid og informasjonsflyt mellom kommunen og private barnehager i forbindelse med opptaket. Over halvparten av kommunene har elektronisk opptakssystem som alle barnehagene bruker og 25 prosent har elektronisk opptakssystem som kun kommunen bruker (Tabell 12.16).

Tabell 12.16: Omfanget av elektronisk opptakssystem

	Antall	Prosent
Ja, kommunen benytter et elektronisk opptakssystem. Kun kommunen har tilgang til systemet.	54	24,8%
Ja, kommunen benytter et elektronisk opptakssystem. Både kommunen og samtlige barnehager har tilgang til systemet	120	55,0%
Nei, kommunen har ikke et elektronisk opptakssystem	36	16,5%
Annet, angi hva	8	3,7%
Total	218	100%

Halvparten av kommunene, som har minst en privat barnehage, vurderer samarbeidet med private barnehager til å være svært godt både i forbindelse med hovedopptak og supplerende opptak. Kun to kommuner vurderer samarbeidet med private barnehager til å være dårlig eller fraværende. Tabell 12.17 viser at det er en tendens til bedre samarbeid og informasjonsflyt om hovedopptaket enn om det supplerende opptaket.

²³ I kommentarene går det fram at alle kommunale barnehageeiere som har valgt alternativet Annet har gjort dette fordi spørsmålet er irrelevant for dem (kommunen har ikke private barnehager). Vi har derfor sett bort fra de som har valgt denne kategorien, og beregnet andeler av de 63 som har valgt ett av de forhåndsdefinerte alternativene.

Tabell 12.17: Barnehagemyndigheten sin oppfatning av hvordan samarbeid og kommunikasjon med private barnehager fungerer

	Svært godt	Godt	Verken godt eller dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Det er ikke noe samarbeid eller kommunikasjon
Hovedopptak	70,1%	27,4%	1,8%	0,6%	0,0%	0,0%
Supplerende opptak	50,9%	42,3%	5,5%	0,6%	0,0%	0,6%

Ledig kapasitet i private barnehager innrapporteres løpende i 42 prosent av kommunene, mens kommunene etterspør i 18 prosent av kommunene (Tabell 12.18). Mange kommuner har svart annet fordi de ikke har private barnehager i kommunen eller at de allerede har oversikt over antall private plasser i kommunen.

Tabell 12.18: Framskaffelse av oversikt over ledig kapasitet i private barnehager

	Antall	Prosent
Private barnehager innrapporterer ledig kapasitet til kommunen så snart ledig kapasitet oppstår	86	41,7%
Private barnehager innrapporterer ledig kapasitet til kommunen i forbindelse med hovedopptaket	18	8,7%
Kommunen etterspør informasjon om ledig kapasitet fra private barnehager	36	17,5%
Kommunen har ikke kunnskap om ledig kapasitet i private barnehager	5	2,4%
Annet, angi	61	29,6%
Total	206	100%

I 60 prosent av kommunene samordnes barnehageopptaket gjennom at kommunen mottar søknadene om barnehageplass (Tabell 12.19). Andre tiltak som nesten halvparten av kommunene bruker er at barnehagene rapporterer inn ledig kapasitet og at de private barnehagene rapporterer til kommunen hvilke barn de ønsker å tilby plass. Flere former for samordning brukes.

Tabell 12.19: *Former for samordning av barnehageopptaket med private barnehager*

	Antall	Prosent
Private barnehager rapporterer inn ledig kapasitet til kommunen	97	47,1%
Kommunen mottar søknader om barnehageplass og informerer de private barnehagene om hvem som har søkt om plass i deres barnehage	124	60,2%
De private barnehagene rapporterer til kommunen hvilke barn de ønsker å tilby plass	98	47,6%
Kommunen undersøker at den private barnehagen har fulgt opptakskrets og opptakskriterier	57	27,7%
Det er ingen kommunikasjon mellom kommunen og de private barnehagene	3	1,5%
Annet, angi	79	38,3%
Total	206	

De som utdyper svaret i annet-kategorien sier at dette koordineres gjennom samordnet opptak og koordineringsmøter/opptaksmøter. Mange rapporterer at de har et tett samarbeid samt at systemene/søknadene er tilgjengelige for barnehagene og kommunen.

I 63 prosent av kommunene oppgis de at de får oversikt over opptakskrets og opptakskriterier ved samordnet opptak (Tabell 12.20). De som svarer «annet» utdyper at dette sjekkes gjennom vedtektene til barnehagene.

Tabell 12.20: *Kommunens oversikt over opptakskrets og opptakskriterier i private barnehager og om disse blir fulgt*

	Antall	Prosent
Nei, har ikke oversikt	7	3,6%
Ja, kommunen får oversikt over dette ved samordnet opptak	122	62,9%
Ja, kommunen har gjennomført tilsyn	25	12,9%
Annet, angi	40	20,6%
Total	194	100%

12.6 Oppsummering av opptakspraksis

Det er 53 prosent av styrerne som oppgir at de har ingen opptakskriterier ut over kommunens generelle opptakskriterier og 43 prosent oppgir at søsken av barn i barnehagen prioriteres. Private barnehager har i større grad opptakskriterier ut over kommunens generelle opptakskriterier. Dette har sammenheng med at noen private barnehager prioriterer barn av eiere, ansatte, ansatte i en bedrift (bedriftsbarnehage) og studenter (studentbarnehage). Styrere i private barnehager opplever at de har større frihet til å velge å ta inn barn enn det kommunale barnehagestyrere opplever.

I omkring 90 prosent av barnehagene brukes opptakskriteriene barn med nedsatt funksjonsevne, vedtak fra barnevernet og barn med søsken i barnehagen. Ser vi nærmere på barnehagenes prioriteringer så blir barn med nedsatt funksjonsevne og vedtak fra barnevernet prioritert ved hovedopptaket i 80 prosent av barnehagene. Ordinære private barnehager har litt mindre tilbøyelighet til å prioritere barn med nedsatt funksjonsevne eller vedtak fra barnevernet enn offentlige barnehager.

Barnehagemyndighetene sin vurdering av private barnehager sammenfaller i stor grad med styrere i ordinære private barnehager sin egen vurdering av hvordan de prioriterer barn med nedsatt funksjonsevne eller vedtak fra barnevernet: Cirka 60 prosent mener disse alltid prioriteres, og cirka 30 prosent mener disse barna prioriteres dersom de bor innenfor barnehagens opptakskrets.

Flertallet av styrere mener at de ressursene som følger med barn med nedsatt funksjonsevne og vedtak fra barnevernet ikke er tilstrekkelige.

Myndighetene vurderer stort sett samarbeidet om opptak med private barnehager i kommunen til å være godt, om enn noe bedre ved hovedopptaket enn ved supplerende opptak. Over halvparten av kommunene har elektronisk opptakssystem for alle barnehagene. I 42 prosent av kommunene rapporterer de private barnehagene inn ledig kapasitet løpende og i tillegg er det flere former for samordning om barnehageopptaket, slik som at kommunen mottar alle søknader og at private barnehager melder inn hvem de ønsker å tilby plass.

Flertallet av styrere i private barnehager er fornøyd med dagens regelverk rundt opptak, selv om en drøy tredjedel også kunne ønsket større frihet til den enkelte barnehage. Rundt en fjerdedel av kommunale barnehagemyndigheter og kommunale barnehagestyrere ønsker at kommunen får større adgang til å styre opptaket i private barnehager, og at private barnehagers adgang til å ta inn ikke-rettighetsbarn begrenses.

LITTERATURLISTE

Barnehageloven. (2005, 01 06). *Forskrift om familiebarnehager*. Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-16-1555>

Barnehageloven. (2005, 01 07). *Lov om barnehager (barnehageloven)*. Hentet fra Lov om barnehager: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Barnehageloven. (2015, 01 07). *Forskrift om saksbehandlingsregler ved opptak i barnehage*. Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-16-1477>

Gulbrandsen, L., & Eliassen, E. (2013). *Kvalitet i Barnehager*. Oslo: NOVA.

Rambøll. (2012). *Kvalitet i familiebarnehager*. Oslo: Rambøll.

Vedlegg 1: Spørreskjema til styrere

Spørreundersøkelse til barnehagestyrere - høst 2014

Utdanningsdirektoratet har inngått en treårig rammeavtale med Trøndelag Forskning og Utvikling om gjennomføring av spørreundersøkelser i barnehagesektoren i perioden 2014-2016. Det skal gjennomføres en spørreundersøkelse per år i vår- eller høsthalvåret. I 2014 vil den bli gjennomført i høsthalvåret.

Formålet med denne typen årlige undersøkelser skal være å redusere belastningen på barnehagesektoren, ved å begrense omfanget av mange små undersøkelser.

Dersom du ønsker flere opplysninger se: <http://www.tfou.no/default.asp?id=1886>

Bakgrunnsvariabler

(Dersom du er styrer for flere barnehager og det er forskjeller mellom barnehagene, så er spørsmålene rettet imot den barnehagen som står i e-posten.)

1. Kjønn?

- ☐ Mann
- ☐ Kvinne

2. Når er du født? _____

3. Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- ☐ Grunnskole
- ☐ Videregående skole uten studiekompetanse for høyere utdanning
- ☐ Videregående skole med studiekompetanse for høyere utdanning
- ☐ Førskolelærerutdanning/barnehagelærereutdanning
- ☐ Høgskoleutdanning som gir barnefaglig og pedagogisk kompetanse
- ☐ Annen høgskoleutdanning på bachelornivå eller tilsvarende (3-4 år på høgskole/universitet)
- ☐ Mastergrad

4. Hvor lenge har du vært styrer i denne barnehagen?

- ☐ Mindre enn ett år
- ☐ Ett til to år
- ☐ Tre til fire år
- ☐ Fem til åtte år
- ☐ Mer enn åtte år

5. Er du styrer bare for denne barnehagen?

- ☐ Ja
- ☐ Nei, jeg er også styrer for andre barnehager

Kompetanse for mangfold

Utdanningsdirektoratet iverksatte høsten 2013 et femårig kompetanseløft på det flerkulturelle området. Kompetanse for mangfold er rettet mot hele utdanningssektoren. Kompetanseutviklingen gjennomføres i tett samarbeid med regionale UH-miljøer og skal baseres på lokale behov. For en langsiktig evaluering av satsingen ønsker vi å vite mer om dagens situasjon når det gjelder kompetanse og kompetansebehov på det flerkulturelle området i barnehagen. Mer informasjon finner du her:

<http://www.udir.no/Utvikling/Artikler-utvikling/Kompetanseloft-pa-det-flerkulturelle-området-2013-2017/>

6. Hvor stor andel av barna i barnehagen er to- eller flerspråklige?

- ☐ Ingen (0 %)
- ☐ Et lite mindretall (0-15 %)
- ☐ Et mindretall (15-40 %)
- ☐ Omtrent halvparten (40-60 %)
- ☐ Mer enn halvparten (Over 60 %)

7. Har du selv formell kompetanse fra universitet eller høyskole innenfor flerkulturell pedagogikk eller andrespråkutvikling?

- ☐ Ja
☐ Nei

8. Hvor mange av de ansatte:

	Ingen	En	To	Tre	Fire eller flere
- har formell kompetanse fra universitet eller høyskole innenfor flerkulturell pedagogikk eller andrespråkutvikling?	☐	☐	☐	☐	☐
- har kortere kurs (1-2 dager) om språk i et inkluderende barnehagemiljø eller om språklig og kulturelt mangfold?	☐	☐	☐	☐	☐
- snakker med barna på barnas morsmål (når dette ikke er norsk)	☐	☐	☐	☐	☐
- har uformell kompetanse basert på erfaring fra barnehage med språklig og kulturelt mangfold	☐	☐	☐	☐	☐

9. Behov for kompetanse.

I hvilken grad:

	I svært liten grad	I liten grad	I hverken stor eller liten grad	I stor grad	I svært stor grad	Ikke relevant/Vet ikke
- mener du barnehagen har behov for økt kompetanse på det flerkulturelle området?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- har personalet meldt om kompetansebehov på det flerkulturelle området?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- har de uttrykt kompetansebehovene blitt dekket?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Hvis dere får tilbud om det, tror du at din barnehage kommer til å delta i satsingen «Kompetanse for mangfold»?

(dvs. kompetanseheving i samarbeid med en høyskole eller universitet der hele eller store deler av personalet deltar)

- ☐ Ja, vi deltar allerede
☐ Ja, vi har bestemt oss for å delta
☐ Kanskje, vi vil vurdere å delta
☐ Nei, vi kommer ikke til å delta
☐ Kjenner ikke til satsingen
☐ Vet ikke

11. Har det vært kontakt mellom barnehagen og universitet eller høyskoler angående satsingen «Kompetanse for mangfold»?

- ☐ Ja
☐ Nei

12. Hvem tok initiativ til denne kontakten?

- ☐ Barnehagen
☐ Fylkesmannen
☐ Barnehagemyndighet
☐ Barnehageeier
☐ Universitet/høyskoler
☐ Andre, angi _____
☐ Vet ikke

13. Har barnehagen tidligere deltatt i tiltak for flerkulturell kompetanseheving blant de ansatte?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

- ☐ En
- ☐ To
- ☐ Tre
- ☐ Fire eller flere

- kompetanse i din barnehage
- ansattes kompetansebehov,
- satsingen Kompetanse for mangfold
- andre erfaringer fra kompetanseheving på det flerkulturelle området

så er du velkommen til å skrive mer her:

[illegible]

☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

- ☐ Barnehaugen har fått tilsendt Vetuva
- ☐ På Utdanningsdirektoratets nettsider
- ☐ Fått informasjon fra barnehageeier
- ☐ Har hørt om det fra kolleger
- ☐ Annet, angi _____

☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

- ☐ Vetuva ligger på personalrommet
- ☐ Vetuva er sendt på sirkulasjon (leseliste)
- ☐ Hele/deler av magasinet er skrevet ut/kopierte opp
- ☐ Vetuva er delt ut til de ansatte
- ☐ Fått tilsendt Vetuva som lenke/pdf via epost eller lignende

_____

_____

_____

_____

	Styrer	Ped. lederne	Assistentene	Vet ikke	Ikke brukt
Artikler leses	☐	☐	☐	☐	☐

Artikler brukt som tema på møter	☐	☐	☐	☐	☐
I dialog med foreldre/foresatte	☐	☐	☐	☐	☐
Dialogkortene	☐	☐	☐	☐	☐

Angi dersom det er brukt på annen måte

_____

_____

_____

_____

21. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?
(Ett kryss for hver linje)

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Artiklene i Vetuva er relevante/lærerrike	☐	☐	☐	☐	☐
Vetuva er nyttig for alle som jobber i barnehage	☐	☐	☐	☐	☐
Vetuva er mest nyttig for barnehagelærerne/pedagogene	☐	☐	☐	☐	☐
Vetuva er mest nyttig for styrerne	☐	☐	☐	☐	☐
Vetuva har påvirket den pedagogiske praksisen i vår barnehage	☐	☐	☐	☐	☐
Vetuva bidrar til å øke statusen for barnehagen som arbeidsplass	☐	☐	☐	☐	☐
Vi ville hatt flere eksemplarer av Vetuva	☐	☐	☐	☐	☐

22. Har du brukt den skandinaviske databasen for barnehageforskning (Nordic Base of Early Childhood Education and Care), www.nb-ecec.no?

☐ Ja, og jeg har brukt den

☐ Ja, jeg kjenner til databasen, men har ikke brukt den

☐ Nei, jeg kjenner ikke til databasen

Bemanning og tilstedeværelse i barnehagen

Tid blir ansett som en knapphetsfaktor i mange barnehager. Utdanningsdirektoratet vet at tilstedeværelse av tilstrekkelig personale kan være utfordrende for barnehagestyrere. Nedenfor følger et spørsmål som handler om bemanning og tilstedeværelse.

23. Omtrent hvor stor del av en typisk dag er det full bemanning til stede sammen med barna?

☐ Mindre enn to timer pr. dag

☐ 2-3 timer pr. dag

☐ 4-5 timer pr. dag

☐ 6-7 timer pr. dag

☐ Mer enn 8 timer pr. dag

Overgang fra barnehage til skole

Overgang mellom barnehage og skole kan være en stor omveltning for barn og foreldre. Å oppleve sammenheng mellom barnehage og skole og være trygg i overgangsfasen gir et godt grunnlag for det videre opplæringsløpet. Samarbeidet mellom barnehagen og skolen blir derfor viktig, og dermed viktig å kartlegge.

24. Tiltak for å lette overgangen mellom barnehage og skole

Sett ett kryss per linje

	Ja	Nei	Vet ikke
Barnehagen har skoleforberedende tiltak for 5-åringene	☐	☐	☐
Barnehagen innhenter samtykke fra foresatte til å overføre opplysninger om enkeltbarn til skolen	☐	☐	☐
Det er etablert felles møteplasser for lærere i barnehage og skole	☐	☐	☐

Det er etablert rutiner/utarbeidet planer som sikrer sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehage og skole	☐	☐	☐		
Det er etablert rutiner for samarbeid mellom barnehage og skole på kommunalt nivå	☐	☐	☐		
Det er etablert rutiner for tidlig samarbeid mellom barnehage og skole dersom barn har behov for særskilt tilrettelagt omsorg	☐	☐	☐		
Det er etablert rutiner for å involvere foreldre i forbindelse med overgang fra barnehage til skole	☐	☐	☐		
Bruk og oppfølging av rammeplanen og støtteressurser til denne					
Utdanningsdirektoratet ønsker kunnskap om rammeplanen gir gode føringer for barnehagens innhold og oppgaver.					
25. Om barnehagens innhold (Oppfølging av rammeplan)					
	Ja	Nei	Vet ikke		
Opplever du at del 1 om barnehagens samfunnsmandat gir gode føringer for det daglige arbeidet i barnehagen?	☐	☐	☐		
Opplever du at del 2 om barnehagens innhold gir gode føringer for det daglige arbeidet i barnehagen?	☐	☐	☐		
Opplever du at del 3 om planlegging og samarbeid gir gode føringer for det daglige arbeidet i barnehagen?	☐	☐	☐		
26. Har dere i inneværende år arbeidet systematisk med ett eller flere av disse seks temaområdene fra kapitlet om Omsorg, lek og læring?					
Sett ett kryss på hver linje	Arbeidet lite med	Arbeidet noe med	Arbeidet ganske mye med		
Omsorg	☐	☐	☐		
Lek	☐	☐	☐		
Læring	☐	☐	☐		
Sosial kompetanse	☐	☐	☐		
Språklig kompetanse	☐	☐	☐		
Barnehagen som kulturarena	☐	☐	☐		
27. Har dere i inneværende år arbeidet systematisk med ett eller flere av de syv fagområdene i Rammeplanen?					
Sett ett kryss på hver linje	Arbeidet lite med	Arbeidet noe med	Arbeidet ganske mye med		
Kommunikasjon, språk og tekst	☐	☐	☐		
Kropp, bevegelse og helse	☐	☐	☐		
Kunst, kultur og kreativitet	☐	☐	☐		
Natur, miljø og teknikk	☐	☐	☐		
Etikk, religion og filosofi	☐	☐	☐		
Nærmiljø og samfunn	☐	☐	☐		
Antall, rom og form	☐	☐	☐		
Støtteressurser til barnehagen					
Utdanningsdirektoratet ønsker kunnskap om hvordan vi, sammen med de nasjonale sentrene, best mulig kan veilede barnehageansatte om innholdet i rammeplanen og gi støtte til barnehagenes arbeid med kvalitet.					
28. Bruker dere temaheftene som er utviklet til Rammeplanen 2006?					
Angi også nytteverdien dere har hatt av disse ressursene.					
Ett kryss pr linje	Ikke brukt	Brukt, men ingen verdi	Brukt og noe verdi	Brukt og til stor verdi	Vet ikke
Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐

Menn i barnehagen, om å rekruttere og beholde menn i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Natur og miljø	☐	☐	☐	☐	☐
Språklig og kulturelt mangfold	☐	☐	☐	☐	☐
IKT i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
De minste barna i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Samisk kultur i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Barns medvirkning	☐	☐	☐	☐	☐
Antall, rom og form i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Språkmiljø og språkstimulering i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
29. Har bruk av temaheftene ført til endring i barnehagen?					
☐ Ja					
☐ Nei					
☐ Vet ikke					
30. Hvilke av følgende støtteresurser fra Udir har dere brukt i din barnehage?					
Angi også nytteverdien dere har hatt av disse ressursene.					
Ett kryss pr linje					
	Ikke brukt/ikke kjennskap til	Brukt, men ingen verdi	Brukt, men noe verdi	Brukt og stor verdi	Vet ikke
Veilederen «Barns språk – mye mer enn bare prat»	☐	☐	☐	☐	☐
Veilederen «Barns trivsel – voksnes ansvar»	☐	☐	☐	☐	☐
Veiledningshefte om kriser og sorg i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
31. Dersom dere har benyttet noen av de nasjonale sentrene, kryss av for de dere har benyttet					
Flere kryss kan settes					
☐ Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring					
☐ Nasjonalt senter for naturfag i opplæringa					
☐ Nasjonalt senter for matematikk i opplæringa					
☐ Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning					
☐ Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa					
☐ Nasjonalt senter for framandspråk i opplæringa					
☐ Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringa					
☐ Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning					
☐ Nasjonalt senter for mat helse og fysisk aktivitet					
☐ Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning					
32. Angi antall personer:					
Hvor mange ansatte har sluttet i løpet av forrige barnehageår (dvs. 2013-2014)?			_____		
Hvor mange av de som sluttet hadde barnehagelærerutdanning? (inkl. også den tidligere førskolelærerutdanningen)			_____		
Trivsel i barnehagen (psykososiale miljø)					
Barnehagen har en viktig oppgave i å skape gode psykososiale miljø der barn opplever vennskap og tilhørighet og lærer sosiale og språklige ferdigheter. Dette er avgjørende for trivsel, utvikling og læring både i barnehagen – og i videre skoleløp. Vi mangler kunnskap om det psykososiale miljøet i barnehage, og trenger å følge med på det over tid. Dette henger blant annet sammen med at barnehage skal inkluderes i direktoratets satsing på bedre læringsmiljø.					
33. Trivsel og sosial kompetanse					

Ett kryss pr linje			
	Ja	Nei	Vet ikke
Arbeider barnehagen systematisk med sosial kompetanse?	☐	☐	☐
Arbeider barnehagen systematisk med barnas trivsel?	☐	☐	☐
Har barnehagen rutiner for å følge opp informasjon om barns trivsel?	☐	☐	☐
34. På hvilken måte innhenter barnehagen informasjon om barnas trivsel?			
Kryss av for de metodene dere benytter			
☐ Samtaler med enkeltbarnet			
☐ Samtaler med foreldre			
☐ Observasjoner			
☐ Foreldreundersøkelsen			
☐ Undersøkelse blant barna			
☐ Annet, angi på hvilken måte _____			
35. I hvilken grad vurderer du at personalet i barnehagen har god nok kunnskap om de yngste barnas behov?			
De yngste barna er ett- og toåringene.			
☐ Ikke i det hele tatt			
☐ I noen grad			
☐ I stor grad			
☐ I svært stor grad			
36. Legger personalet i barnehagen til rette for at de yngste barna skal oppleve trygg tilknytning?			
(Skriv gjerne hvordan dette gjøres i kommentarfeltet under.)			
☐ Nei			
☐ Ja, i noen grad			
☐ Ja, i stor grad			
☐ Ja, i svært stor grad			
På hvilken måte legger barnehagen til rette for at de yngste barn skal oppleve trygg tilknytning?			
_____			
_____			
_____			
_____			
Barnehageansattes kompetanse			
Kvalitetsforskjellene i barnehagesektoren er store i dag. Personalets kompetanse er den viktigste innsatsfaktoren for å sikre god og likeverdig kvalitet i barnehagene. Høsten 2014 ble strategien «Kompetanse for framtidens barnehage 2014-2020» lansert. Direktoratet ønsker mer kunnskap om utviklingen i barnehageansattes kompetanse			
37. Kompetansetiltak			
Ett kryss pr linje			
	Ja	Nei	Vet ikke
Har barnehagen noen former for interne opplæringstiltak?	☐	☐	☐
Har barnehagen eget opplæringsbudsjett?	☐	☐	☐
Har eier utarbeidet planer for opplæring eller etterutdanning for de ansatte?	☐	☐	☐
Har barnehagen satt i verk tiltak for opplæring eller etterutdanning for de ansatte?	☐	☐	☐
Gir kommunen (bydelen) de ansatte i barnehagen tilbud om å få delta i opplæringstiltak?	☐	☐	☐
38. Har barnehagen søkt om kommunale midler til utviklingsarbeid?			
☐ Ja, og har fått midler			
☐ Ja, men har ikke fått midler			
☐ Nei, har ikke søkt			
39. Hvor enig er du i påstandene under?			

Ett kryss på hver linje					
	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Barnehagen har tilstrekkelig antall ansatte	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens ansatte har tilstrekkelig kompetanse	☐	☐	☐	☐	☐
Dersom det er manglende kompetanse. Innen hvilke områder?					
_____					
_____					
_____					
_____					
Barnehagens fysiske miljø					
Kvalitetsforskjellene i barnehagesektoren er store i dag. Fysisk miljø er en kvalitetsfaktor vi har lite kunnskap om og det er derfor nødvendig med mer kunnskap for å vurdere om det er behov for tiltak for å utjevne kvalitetsforskjeller på dette området.					
40. Barnehagens fysiske miljø					
	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Barnehagens fysiske utemiljø er godt tilrettelagt for alle barn og aldersgrupper?	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens fysiske innemiljø er godt tilrettelagt for alle barn og aldersgrupper?	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens materielle standard er tilfredsstillende	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens lokaler er godt egnet til barnehagedrift	☐	☐	☐	☐	☐
Opptakspraksisen					
Utdanningsdirektoratet ønsker å kartlegge opptakspraksisen i barnehagene. Nedenfor følger noen spørsmål om opptakskriterier og prioriteringer.					
41. Hvilke opptakskriterier har barnehagen ut over kommunens generelle opptakskriterier?					
Sett kryss der det passer. Flere kryss kan settes.					
☐ Ingen utover kommunens kriterier					
☐ Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre er ansatt på en bestemt arbeidsplass					
☐ Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre bor innen et bestemt avgrenset, geografisk område					
☐ Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre bor i et bestemt borettslag eller sameie					
☐ Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre er medlem av en forening, trossamfunn eller lignende					
☐ Barnehagen prioriterer barn hvor en eller begge foreldre har innbetalt andelsbidrag til barnehagen					
☐ Barnehagen prioriterer barn hvor barnet har søsken i barnehagen					
☐ Andre kriterier: _____					
42. Ta stilling til følgende påstander om prioriteringer:					
(Med supplerende opptak menes opptak av barn utenom hovedopptaket.)					
	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Vår barnehage prioriterer alltid barn med nedsatt funksjonsevne i hovedopptaket	☐	☐	☐	☐	☐
Vår barnehage prioriterer alltid barn med nedsatt funksjonsevne i supplerende opptak	☐	☐	☐	☐	☐
Vår barnehage prioriterer alltid barn med vedtak fra barnevernet i hovedopptaket	☐	☐	☐	☐	☐
Vår barnehage prioriterer alltid barn med vedtak fra barnevernet i supplerende opptak	☐	☐	☐	☐	☐

43. Hvilke kriterier blir vurdert ved opptak i din barnehage?

Sett kryss ved de kriteriene som dere bruker

- ☐ Barn med nedsatt funksjonsevne
- ☐ Barn med vedtak fra barnevernet
- ☐ Barn med søsken som allerede har plass i samme barnehage
- ☐ Barn med eneforsørgere
- ☐ Barn av ansatte i barnehagen
- ☐ Barn med ekstraordinære belastninger i hjemmet
- ☐ Barn med minoritetsspråklig bakgrunn
- ☐ Styrer foretar prioritering av barn ut i fra kjønn og alder av hensyn til sammensetningen av barnegruppen

44. Ta stilling til følgende påstander:

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Opptakskrets og opptakskriterier blir alltid fulgt i hovedopptaket	☐	☐	☐	☐	☐
Opptakskrets og opptakskriterier blir alltid fulgt ved supplerende opptak	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens egne vedtekter har en eller flere ganger blitt brukt for å unngå å ta inn barn med nedsatt funksjonsevne eller barn med vedtak fra barnevernet	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagen har stor mulighet til å velge å ta inn de barna man ønsker	☐	☐	☐	☐	☐
Ressurser som følger med barna med nedsatt funksjonsevne eller med vedtak fra barnevernet er tilstrekkelige	☐	☐	☐	☐	☐

45. Prioriteringer ved opptak.

	Ja, alltid	Ja, dersom barnet er innen barnehagens opptakskrets	Ja, men bare noen ganger	Nei, aldri
Blir barn med nedsatt funksjonsevne prioritert ved opptak i barnehagen?	☐	☐	☐	☐
Blir barn med vedtak fra barnevernet prioritert ved opptak i barnehagen?	☐	☐	☐	☐

46. Private barnehager har en lavere andel barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet enn hva kommunale barnehager har.**Hva mener du er årsakene til dette?**

Sett kryss ved de årsakene som du tror er grunn til denne forskjellen, du kan også skrive inn evt. andre årsaker under annet.

- ☐ Kommunene har for liten adgang til å styre opptaket i de private barnehagene
- ☐ Private barnehager mangler kompetanse for å håndtere utfordringer knyttet til disse barna
- ☐ Det følger med for lite ressurser med disse barna
- ☐ Foreldrene tror de får et bedre tilbud i en kommunal barnehage
- ☐ Disse barna veiledes inn i kommunale barnehager
- ☐ Spes.ped. ressursene er i større grad samlet i kommunale barnehager
- ☐ Annet, angi _____

47. Da er du nesten ferdig med undersøkelsen.

Vi har noen få spørsmål om kvalitetsverktøy og for å komme til dem må du klikke på linken under.

Hopp til de siste spørsmålene om kvalitetsverktøy

Kvalitetsverktøy

Udir skal gjennomføre en kartlegging av lokale verktøy og hva som kjennetegner det lokale kvalitetsutviklingsarbeidet. Hvilke verktøy som brukes lokalt og hvilke verktøy som oppleves nyttige og hvilke behov aktørene har.

Hvilke kvalitetsverktøy brukes i arbeidet med å vurdere kvalitet eller virksomhetens praksis?

Med kvalitetsverktøy mener vi verktøy og metoder som skal bidra til refleksjon, vurdering og utvikling av barnehagens praksis. For eksempel gjelder dette verktøy som foreldreundersøkelser, refleksjonsverktøy/prosessverktøy og systematiske barnesamtaler. Vi er ikke ute etter verktøy som brukes til å kartlegge enkeltbarns ferdigheter.

Kryss av for de du bruker

- ☐ Udirs Ståstedsanalyse
☐ PULS barnehage eller andre prosessverktøy
☐ Foreldreundersøkelse
☐ Verktøy for systematiske barnesamtaler
☐ Ekstern vurdering
☐ Annet, angi hvilket verktøy _____
☐ Vet ikke/bruker ingen

Hvem har bestemt at dere skal bruke verktøyet

	Barnehageeier	Kommunal myndigheter	Barnehagen selv	Andre aktører
Udirs Ståstedsanalyse	☐	☐	☐	☐
PULS barnehage eller andre prosessverktøy	☐	☐	☐	☐
Foreldreundersøkelse	☐	☐	☐	☐
Verktøy for systematiske barnesamtaler	☐	☐	☐	☐
Ekstern vurdering	☐	☐	☐	☐
Annet	☐	☐	☐	☐

Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

Ett kryss pr linje

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Udirs Ståstedsanalyse gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Udirs Ståstedsanalyse er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Andre prosessverktøy gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Andre prosessverktøy er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldreundersøkelse gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldreundersøkelse er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Verktøy for systematiske barnesamtaler gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Verktøy for systematiske barnesamtaler er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Ekstern vurdering gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Ekstern vurdering er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Andre verktøy gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Andre verktøy er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?**Vi ville i større grad brukt verktøy dersom:**

Ett kryss pr linje

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
- de var lettere tilgjengelige	☐	☐	☐	☐	☐
- de var gratis	☐	☐	☐	☐	☐
- de var bedre	☐	☐	☐	☐	☐

- vi hadde hatt bedre tid

☐☐☐☐☐

Siste spørsmål:

Har du synspunkter eller kommentarer omkring de tema som er tatt opp denne undersøkelsen du føler du ikke har fått gitt uttrykk for, så er du velkommen til å skrive dette i boksen under:

Vedlegg 2: Spørreskjema til barnehageeiere

Spørreundersøkelse barnehager 2014 - Barnehageeier

Utdanningsdirektoratet skal samarbeid med Trøndelag Forskning og Utvikling gjennomføre spørreundersøkelser i barnehagesektoren i perioden 2014-2016. Vi spør både barnehagestyrere, barnehageeiere (kommunale og private) og lokal barnehagemyndighet.

Formålet med denne typen årlige undersøkelser skal være å redusere belastningen på barnehagesektoren, ved å begrense omfanget av mange små undersøkelser.

Denne undersøkelsen går til barnehageeiere. Undersøkelsen tar ca 10 minutter å besvare.

Dersom du ønsker flere opplysninger se:

<http://www.tfou.no/default.asp?id=1886>

1. Hvor mange barnehager har du/dere ansvar for?

-----

2. Er et godt psykososialt miljø nedfelt i eiers planer for barnehagevirksomheten i inneværende år?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Vet ikke

Evt kommentar.

Kompetanse for mangfold

Utdanningsdirektoratet iverksatte høsten 2013 et femårig kompetanseløft på det flerkulturelle området. Gjennom Kompetanse for mangfold skal de ansatte i barnehagene øke kompetansen innenfor det flerkulturelle feltet. Dette skal skje i samarbeid med høyskoler og universiteter. Barnehageeiere vil også få tilbud om kompetanseheving, blant annet innenfor regelverket. I forbindelse med at satsingen evalueres, ønsker vi å vite mer om dagens situasjon når det gjelder barnehageeieres kjennskap til det flerkulturelle feltet, samt kunnskap om regelverket for barn med minoritetsbakgrunn i barnehage.

3. Hvem har informert dere som barnehageeier om satsingen Kompetanse for mangfold?

(Du kan sette flere kryss).

- ☐ Vi har ikke fått informasjon om dette
- ☐ Fylkesmannen
- ☐ Høyskole/universitet
- ☐ Barnehagemyndigheten
- ☐ Barnehage(r) vi har ansvar for
- ☐ Annet _____
- ☐ Vet ikke

4. Dersom dere har fått tilbud om kompetanseheving i regelverket på det flerkulturelle området, hvem tok initiativ til dette?

- ☐ Vi har ikke fått tilbudet
- ☐ Fylkesmannen
- ☐ Vi som barnehageeier
- ☐ Barnehagemyndigheten
- ☐ Barnehage(r) vi har ansvar for
- ☐ Annet: _____
- ☐ Vet ikke

5. Barnehageeiers kompetanse på det flerkulturelle området:

	I svært liten grad	I liten grad	I hverken stor eller liten grad	I stor grad	I svært stor grad
I hvilken grad vurderer du at det samlede kompetansebehovet hos dere som barnehageeier er dekket når det gjelder regelverket på det flerkulturelle området?	☐	☐	☐	☐	☐
I hvilken grad mener du at dere som barnehageeier har behov for økt kompetanse om regelverket på det flerkulturelle området?	☐	☐	☐	☐	☐

6. Kommer dere som barnehageeier til å delta i satsingen Kompetanse for mangfold dersom dere får et slikt tilbud?

- ☐ Vi deltar allerede
- ☐ Vi har bestemt oss for å delta
- ☐ Vi vurderer å delta
- ☐ Vi kommer ikke til å delta
- ☐ Vet ikke

7. Omtrent hvor stor andel av barna i (de) barnehagen(e) dere har ansvaret for er to- eller flerspråklige?

Dvs. barn som selv har innvandret eller barn av foreldre som har innvandret.

- ☐ Ingen (0 %)
- ☐ Et lite mindretall (0-15 %)
- ☐ Et mindretall (15-40 %)
- ☐ Omtrent halvparten (40-60 %)
- ☐ Mer enn halvparten (Over 60 %)

Bruk og oppfølging av rammeplanen og støtteressurser til denne.

Utdanningsdirektoratet ønsker kunnskap om rammeplanen gir gode føringer for barnehagens innhold og oppgaver.

8. I hvilken grad fungerer de ulike delene i rammeplanen som gode styringsverktøy for oppfølging av barnehagens arbeid med kvalitet?

	Svært dårlig	Dårlig	Hverken eller	Godt	Svært godt
Del 1 om barnehagens samfunnsmandat	☐	☐	☐	☐	☐
Del 2 om barnehagens innhold	☐	☐	☐	☐	☐
Del 3 om planlegging og samarbeid	☐	☐	☐	☐	☐
Eventuelle kommentarer:					

Kartlegging av opptakspraksisen i barnehager

9. Hvilke opptakskriterier har barnehagen ut over kommunens generelle opptakskriterier?

Flere kryss kan settes.

Dersom du representerer flere barnehager kan du krysse av for alle kriterier som gjelder for de forskjellige barnehagene.

- ☐ Ingen utover kommunens kriterier
- ☐ En eller begge foreldre må være ansatt på en bestemt arbeidsplass
- ☐ En eller begge foreldre må bo innen et bestemt avgrenset, geografisk område
- ☐ En eller begge foreldre må bo i et bestemt borettslag eller sameie
- ☐ En eller begge foreldre må være medlem av en forening, trossamfunn eller lignende
- ☐ En eller begge foreldre har innbetalt andelsbidrag til barnehagen
- ☐ Barnet har andre søsken i barnehagen
- ☐ Andre kriterier: _____

10. Hvordan ønsker dere som barnehageeier at regelverket om opptak for private barnehager skal være?

- ☐ Dagens regulering beholdes uendret
- ☐ Private barnehager får større adgang til å styre opptaket i egen barnehage
- ☐ Kommunene får større adgang til å styre opptaket i de private barnehagene
- ☐ Begrenset adgang for private barnehager til å gi barnehageplass til ikke-rettighetsbarn
- ☐ Private barnehager mister rett til finansiering for ikke-rettighetsbarn
- ☐ Annet, angi _____

Barnehagespegelen 2014

«Barnehagespegelen 2014» ble sendt ut til alle barnehageeiere sommeren 2014. Det er et særtrykk av barnehagekapittelet i Utdanningsspeilet.

11. Hvilke av disse publikasjonene kjenner du til?

- ☐ Barnehagespegelen
- ☐ Utdanningsspeilet
- ☐ Jeg kjenner ikke til noen av disse publikasjonene

12. Hvilke av følgende publikasjoner har du lest eller tittet i?

- ☐ Barnehagespegelen
- ☐ Utdanningsspeilet
- ☐ Ingen av disse

13. I hvilken grad synes du

Utdanningsspeilet / Barnehagespegelen gir nyttig innsikt i barnehagespørsmål?

- ☐ Ikke i det hele tatt
- ☐ I liten grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I stor grad
- ☐ Vet ikke

14. Hvor interessante synes du følgende temaer er å lese om i Utdanningsspeilet / Barnehagespegelen:

	Ikke interessant	Litt interessant	Svært interessant	Vet ikke
Barnas trivsel i barnehagen	☐	☐	☐	☐
Minoritetsspråklige barn i barnehagen	☐	☐	☐	☐
Barn med særskilte behov	☐	☐	☐	☐
De minste i barnehagen	☐	☐	☐	☐
Personell og kompetanse	☐	☐	☐	☐
Foreldrebetaling	☐	☐	☐	☐
Kommunenes rolle som barnehagemyndighet	☐	☐	☐	☐

15. Har du først og fremst lest eller sett i papirutgaven eller den elektroniske versjonen av Utdanningsspeilet og Barnehagespegelen?

- ☐ Papirutgave
- ☐ Elektronisk versjon
- ☐ Begge
- ☐ Annet, angi _____

16. Kvalitetsverktøy

klikk på neste dersom du ikke automatisk blir videresendt til neste spørsmålsside.

Kvalitetsverktøy

Udir skal gjennomføre en kartlegging av lokale verktøy og hva som kjennetegner det lokale kvalitetsutviklingsarbeidet. Hvilke verktøy som brukes lokalt og hvilke verktøy som oppleves nyttige og hvilke behov aktørene har.

Hvilke kvalitetsverktøy brukes i arbeidet med å vurdere kvalitet eller virksomhetens praksis?

Med kvalitetsverktøy mener vi verktøy eller metoder som skal bidra til refleksjon, vurdering og utvikling av barnehagens praksis. For eksempel gjelder dette verktøy som foreldreundersøkelser, refleksjonsverktøy/prosessverktøy og systematiske barnesamtaler. Vi er ikke ute etter verktøy som brukes til å kartlegge enkeltbarns ferdigheter.

Kryss av for de du bruker

- ☐ Udirs Ståstedsanalyse
- ☐ PULS barnehage eller andre prosessverktøy
- ☐ Foreldreundersøkelse
- ☐ Verktøy for systematiske barnesamtaler
- ☐ Ekstern vurdering
- ☐ Annet, angi hvilket verktøy _____
- ☐ Vet ikke/bruker ingen

Hvem har bestemt at dere skal bruke verktøyet

	Barnehageeier	Kommunal myndigheter	Barnehagen selv	Andre aktører
Udirs Ståstedsanalyse	☐	☐	☐	☐
PULS barnehage eller andre prosessverktøy	☐	☐	☐	☐
Foreldreundersøkelse	☐	☐	☐	☐
Verktøy for systematiske barnesamtaler	☐	☐	☐	☐
Ekstern vurdering	☐	☐	☐	☐
Annet	☐	☐	☐	☐

Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

	Helt uenig	Nokså uenig	Verken uenig eller enig	Nokså enig	Helt enig
Udirs Ståstedsanalyse gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Udirs Ståstedsanalyse er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Andre prosessverktøy gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Andre prosessverktøy er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldreundersøkelse gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldreundersøkelse er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Verktøy for systematiske barnesamtaler gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Verktøy for systematiske barnesamtaler er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Ekstern vurdering gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐
Ekstern vurdering er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Andre verktøy gir nyttig informasjon	☐	☐	☐	☐	☐

Andre verktøy er nyttig for endring av praksis i barnehagen	☐	☐	☐	☐	☐
Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?					
Vi ville i større grad brukt verktøy dersom:					
	Helt uenig	Nokså uenig	Verken uenig eller enig	Nokså enig	Helt enig
- de var lettere tilgjengelige	☐	☐	☐	☐	☐
- de var gratis	☐	☐	☐	☐	☐
- de var bedre	☐	☐	☐	☐	☐
- vi hadde hatt bedre tid	☐	☐	☐	☐	☐

Vedlegg 3: Spørreskjema til lokal barnehagemyndighet

Spørreundersøkelse barnehager - lokal barnehagemyndighet 2014

Utdanningsdirektoratet har inngått en 3-årig rammeavtale med Trøndelag Forskning og Utvikling om gjennomføring av spørreundersøkelser i barnehagesektoren i perioden 2014-2016. Det skal gjennomføres en spørreundersøkelse pr år i vår- eller høsthalvåret. I 2014 vil den bli gjennomført i høsthalvåret.

Formålet med denne typen årlige undersøkelser skal være å redusere belastningen på barnehagesektoren, ved å begrense omfanget av mange små undersøkelser.

Denne undersøkelsen gjelder kommunen som lokal barnehagemyndighet. Dersom du ønsker flere opplysninger se: <http://www.tfou.no/default.asp?id=1886>

1. Hvor mange kommunale og private barnehager har dere i din kommune?

Offentlig eide barnehager (kommune, fylkeskommune, _____ stat)

Private barnehager _____

Kompetanse for mangfold

Utdanningsdirektoratet iverksatte høsten 2013 et femårig kompetanseløft på det flerkulturelle området. Gjennom Kompetanse for mangfold skal de ansatte i barnehagene øke kompetansen innenfor det flerkulturelle feltet. Dette skal skje i samarbeid med høyskoler og universiteter. Barnehagemyndigheten vil også få tilbud om kompetanseheving, blant annet innenfor regelverket.

I forbindelse med at satsingen evalueres, ønsker vi å vite mer om dagens situasjon når det gjelder barnehagemyndighetens kjennskap til det flerkulturelle feltet, samt kunnskap om regelverket for barn med minoritetsbakgrunn i barnehage.

2. Hvem har informert dere som barnehagemyndighet om satsingen Kompetanse for mangfold?

- ☐ Vi har ikke fått informasjon om dette
- ☐ Fylkesmannen
- ☐ Høyskole/universitet
- ☐ Barnehageeier
- ☐ Barnehage(r) vi har ansvar for
- ☐ Annet _____
- ☐ Vet ikke

3. Dersom dere har fått tilbud om kompetanseheving i regelverket på det flerkulturelle området rettet mot barnehage, hvem tok initiativ til dette?

- ☐ Vi har ikke fått tilbudet
- ☐ Fylkesmannen
- ☐ Min arbeidsgiver
- ☐ Annet: _____
- ☐ Vet ikke

4. Behov for kompetanse

	I svært liten grad	I liten grad	I hverken stor eller liten grad	I stor grad	I svært stor grad
I hvilken grad vurderer du at det samlede kompetansebehovet hos dere som barnehagemyndighet er dekket når det gjelder regelverket på det flerkulturelle området?	☐	☐	☐	☐	☐
I hvilken grad mener du dere som barnehagemyndighet har behov for økt kompetanse om regelverk på det flerkulturelle området?	☐	☐	☐	☐	☐

5. Tror du at du eller dere med lokalt myndighetsansvar kommer til å delta i satsingen Kompetanse for mangfold?

- ☐ Vi deltar allerede
- ☐ Vi har bestemt oss for å delta
- ☐ Vi vurderer å delta
- ☐ Vi kommer ikke til å delta

- ☐ Vet ikke

6. Omtrent hvor stor andel av barna i de barnehagene du har myndighetsansvar for er to-eller flerspråklig?

- ☐ Ingen (0 %)
☐ Et lite mindretall (0-15 %)
☐ Et mindretall (15-40 %)
☐ Omtrent halvparten (40-60 %)
☐ Mer enn halvparten (Over 60 %)
☐ Vet ikke

Psykososialt miljø

Barnehagen har en viktig oppgave i å skape gode psykososiale miljøer der barn opplever vennskap og tilhørighet og lærer sosiale og språklige ferdigheter. Dette er avgjørende for trivsel, utvikling og læring både i barnehagen – og i videre skoleløp.

Vi mangler kunnskap om det psykososiale miljøet i barnehage, og trenger å følge med på det over tid. Dette henger blant annet sammen med at barnehage skal inkluderes i direktoratets satsing på bedre læringsmiljø.

7. Har et godt psykososialt miljø vært tema på samlinger kommunene har hatt med barnehagene i inneværende år?

- ☐ Ja
☐ Nei
☐ Vet ikke

8. Hvis ja - omtrent hvor mange barnehager har deltatt på disse samlingene?

Barnehagespegelen 2014

«Barnehagespegelen 2014» ble sendt ut til alle barnehageeiere sommeren 2014. Det er et særtrykk av barnehagekapittelet i Utdanningsspeilet.

9. Hvilke av disse publikasjonene kjenner du til?

- ☐ Barnehagespegelen
☐ Utdanningsspeilet
☐ Jeg kjenner ikke til noen av disse publikasjonene

10. Hvilke av følgende publikasjoner har du lest eller tittet i?

- ☐ Barnehagespegelen
☐ Utdanningsspeilet
☐ Ingen av disse

11. I hvilken grad synes du Utdanningsspeilet / Barnehagespegelen gir nyttig innsikt i barnehagespørsmål?

- ☐ Ikke i det hele tatt
☐ I liten grad
☐ I noen grad
☐ I stor grad
☐ Vet ikke

12. Hvor interessante synes du følgende temaer er å lese om i Utdanningsspeilet / Barnehagespegelen:

	Ikke interessant	Litt interessant	Svært interessant	Vet ikke
Barnas trivsel i barnehagen	☐	☐	☐	☐
Minoritetsspråklige barn i barnehagen	☐	☐	☐	☐
Barn med særskilte behov	☐	☐	☐	☐
De minste i barnehagen	☐	☐	☐	☐

Personell og kompetanse	☐	☐	☐	☐
Foreldrebetaling	☐	☐	☐	☐
Kommunenes rolle som barnehagemyndighet	☐	☐	☐	☐

13. Har du først og fremst lest eller sett i papirutgaven eller den elektroniske versjonen av Utdanningsspeilet og Barnehagespegelen?

☐ Papirutgave
☐ Elektronisk versjon
☐ Begge
☐ Annet, angi _____

Kartlegging av opptakspraksis

14. Spørsmål om samarbeidet

	Svært godt	Godt	Verken godt eller dårlig	Dårlig	Svært dårlig	Det er ikke noe samarbeid eller kommunikasjon
Hvordan fungerer samarbeid og kommunikasjon mellom kommunen og private barnehager i forbindelse med hovedopptak?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvordan fungerer samarbeid og kommunikasjon mellom kommunen og private barnehager i forbindelse med supplerende opptak?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Hvordan får kommunen kunnskap om ledig kapasitet i private barnehager?

☐ Private barnehager innrapporterer ledig kapasitet til kommunen så snart ledig kapasitet oppstår
☐ Private barnehager innrapporterer ledig kapasitet til kommunen i forbindelse med hovedopptaket
☐ Kommunen etterspør informasjon om ledig kapasitet fra private barnehager
☐ Kommunen har ikke kunnskap om ledig kapasitet i private barnehager
☐ Annet, angi _____

16. Har kommunen et elektronisk opptakssystem?

☐ Ja, kommunen benytter et elektronisk opptakssystem. Kun kommunen har tilgang til systemet
☐ Ja, kommunen benytter et elektronisk opptakssystem. Både kommunen og samtlige barnehager har tilgang til systemet
☐ Nei, kommunen har ikke et elektronisk opptakssystem
☐ Annet, angi hva _____

17. Hvordan samordner kommunen barnehageopptaket med private barnehager?
 Flere kryss er mulig

☐ Private barnehager rapporterer inn ledig kapasitet til kommunen
☐ Kommunen mottar søknader om barnehageplass og informerer de private barnehagene om hvem som har søkt om plass i deres barnehage
☐ De private barnehagene rapporterer til kommunen hvilke barn de ønsker å tilby plass
☐ Kommunen undersøker at den private barnehagen har fulgt opptakskrets og opptakskriterier
☐ Det er ingen kommunikasjon mellom kommunen og de private barnehagene
☐ Annet, angi _____

18. Følger de private barnehagene sin opptakskrets og sine opptakskriterier ved opptaket?

☐ Opptakskrets og opptakskriterier blir alltid fulgt
☐ Opptakskrets og opptakskriterier blir kun fulgt ved hovedopptaket, ikke ved supplerende opptak
☐ Opptakskrets og opptakskriterier blir fulgt, med mindre det foreligger unntakssituasjoner

- ☐ Opptakskrets og opptakskriterier blir noen ganger fulgt
- ☐ Opptakskrets og opptakskriterier blir sjelden eller aldri fulgt
- ☐ Kommunen har ikke opplysninger om hvorvidt de private barnehagene følger sin opptakskrets og opptakskriterier
- ☐ Ulike praksis i de private barnehagene i kommunen
- ☐ Vet ikke

19. Prioritert ved opptak

	Ja, alltid	Ja, dersom barnet er innen barnehagens opptakskrets	Ja, men bare noenaldri ganger	Nei,	De private barnehagene har ulik praksis
Blir barn med nedsatt funksjonsevne prioritert ved opptak i private barnehager i kommunen?	☐	☐	☐	☐	☐
Blir barn med vedtak fra barnevernet prioritert ved opptak i private barnehager i kommunen?	☐	☐	☐	☐	☐

20. Hvordan ønsker kommunen at regelverket om opptak for private barnehager skal være?

- ☐ Større grad av frihet for den enkelte private barnehage
- ☐ Dagens regulering beholdes uendret
- ☐ Kommunene får større adgang til å styre opptaket i de private barnehagene
- ☐ Begrenset adgang for private barnehager til å gi barnehageplass til ikke-rettighetsbarn
- ☐ Private barnehager mister rett til finansiering for ikke-rettighetsbarn
- ☐ Annet, angi _____

21. Har kommunen oversikt over opptakskrets og opptakskriterier i private barnehager og hvorvidt disse blir fulgt?

- ☐ Nei, har ikke oversikt
- ☐ Ja, kommunen får oversikt over dette ved samordnet opptak
- ☐ Ja, kommunen har gjennomført tilsyn
- ☐ Annet, angi _____

Vedlegg 4: Følgebrev (epost)

Utdanningsdirektoratet

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

Kjære barnehagestyrer i [Navn]

Du inviteres herved til å delta i Utdanningsdirektoratets undersøkelse blant barnehagestyrere i 2014. Trøndelag Forskning og Utvikling AS gjennomfører undersøkelsen på vegne av Utdanningsdirektoratet. Vi henvender oss til ca 1/3 av barnehagestyrerne i år og en ny 1/3 i 2015 og den siste 1/3 i 2016, slik at belastningen for dere ikke skal bli så stor.

Tema for årets undersøkelse er gitt av Utdanningsdirektoratet og omfatter områder som de ønsker nærmere innsikt i.

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt i den grad det forekommer i denne undersøkelsen. Det vil ikke være mulig å identifisere svar fra enkeltdeltakere i det som rapporteres videre.

Oppdraget fra Utdanningsdirektoratet om å gjennomføre årlige undersøkelser for dem, strekker seg over tre år og når prosjektet avsluttes vil det ikke være mulig å spore svarene tilbake til hvem som har svart.

Det er frivillig å delta i undersøkelsen. Dersom du ønsker flere opplysninger om studien kan du se på <http://www.tfou.no/default.asp?id=1886>. Eller du kan ta kontakt med Håkon Sivertsen (hakon.sivertsen@tfou.no).

Undersøkelsen er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Vi håper du har mulighet til å svare oss innen 30. oktober 2014. Vår oppdragsgiver ønsker mange svar og vi kommer nok til å sende en påminnelse etter fristens utløp. Det tar omtrent 15-30 minutter å svare.

Denne linken starter undersøkelsen:

[\[SURVEYLINK\]](#)

På forhånd: Takk for at du bidrar!

Vennlig hilsen

Margrete Haugum

Prosjektleder

Trøndelag Forskning og Utvikling AS

Om du ikke kan bruke linken over,logg inn på:

[\[LOGINLINK\]](#)

med følgende brukernavn og passord:Brukernavn: [USERNAME] Passord: [PASSWORD]

Klikk her om du ønsker å melde deg av:[\[OPTOUTLINK\]](#)

Vedlegg 5: Datakvalitet

1. STYRER-DATASETT

I alt har 1143 av 2033 styrere som er forespurt om å delta i spørreundersøkelsen, gitt et fullstendig eller ufullstendig svar. Det betyr at 885 personer (43,7 prosent) har latt være å svare og/eller bedt om å bli meldt av undersøkelsen og 5 styrere har vi ikke lyktes å komme i kontakt med (tabell 1.1).

1.1 Frafallsanalyse

I den første delen av frafallsanalysen ser vi etter systematiske forskjeller mellom barnehager der styrer har svart på spørreundersøkelsen, og barnehager der styrer ikke har åpnet spørreskjemaet. Det vil si at alle som har svart på minst et spørsmål i spørreskjemaet, men likevel ikke fullført hele skjemaet (7,3 prosent av de som ble kontaktet), er behandlet i neste del (frafall undervegs). Her sammenligner vi de 1143 som har svart på minst ett spørsmål, med de 885 som aldri åpnet spørreskjemaet, på følgende områder:

- Barnehagens størrelse (antall barn, antall årsverk, antall assistenter, antall styrere og antall barn)
- Disse størrelsesvariablene er sterkt korrelert med hverandre (Pearsons $r^1 > .700$), og utgjør en dimensjon (i en prinsipalkomponentanalyse) som fanger opp cirka 90 prosent av variasjonen.
- Type barnehage, som i dette tilfellet vil si om det er en ordinær barnehage eller en familiebarnehage
- Eierskap, det vil si om barnehagen er eid av offentlig (vanligvis kommunal) eller privat eier
- Fylkestilhørighet (hvilket fylke barnehagen ligger i)

Analysene som gjennomføres er tilpasset variablenes målenivå, det vil si at både ANOVA og krysstabuleringer med tilhørende styrkemål er benyttet og referert til.

---

¹ Pearsons r er et mål på styrken i samvariasjonen mellom to variabler. Pearsons r har verdier mellom 0 og 1, med fortegn som viser retningen på sammenhengen. Jo nærmere 1,0 verdien kommer, jo tettere henger variasjonen i variablene sammen.

Tabell 1.1: Oversikt over svarstatus for de i alt 2028 barnehagestyrerne som mottok invitasjon til å delta i spørreundersøkelsen.

	Frekvens	Prosent- andel	Kumulativ prosentandel
Komplett svar	994	49,0	49,0
Ikke komplett svar	149	7,3	56,3
Ikke svar	853	42,1	98,4
Meldt av	32	1,6	100,0
Total	2028	100,0	

Barnehagene som har svart på spørreundersøkelsen er i gjennomsnitt noe større enn de som ikke har svart, og forskjellen gjelder alle de fem størrelsesmålene vi refererte til ovenfor. Forskjellen er størst når det gjelder antall styrere barnehagen oppgir å ha (tabell 1.2).

Tabell 1.1: Forskjeller mellom barnehager der styrer har henholdsvis svart og ikke svart på undersøkelsen, når det gjelder antall barn, årsverk og ansatte. Alle forskjellene er signifikante på .001-nivå.

	Antall årsverk	Antall assistenter	Antall pedagogiske ledere	Antall styrere	Antall barn
Har svart	12,3	6,6	4,3	0,881	50,4
Har ikke svart	10,5	5,7	3,5	0,744	43,3
F-verdi	28,4	19,3	31,5	56,4	23,7
Eta kvadrert	0,014	0,009	0,015	0,027	0,012

Noe av forklaringen på forskjellene etter størrelse synes å være at styrere i familiebarnehager har vært mindre villige til å svare på spørreundersøkelsen (svarrate 35 prosent) enn styrere i de andre barnehagene (svarrate 59 prosent). Familiebarnehagene som er forespurt om å delta i spørreundersøkelsen har i gjennomsnitt 7,8 barn, mens de ordinære barnehagene i snitt har 52,5 barn. Om en sammenligner størrelsen kun for ordinære barnehager, er de som har svart fortsatt noe større i gjennomsnitt. Forskjellen har imidlertid krympet kraftig i forhold til den som presenteres i tabell 1.2 (F-verdiene er nå < 8 , med unntak av for antall styrere der den er 18). Forskjellen er likevel fortsatt signifikant på .05-nivå, for antall styrere også på .001-nivå.

Underrepresentasjon av familiebarnehager, som så å si utelukkende har privat eier, får også følger for forskjeller i eierskap mellom barnehager som har svart og ikke. Mens 60,2 prosent av de offentlige barnehagene har svart på spørreundersøkelsen, er tilsvarende svarrate for private barnehager 52,5 prosent. Dersom en ser kun på ordinære barnehager er svarratene for offentlige og private barnehager henholdsvis 60,4 og 57,3 prosent, og forskjellen er ikke lenger signifikant (i en krysstabellanalyse med kjikvadattest, $p = .102$).

Forskjeller i svarrate mellom fylkene er ikke signifikant (i en krysstabellanalyse med kjikvadattest, $p = .083$). Høyest svarrate er det i Finnmark med 68,3 prosent, mens svarraten er lavest i Buskerud med 47,2 prosent.

1.2 Frafall undervegs

149 personer (13 prosent) av de totalt 1143 respondentene som valgte å åpne spørreskjemaet for å delta i undersøkelsen, avsluttet utfyllingen før de kom til «send inn»-knappen til slutt i spørreskjemaet (tabell 1.3). Det vil si at 149 styrere ikke fullførte hele undersøkelsen. En større andel av familiebarnehagestyrerne har falt fra undervegs enn styrere fra ordinære barnehager. Det er ingen forskjell mellom private og offentlige barnehager i tilbøyelighet til å falle fra undervegs, og det er heller ikke systematiske forskjeller etter barnehagens størrelse (årsverk og antall barn) eller styrerens utdanning. De som har falt fra undervegs har litt kortere fartstid som leder av denne barnehagen (3,5 år) enn de øvrige (3,9 år).

Tabell 1.2: Oversikt over om en har fullført hele undersøkelsen eller ikke, etter type barnehage

	Familie	Ordinær	
Fullført undersøkelsen	63	931	994
	75,0%	87,9%	87,0%
Ikke fullført undersøkelsen	21	128	149
	25,0%	12,1%	13,0%
Total	84	1059	1143
	100,0%	100,0%	100,0%

Cramer's $V = .100, p < .05$.

Frafall undervegs er ikke knyttet til bestemte spørsmål som har «skremt vekk» mange respondenter, men fordeler seg relativt jevnt ut over alle de i alt 207 enkeltspørsmålene (avkryssingene) i spørreskjemaet. Det er likevel en viss tendens til «hopp» i frafall når undersøkelsen går over i nye tema, uten at noen av temaene peker seg ut. Dette mønsteret gjør det rimelig å anta at frafall undervegs i alle fall delvis kommer av at spørreskjemaet er langt, og at sjansen for at styreren kan bli lei eller bli avbrutt undervegs øker med skjemaets lengde.

1.3 Frafall på enkeltspørsmål

994 personer (49 prosent av de forespurte) har svart på hele spørreskjemaet.

Dersom en ser bort fra respondenter som har avsluttet utfyllingen av undersøkelsen før de var ferdig med skjemaet (beskrevet i avsnittet over), er det få problemer med frafall på enkeltspørsmål i denne undersøkelsen. Det er vanlig å anse frafall på inntil fem prosent av respondentene som relativt uproblematisk. I dette datasettet vil det si at frafall på enkeltspørsmål som overstiger 49 respondenter, og der samtlige respondenter forventes å svare², bør undersøkes nærmere.

Dette gjelder følgende spørsmål/grupper av spørsmål:

---

² Enkelte spørsmål er bare stilt til et delutvalg, betinget av svar på tidligere spørsmål. F. eks spørsmålsbatteriet om barnehagemagasinet Vetuva – der 477 personer svarer at de ikke har sett eller lest magasinet.

- Q44_2: Opptakskrets og opptakskriterier blir alltid fulgt ved supplerende opptak (svaralternativer helt uenig, delvis uenig, delvis enig, helt enig, vet ikke)
  - Totalt 209 manglende svar
  - 72 personer har fullført undersøkelsen, men hoppet over dette spørsmålet.
- Q45_2: Blir barn med vedtak fra barnevernet prioritert ved opptak til barnehagen? (Svaralternativer: Ja, alltid, Ja, dersom innen barnehagens opptakskrets, Ja, men bare noen ganger og Nei, aldri).
  - Totalt 207 manglende svar
  - 64 personer har fullført undersøkelsen, men hoppet over dette spørsmålet.
- Q46_1-7: Respondentens vurderinger (ja/nei) av ulike foreslåtte årsaker til at private barnehager tar opp færre barn med spesielle behov enn kommunale barnehager.
  - Totalt 238 manglende svar
  - 94 personer har fullført undersøkelsen, men hoppet over dette spørsmålet.

Alle disse spørsmålene kommer mot slutten av undersøkelsen, og får dermed «full effekt» av alle som har hoppet av undervegs uten å fullføre. Disse ble imidlertid behandlet i forrige avsnitt. I tillegg har altså 6-9 prosent av de som har fullført, valgt å hoppe over akkurat disse spørsmålene. De som hoppet over spørsmålene skiller seg ikke fra de øvrige respondentene i barnehagens størrelse (årsverk/antall barn), styrers alder eller styrers fartstid i den barnehagen de jobber nå. Vi finner følgende forskjeller knyttet til type barnehage og utdanning:

- De som har hoppet over spørsmål 45_2 om supplerende opptak har i noe mindre grad førskolelærerutdanning enn de som svarte på spørsmålet
- Flere styrere i ordinære barnehager enn i familiebarnehager har hoppet over spørsmål 46 (om hvorfor private barnehager har en lavere andel barn med nedsatt funksjonsevne enn offentlige barnehager)
- Flere eiere i offentlige enn i private barnehager har hoppet over spørsmål 46

1.4 Vurdering av datakvaliteten basert på frafallsanalyser

De største utfordringene knyttet til frafall skyldes at 42 prosent av de som mottok forespørselen om å delta i spørreundersøkelsen, valgte den bort uten å åpne den. Her finner vi noen systematiske skjevheter som det er viktig å være klar over i bruken av datasettet:

Familiebarnehagene har i klart mindre grad valgt å delta i spørreundersøkelsen. Fordi familiebarnehager per definisjon er små enheter som i all hovedsak er privat eid og drevet, bidrar stort frafall blant familiebarnehager også til skjevheter knyttet både til eierskap (offentlig/privat) og til størrelse (antall årsverk, ansatte og barn). Skjevhetene når det gjelder eierskap forsvinner når vi kun ser på ordinære barnehager, men barnehagene som har svart er fortsatt litt større enn de som har valgt bort undersøkelsen.

Denne forskjellen er imidlertid relativt liten. Datasettet underrepresenterer familiebarnehagene systematisk, men dette kan det korrigeres for f. eks ved å presentere resultater både for ordinære og familiebarnehager.

Det er et betydelig frafall også undervegs i spørreundersøkelsen. 7 prosent av de som mottok invitasjonen har åpnet spørreskjemaet, men ikke fullført alle spørsmålene. Familiebarnehagene har større tendens til å avslutte utfyllingen før de er ferdig. Dette forsterker dermed underrepresentasjonen av familiebarnehager i datamaterialet.

Frafallet undervegs skjer relativt jevnt fordelt gjennom hele spørreskjemaet, og de som ikke fullfører skiller seg ikke fra de som fullfører på noen av kontrollvariablene våre med unntak av type barnehage. Vi finner det rimelig å anta at dette frafallet er knyttet til styrerens arbeidssituasjon da hun eller han mottok undersøkelsen, eventuelt til personlighetstrekk som hvor tålmodig man er med relativt lange spørreskjema. Det er derfor ikke grunn til å tro at dette frafallet skaper skjevheter som truer troverdigheten til undersøkelsen, selv om dette naturlig nok ikke er mulig å teste fordi vi ikke vet hva de «frafalne» personene ville svart på spørsmålet.

Ut over frafall undervegs er det få problemer med frafall på enkelt spørsmål undervegs i spørreskjemaet. Unntaket er tre spørsmål, som 6-9 prosent av respondentene har valgt å hoppe over. Ved to av disse (spørsmål Q45_2 og hele spørsmål 46) finner vi noe systematisk skjevhet knyttet til henholdsvis utdanning hos styrer og til type barnehage, som en må ha i mente ved bruk av datamaterialet fra disse spørsmålene.

Alt i alt vurderer vi derfor problemene knyttet til frafall til å være små og korrigerbare (ved å legge til en variabel om type barnehagens).

2. EIER-DATASETT

I alt ble 724 eiere av barnehager kontaktet. I denne undersøkelsen var 83 eiere ikke kontaktbar fordi eposten om henvendelsen ikke kom fram til noen. Vi fikk komplette svar eller påbegynte svar fra 314, noe som gir en svarrate på 43,4 prosent (se tabell 2.1).

Tabell 2.1: Oversikt over svarstatus for barnehageeierne.

		Frekvens	Prosent- andel	Kumulativ prosentandel
Valid	Komplett svar	241	33,3	33,3
	Ikke komplett svar	73	10,1	43,4
	Ikke svar	312	43,1	86,5
	Ikke kontaktbar	83	11,5	97,9
	Meldt av	15	2,1	100,0
	Total	724	100,0	

Det er klart færre eiere av familiebarnehager som har valgt å svare på undersøkelsen enn eiere av ordinære barnehager (tabell 2.2). Sammenhengen er signifikant på .000-nivå. Svarraten i offentlige barnehager er høyere enn i private barnehager, også etter at vi tar ut familiebarnehagene. Også denne sammenhengen er signifikant. Årsaken til denne signifikante sammenhengen ligger i at 82 av de 83 eierne som ikke var kontaktbar i undersøkelsen er private barnehager

Tabell 2.2: Svarrater (komplett eller påbegynt svar) etter eierskap og type barnehage.

	Ordinære private barnehager	Familiebarnehager (private)	Private barnehager (alle)	Offentlige barnehager	Totalt
Antall eiere forespurt	479	99	578	146	724
Svarrate	41,1 %	26,3 %	38,6 %	62,3 %	43,4 %

2.1 Frafall undervegs

23,7 prosent av barnehageeierne som åpnet spørreskjemaet, avsluttet utfyllingen før de kom til slutten av skjemaet, det vil si at 75 barnehageeiere har avsluttet uten å fullføre spørreskjemaet. Frafallet kommer i stor grad tidlig i spørreskjemaet: Litt over halvparten faller av allerede på spørsmål 3 (introduksjon av temaet Kompetanse for mangfold), og ytterligere 20 har ikke svart lenger enn fram til spørsmål 5 (tema Barnehageeiers kompetanse på det flerkulturelle området). Når vi kommer fram til spørsmål 11 (tema Barnehagespegelen 2014) har i alt 71 personer falt fra. En analyse av hvem som faller fra viser at:

- Flere eiere av familiebarnehager har falt fra undervegs i undersøkelsen (40,7 prosent) sammenlignet med eiere av ordinære barnehager (22,1 prosent).
- Eiere av private barnehager har vært mer tilbøyelig til å falle fra undervegs (27,1 prosent) enn eiere av offentlige barnehager (15,4 prosent)

- det meste av denne forskjellen består også når man holder familiebarnehager, som så å si alltid er private, utenfor.
- De som har fullført hele undersøkelsen har ansvar for noe flere barnehager enn de som har valgt å avslutte undervegs
- denne sammenhengen finner vi både for private og offentlige barnehager, og med og uten familiebarnehagene inkludert i analysen

2.2 Frafall på enkeltspørsmål

241 barnehageeiere fullførte hele spørreundersøkelsen, men det er enkelte spørsmål som relativt stor andel av dem har hoppet over. Her har vi kun sett på spørsmål som det forventes at alle respondentene skal svare på, og ikke spørsmål som følger opp grupper av respondenter betinget av svarene deres på tidligere spørsmål.

Frafall ved at respondenten har hoppet over enkeltspørsmål er mest framtreddende (mer enn 5 prosent) på følgende spørsmål:

- Q14_1-7 om hvor interessante ulike tema ville vært å lese om i publikasjonen Barnehagespegelen
  - På disse spørsmålene mangler det svar fra totalt 99-108 personer
  - Mellom 27 og 36 respondenter har hoppet over disse sju spørsmålene
- Q15, om man først og fremst leser elektronisk eller papirbasert versjon av Barnehagespegelen
  - På dette spørsmålet mangler det svar fra totalt 133 respondenter
  - 59 respondenter har hoppet over dette spørsmålet

Barnehagestyrerne som har fullført undersøkelsen, men som har hoppet over spørsmålene Q14_1-7 skiller seg ikke fra de som har besvart spørsmålene når det gjelder type barnehage. Det samme gjelder de som har hoppet over spørsmål 15.

2.3 Vurdering av datakvaliteten basert på frafallsanalyser

Svarraten for eiere er lavere enn for styrere, og til tross for at spørreskjemaet til eier er kortere så er det større utfordringer med frafall undervegs enn hos barnehagestyrere. Eiere av private barnehager og spesielt familiebarnehager har valgt bort eller hoppet av undersøkelsen i større grad enn eierrepresentanter for offentlige barnehager. Datasettet underrepresenterer disse kategoriene.

3. BARNEHAGEMYNDIGHET DATASETTET

Alle landets kommuner samt alle bydeler i Oslo kommune er forespurt om å besvare spørreskjemaet til barnehagemyndighet (N=441). En av disse inneholder bare en kommentar fra Oslo kommune om at bydelene har besvart undersøkelsen, slik at N=440. I alt har 264 respondenter, eller 60 prosent av de forespurte, svart på spørreundersøkelsen.

Tabell 3.1: Oversikt over svarstatus blant de i alt 441 representantene for kommunal barnehagemyndighet som ble invitert til å delta i undersøkelsen.

		Frekvens	Prosentandel	Kumulativ prosentandel
Valid	Komplett svar	222	50,5	50,5
	Ikke komplett svar	42	9,5	60,0
	Ikke svar	172	39,1	99,1
	Meldt av	4	,9	100,0
	Total	440	100,0	
Missing	System	1		
Total		441		

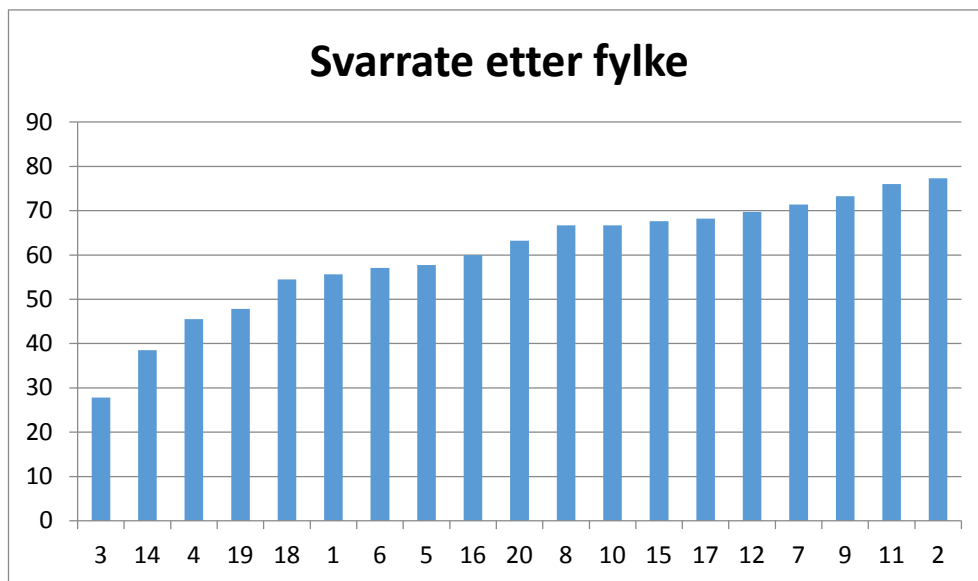
Kommunene der barnehagemyndighet har svart på undersøkelsen er i snitt noe større i folketall (11.842 innbyggere) enn de som har unnlatt å svare (7.289 innbyggere). Forskjellen blir enda sterkere når vi holder fire «utligger» (kommuner med mer enn 100.000 innbyggere) utenfor (eta kvadrert = .017³). Tabell 3.2 viser hvordan tendensen til å svare øker med kommunestørrelse.

Tabell 3.2: Oversikt over frafall (ikke begynt på spørreskjemaet) etter kommunestørrelse i antall innbyggere. Det er ikke oppgitt populasjonsstørrelse for bydelene i Oslo, slik at disse ikke er inkludert i tabellen og frafallsanalysen.

		Kommuner inntil 3000 innbyggere	Kommuner 3000-9999 innbyggere	Kommuner 10000 innbyggere eller mer	Total
Har svart	Nei	74	62	27	163
		46,2%	40,0%	25,2%	38,6%
	Ja	86	93	80	259
		53,8%	60,0%	74,8%	61,4%
Total		160	155	107	422
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Svarratene fordelt på fylker viser relativt stor variasjon. Fylke nr 3 Oslo skiller seg ut med lav svarraet, mens fylke nr 2 Akershus har høyest svarrate.

³ Eta kvadrert er et mål på styrken på samvariasjon mellom en kategorisk og en kontinuerlig variabel. Eta kvadrert på 0,17 anses som å være en svak til moderat sammenheng.

Figur 3.1: Illustrasjon av ulikhet i svarrate etter fylkestilhørighet. Tallene på y-aksen er prosentandel av antall kommuner i fylket. Tallene langs x-aksen er fylkesnummer.

3.1 Frafall undervegs

42 respondenter faller fra undervegs i spørreskjemaet. 25 av disse slutter å svare før spørsmål 2 og introduksjonen til temaet Kompetanse for mangfold. 38 av dem har falt fra før spørsmål 9 og temaet Barnehagespegele 2014.

Vi ser en svak tendens til at kommuner med færre innbyggere er mer tilbøyelig til å falle fra undervegs enn store kommuner, og dette forsterker skjevheten som allerede er i datasettet (fordi flere fra små kommuner valgte bort spørreundersøkelsen).

Det er ingen forskjell mellom de som har fullført undersøkelsen og de som har falt fra undervegs når det gjelder hvor mange henholdsvis private og kommunale barnehager de har barnehagemyndighet for.

Svarraten for Oslo er i utgangspunktet lav (bydelene), og tre av fem bydeler som har startet utfylling av undersøkelsen har dessuten gitt opp undervegs. Ellers er variasjonen mellom kommuner innen hvert fylke større enn variasjonen mellom fylkene (ANOVA/F-test, ikke signifikant fylkesforskjell på $p < .05$ -nivå).

3.2 Frafall på enkeltspørsmål

Få av respondentene for barnehagemyndigheten har hoppet over enkeltspørsmål, hvis en ser bort fra spørsmålene som handler om samhandlingen mellom kommunal barnehagemyndighet og private barnehager. Her er det en del som har unnlatt å svare, men så å si alle hører hjemme i kommuner der en ikke har en eneste privat barnehage. Dermed er ikke spørsmålet relevant for dem.

3.3 Vurdering av datakvaliteten basert på frafallsanalyser

Datamaterialet overrepresenterer de litt større kommunene (i folketall), da disse både har vært med tilbøyelige til å delta og til å fullføre hele spørreskjemaet. Bydelene i Oslo er relativt dårlig representert, da kun to av dem har fullført hele spørreskjemaet.